

ಆಟ

ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ

ವಿಶ್ವಕನ್ನಡ
ಪಮ್ಮೇಟನ
ಪಾಹಿತ್ಯಮಾಲೆ

ಆಟ

ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ
ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

AATA - A collection of six short stories. by **Sri Yashavant Chittal**
Published by **Manu Baligar**, Director, Department of Kannada and
Culture, Kannada Bhavana, J.C.Road, Bengaluru - 560 002.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮುದ್ರಿತ ವರ್ಷ : ೨೦೧೧

ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦

ಪುಟಗಳು : ೩೫ + ೮೬

ಬೆಲೆ : ರೂ. ೨೫/-

ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಕೆ. ಚಂದ್ರನಾಥ ಆಚಾರ್ಯ

ಮುದ್ರಕರು :

ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್

ನಂ. ೬೯, ಸುಬೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೨೪

ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ
ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೦೧

ಸಿಎಂ/ಪಿಎಸ್/೨೬/೧೧

ಶುಭ ಸಂದೇಶ

ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಸಂಭ್ರಮಾಚರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ನಾಡು ಏಕೀಕರಣಗೊಂಡು ೫೫ನೇ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ರಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿ ಸ್ಮರಣೀಯಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ಮಹದಾಶಯ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯಲ್ಲಿ “ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ” ವನ್ನು ಇದೇ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಆಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಅಂಗವಾಗಿ ನಾಡಿನ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಾಗಿರುವ ಪ್ರಗತಿಯ ಆತ್ಮಾವಲೋಕನದ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಜನಶೀಲ ಮತ್ತು ಸೃಜನೇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳ ೧೦೦ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡದ ಖ್ಯಾತ ಲೇಖಕರ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಹಂಬಲ ನಮ್ಮದು.

ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ಕೃತಿರತ್ನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಹೃದಯತೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸುವ ಮೂಲಕ ಇವುಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಯೋಜನೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶಿವರಾಜ್ ಅಚಾರ್ಯ

(ಬಿ.ಎಸ್. ಯಡಿಯೂರಪ್ಪ)

ದಿನಾಂಕ ೨೪.೦೧.೨೦೧೧

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ,
ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಹಾಗೂ ಜವಳಿ ಸಚಿವರು

ವಿಧಾನಸೌಧ
ಬೆಂಗಳೂರು - ೦೧

ಚಿನ್ನುಡಿ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ ಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಪ್ರಬಂಧ, ವಿಮರ್ಶೆ, ನಾಟಕ, ಕವನ ಸಂಕಲನ- ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ಕೆಲವು ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲಾ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಈ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಹೃದಯ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲುಪಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗುರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೈಲಿಗಲ್ಲುಗಳಾಗಿರುವ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಭಾವಿ ಪೀಳಿಗೆಯವರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕನ್ನಡ ಜನತೆ ಹಾಗೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಪಡೆದರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೮.೧.೨೦೧೧

(ಗೋವಿಂದ ಎಂ. ಕಾರಜೋಳ)

ಎರಡು ನುಡಿ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರವು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ 'ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ಅಂಗವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದುಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸದಾಶಯ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿದೆ.

ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆಮಾಡಲು ಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್‌ರವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಡಿನ ಹೆಸರಾಂತ ಸಾಹಿತಿ / ವಿದ್ವಾಂಸರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದೆ. ಈ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಅನುಮತಿ ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರು ಹಾಗೂ ಹಕ್ಕುದಾರರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಓದುಗರು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೭.೦೧.೨೦೧೧

(ರಮೇಶ್ ಬಿ.ಝಳಕಿ)

ಸರ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ವಾರ್ತಾ ಇಲಾಖೆ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್‌ಮುದ್ರಣ ಮಾಡಲು ಒಂದು ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿತು. ಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವು ಒಂದು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿತು. ಈ ಮಹತ್ವದ ಯೋಜನೆಯ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಸುಯೋಗ ನನ್ನದಾಯಿತು.

ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಾನು ವಿವರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಗಳಲ್ಲಿರಿಸಲು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಹಲವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರವನ್ನೂ ಇಲಾಖೆಯನ್ನೂ ಹೃತ್ತೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಈ ಯೋಜನೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳನ್ನು ಆರಿಸುವುದು ಸುಲಭದ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿಗೆ ಸಾಧಾರವಾಗಿಯೇ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದದ್ದು ಸುದೈವದ ಸಂಗತಿ. ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಮಹತ್ವದ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ಸಮಿತಿಯು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಸಮಿತಿಯ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಕಾರ್ಯದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರ್ದೇಶಕರಾದ ಶ್ರೀ ಮನು ಬಳಿಗಾರ್ ಅವರು ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರ ಅಮೂಲ್ಯ ಸಹಕಾರಕ್ಕೆ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞ.

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಂಗಳ ದೀಪದ ಬೆಳಕನ್ನು ಹರಡುವ ಈ ಯೋಜನೆಯ ಪೂರ್ಣಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಲೆ!

ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷ

ದಿನಾಂಕ ೧೬.೧೨.೨೦೧೦

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ 'ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನ'ದ ಅಂಗವಾಗಿ ಸುಮಾರು ನೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಉದ್ದೇಶಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಹಳಗನ್ನಡ, ನಡುಗನ್ನಡ ಮತ್ತು ಹೊಸಗನ್ನಡ ಈ ಮೂರೂ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ರಚನೆಗೊಂಡ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿತವಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ನೇಮಿಸಿರುವ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯು ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಇಲಾಖೆಯು ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯಡಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿ ರಾವ್‌ರವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಾದ ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ, ಡಾ. ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಡಾ. ಎಂ.ಎಂ.ಕಲಬುರ್ಗಿ, ಡಾ. ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ, ಡಾ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪಗೌಡ, ಡಾ. ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ, ಡಾ. ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ, ಡಾ. ಪಿ.ಎಸ್. ಶಂಕರ್, ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್, ಡಾ. ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ ಇವರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು. ಈ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಮರುಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದ ಎಲ್ಲ ಲೇಖಕರಿಗೂ, ಹಕ್ಕುದಾರರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕರಡಚ್ಚು ತಿದ್ದಿದವರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ಸದರಿ ಪ್ರಕಟಣಾ ಯೋಜನೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಶಂಕರಪ್ಪ, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು, (ಸು.ಕ.), ಶ್ರೀಮತಿ ವೈ.ಎಸ್.ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ದೇಶಕರು ಹಾಗೂ ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗೆ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು. ವಿಶ್ವ ಕನ್ನಡ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಲಾಂಛನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಿರಿಯಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಸಿ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್‌ನ ಮಾಲೀಕರಾದ

ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಲ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ ಮತ್ತು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೂ ನನ್ನ ನೆನಕೆಗಳು.

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಕನ್ನಡ ಓದುಗರಿಗೆ ಹಲವಾರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದೊರಕದೇ ಇದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ಸಂಗತಿ. ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಮರುಮುದ್ರಣ ಯೋಜನೆಯಡಿ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವಾಹಿನಿಗಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರದಾಸೋಹ ನಡೆಸುವ ಆಶಯ ನಮ್ಮದು. ಈ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ ೧೧.೦೧.೨೦೧೧

ಮನು ಬಲ್ಲಗಾರ್

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡದ ಮೇರುಕೃತಿಗಳ ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಪ್ರೊ. ಎಲ್.ಎಸ್. ಶೇಷಗಿರಿರಾವ್

ಸದಸ್ಯರು

ಡಾ|| ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ

ಡಾ|| ಎಂ.ಎಂ. ಕಲಬುರ್ಗಿ

ಡಾ|| ದೊಡ್ಡರಂಗೇಗೌಡ

ಡಾ|| ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ

ಡಾ|| ಎನ್.ಎಸ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಭಟ್ಟ

ಡಾ|| ಪ್ರಧಾನ್ ಗುರುದತ್ತ

ಡಾ|| ಹಂಪ ನಾಗರಾಜಯ್ಯ

ಡಾ|| ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷಪ್ಪಗೌಡ

ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್

ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ಶಂಕರ್

ಸದಸ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಶ್ರೀ ಮನು ಬಳಿಗಾರ್, ಕ.ಆ.ಸೇ.

ನಿರ್ದೇಶಕರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಶ್ರೀ ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲರ 'ಆಟ' (ಆರು ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ) ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೊದಲ ಹೊತ್ತಿಗೆ. ಕಳೆದ ಕಾಲು ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹಿಂದಿನಿಂದ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್, ಮರಾಠಿ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ನಾವು ಈಗ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನದ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಇದು. ಇದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲರಿಗೆ ನಾವು ತುಂಬ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಈಗಾಗಲೇ ಎರಡು ಕಥಾಸಂಗ್ರಹಗಳನ್ನು ('ಸಂದರ್ಶನ', 'ಆಬೋಲೀನ್') ಹಾಗೂ ಒಂದು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ('ಮೂರು ದಾರಿಗಳು') ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಕನ್ನಡದ ತರಣ ಪೀಳಿಗೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕತೆಗಾರರಲ್ಲೊಬ್ಬರೆಂದು ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿದ ಅವರ ಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಸಿದ್ಧಿ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕರಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದದ್ದು.

ಈ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ವಸೌಲಿಕವಾದ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆದ ಕವಿ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಇಲ್ಲಿಯೆ ಕತೆಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನಾವು ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹದ ಹೊರತಾಗಿ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು, ಎರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಒಂದು ಕವನಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲೇ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಪ್ರಕಾಶನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿಯೆ ನಮ್ಮ ಈ ಹೊಸ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಸಿಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭರವಸೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ.

ಮುನ್ನುಡಿ

ನನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ತರಾದ ಶ್ರೀ ಯಶವಂತ ಚಿತ್ತಾಲರ 'ಆಟ' ಎಂಬ ಈ ಹೊಸ ಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನನಗೆ ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಬರೆಯುವುದು ಕೇವಲ ಮಿತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿವಾನದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಹೌದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳು ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗ್ಯವಾದ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿ ತಳಿಯಬೇಕಾದಷ್ಟು ಘನತೆ, ಸಾಂದ್ರತೆಗಳುಳ್ಳ, ಸಾರ್ಥಕ ಕೃತಿಗಳು; ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೇ ಅಪೂರ್ವ ಎನ್ನಿಸುವಂಥ ಕಾಣಿಕೆಗಳು. ಚಿತ್ತಾಲರ ದ್ವಿತೀಯ ಕಥಾಸಂಕಲನ ಆಬೋಲೀನ ಪ್ರಕಟವಾದ ಅನಂತರದ ಈ ಕೆಲವೇ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಾಹಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾದದ್ದು. ಅನುಭವಗಳ ಕ್ರೋಢೀಕರಣದಲ್ಲಿ, ಮಿತವ್ಯಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಮೆರೂಪಕಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ, ಬಳಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಒಟ್ಟು ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವಚಿಂತನದಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ, ಭಾವಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವರ್ಗದ ಪ್ರತಿಭೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ, ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಓದಿ ಸಂತೋಷಪಡದೇ ಹೆಮ್ಮೆಪಡದೇ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?

ಇತ್ತೀಚಿನ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಬೆಳವಣಿಗೆ ದಂಗುಬಡಿಸುವಂಥದ್ದು. ಈ ಹಿಂದೆ ಎಂದೂ ಈ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯದೆ ಇದ್ದ, ಕನ್ನಡ ಜನ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ, ಯಾವ ಪ್ರಚಾರ, ಗದ್ದಲ ಇಲ್ಲದೆ ನಡೆದ ಘಟನೆ ಇದು. ಮನಸ್ಸಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತಿಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವನೆಗಳಿಗೂ ವಿಚಾರದ ರೇಕುರೇಕುಗಳಿಗೂ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದೊಂದು ಅನುಭವದ ಅಥವಾ ಕಾಣ್ಕೆಯ ಎಲ್ಲ ಸ್ತರಗಳಿಗೂ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿರೂಪವಾಗಬಲ್ಲಷ್ಟು ಕುಂಚನಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಗದ್ಯ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯ ಸಾಧನವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡದ್ದು. ಈಗ ನಮ್ಮ ತರುಣ ಸಾಹಿತಿಗಳನೇಕರು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಣ್ಣಕತೆ, ನೀಳ್ಗತೆ, ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿನ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಬರೆಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವ, ಈಗಲೂ

ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಗದ್ಯಕ್ಕೂ ಮೂಲಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ತಮ್ಮ ಕಥೆ-ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾದ ಗದ್ಯವನ್ನೇ ಬಳಸುತ್ತ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಮೂಲತಃ ಭಿನ್ನವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಕೃತಿರಚನೆಗೆ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗೊಮ್ಮೆ ಈಗೊಮ್ಮೆ ಕೇವಲ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ಅವರ ಭಾಷೆಗೆ ಕಲೆಗಾರಿಕೆಯ ಪರಿಪಾಕ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬಂದು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರುಚಿಕರವಾದ ಒಂದು ಪಾತ್ರರಚನೆಯಿಂದಲೋ, ಹೃದ್ಯವಾಗುವಂಥ ಘಟನೆಗಳ ಚತುರ ಸಂಯೋಜನೆಯಿಂದಲೋ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆ ಕೆಲವು ಸಲ ಕೃತಾರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳುವುದೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಆ ಕಥೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಪಡೆಮೂಡಿ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆದರೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವೂ, ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕವೂ ಆದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು ಕಥೆಯ ಕೆಲಸ ಎಂಬ ಅರಿವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗದ್ಯ ಇದು ಕೇವಲ ನೀರಸಗದ್ಯ, ಇದು ಕಾವ್ಯ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲೇ ಗದ್ಯವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು, ಸೃಜನಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಸಮರ್ಥವಾದ ಗದ್ಯದ ವಿಕಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನವರ ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದವೂ ವಾಕ್ಯವೂ ಹೇಳತಕ್ಕ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ರೂಪವಾಗಿ, ಉದ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಒಟ್ಟು ಅರ್ಥಕ್ಕೆ, ಪರಿಣಾಮಕ್ಕೆ ಅಂಗವಾಗಿ ತುಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ, ಉತ್ತಮ ಕಲೆಗೆ ಸಹಜವಾದ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಮೈತಳೆಯುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಯಾವ ಬಹಿರಂಗ ಸಾಧನಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಅಲಂಕಾರವನ್ನಾಗಲೀ ಬಳಸದೆ, ಶುದ್ಧ ಗದ್ಯದ ಗತಿಯಿಂದಲೂ ಲಯದಿಂದಲೂ ಕಾವ್ಯದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಈ ಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ, ಬಹುಶಃ ಭಾರತೀಯ ಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಶ್ರೀಯುತರಾದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿ, ಲಂಕೇಶ, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಚಿತ್ತಾಲ, ದೇಸಾಯಿ ಮುಂತಾದವರ ಗದ್ಯಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಈ ಹೊಸ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು. ಒಂದು ಕವನಕ್ಕೂ ಒಂದು ಸಣ್ಣಕಥೆಗೂ ಮೂಲತಃ ಯಾವ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೂ ಇಲ್ಲ. ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದು ಅವುಗಳ ಸಂಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ, ಸಾಧನದಲ್ಲಿ, ನಿರೂಪಣಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ, ಸಣ್ಣಕಥೆ, ನಾಟಕ, ಕಾದಂಬರಿ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಗುಣ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಮೈತಳೆವ ಕಲಾಕರ್ಮಗಳು, ಕೃತಿಗಳು. ಘಟನೆಗಳ ಪರಂಪರೆ, ಸಂಭಾಷಣೆ, ಪ್ರತಿಮೆ, ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ನಿರೂಪಣೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಲೇಖಕ ತನ್ನ ಅಂತರಂಗಸ್ಥವಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಕಾರವನ್ನು

ಹುಡುಕಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗೂ ಸಾಮಾನ್ಯವೂ ಮೂಲಭೂತವೂ ಆದ ಅಂಶ. ಒಂದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವುದು. ಹಾಗೆ ಇಡೀ ಕವನ ಅಥವಾ ಕಥೆ ಒಂದು ರೂಪಕವೋ ಪ್ರತಿಮೆಯೋ ಆಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲ ಲಕ್ಷಣ. ಒಂದು ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳಿರುತ್ತವೆ, ಘಟನೆಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ, ಸಂಭಾಷಣೆ ಬರುತ್ತದೆ, ವರ್ಣನೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲವೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದೇ ಆಗಲಿ ಕೃತಿ ಎನ್ನಿಸದು. ಕೃತಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಗಗಳು ಅವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಅಂಗಕ್ಕೆ ಅತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಬಂದರೆ ಕಥೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟು ಕಲಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೃದಯಂಗಮ ಘಟನೆಗಳಿಗಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಅವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಬಹುದು, ಆದರೆ ಅವು ಉತ್ತಮ ಕಲಾಕೃತಿಗಳು ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲ್ಲ, ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಹುಟ್ಟುವ ಆ ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥವೇ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ನಮ್ಮ ಆಧುನಿಕ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಎಷ್ಟೋ ಕಥೆಗಳು ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಗ್ನವಾಗುವುದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಪಾತ್ರಗಳೂ ಘಟನೆಗಳೂ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳೂ ವರ್ಣನೆಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಗತವಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮಿಂದಾಚೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸದೆ ಸಣ್ಣಕಥೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗದು. ಅಂಥ ರೂಪಕ ಗುಣವುಳ್ಳ ಕಥೆಯನ್ನು 'ಮುಕ್ತಕಥೆ' ಎಂತಲೂ ತನ್ನಿಂದಾಚೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ಯದೆ, ರೂಪಕ ಗುಣದ ಅಭಾವವಿರುವ ಕಥೆಯನ್ನು 'ಬದ್ಧಕಥೆ' ಎಂತಲೂ ಕರೆಯಬಹುದು. ಮುಖ್ಯವಾದ ಮಾತು ಇದು, ನಾವು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವಾಗ ಈ ಕವನದಲ್ಲಿ ಮೈತಳೆದ ಅನುಭವ ಯಾವುದು, ಅದರ ಘನತೆ ಅಗಾಧತೆ ಎಷ್ಟು, ಅದರ ಸಂಕೀರ್ಣತೆ ಎಂಥದು, ಅದರಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಾಳಿನ ಕಾಣ್ಕೆ ಪ್ರೌಢವೋ, ಮುಗ್ಧವೋ ಎಂದು ಹೇಗೆ ಪರಿಭಾವಿಸುತ್ತೇವೋ ಹಾಗೆಯೇ ಒಂದು ಸಣ್ಣಕಥೆಯನ್ನೂ ಕುರಿತು ಭಾವಿಸುವುದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಗದ್ಯಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವಿಮರ್ಶೆ ಪದ್ಧತಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮ, ಒಂದು ಕವನದಿಂದ ಆಗುವ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತ ಬೇರೆ ಅಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯ ಗದ್ಯರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು, ಪದ್ಯರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದು.

ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಾಗ 'ಆಟ' ಎಂಬ ಈ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಫಲವಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅರ್ಹವಾದದ್ದು 'ಸೆರೆ'. ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ, ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ,

ಘಟನಾಪರಂಪರೆ ಈ ಎಲ್ಲವೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದು ರೂಪಕದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆದು ಕಥೆಯ ವಾಸ್ತವಿಕ ದೇಹ ಕತೆಗಾರರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವವೊಂದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶರೀರವಾಗಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಸತ್ಯವೊಂದನ್ನು ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಲ್ಪನೆಯೊಂದು ರೂಪುಗೊಂಡ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಬಹಳ ವಿರಳ ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತರಂಗವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ ಹೃದಯವನ್ನು ಅಮುಕಬರುವ ಕಾಮಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಉಬ್ಬರವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹುಟ್ಟುವ ಕಾವು, ಬಿಗಿತ, ಸೆಡೆತ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯೊಳಗಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳಲು ಹೋರಾಡುವ 'ಬರ್ಮಚಾರಿ ಒಡೆದೀರ' ನಿಷ್ಠುರ ಪ್ರಯತ್ನ, ಆ ಪ್ರಯತ್ನದ ಅಸಹಜತೆ, ಅದರ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಿಫಲತೆ ಇವು ಹೊರಗೆ ನಡೆಯುವ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಡೆನಡಿಯಲ್ಲಿ, ಮಾತಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗತಿಯಲ್ಲಿ, ತಿರುವಿನಲ್ಲಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿರುವ ಈ ಸೋಜಿಗ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹೊಸತು ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಹಾಳುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಲಗೆ ಬಡಿದು ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ಭದ್ರಪಡಿಸುವ ವರೆಗೂ ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಆಗ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆ ಮುಟ್ಟುವ ಬಿಗಿತ ಅನಂತರ ಮಂಗಳವನ್ನು ಪ್ರೇತವಾಗಿ ಭ್ರಮಿಸಿ ಹುಟ್ಟುವ ಭಯದ ಸನ್ನಿಹಿತದಲ್ಲಿ ಸಡಿಲತೊಡಗಿ ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಹಿಂಬಾಗಿಲಿನಿಂದಲೇ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊಳೆ ಬಡಿದು ಜಡಿದ ಹಲಗೆಯನ್ನೇ ಗರಗಸದಿಂದ ಕೊಯ್ದು ತೆಗೆವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿತ ಸಡಲಿ ದೇವಿಯ ಅಂತರ್ಗಮನ ಮೂಹೂರ್ತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಾಂತಿ ಮೂಡತೊಡಗುವುದು-ಇಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಾಸ್ತವಿಕವಾದ ಘಟನಾ ಪರಂಪರೆಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ, ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬರುವ ಪ್ರತೀಕ-ಕಾಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಹೋರಾಟ, ಆ ಹೋರಾಟದ ವೈಫಲ್ಯ-ಕಥೆಯನ್ನು 'ಮುಕ್ತ'ಗೊಳಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯ ವಸ್ತು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಮೇಯವೊಂದನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ್ದರೂ ಕಥೆಯಿಂದ ಆ ಪ್ರಮೇಯ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆನ್ನಿಸುವುದಲ್ಲದೇ ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಎನ್ನುವಂತಹ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿನಂತೆ ಪ್ರಮೇಯ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಥೆ ರಚಿತವಾಗಿದೆ ಎಂದೆನ್ನಿಸದೆ ಇರುವುದರಲ್ಲೇ ಈ ಕಥೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯೂ ಅಡಗಿದೆ. 'ಹಾವು' ಇದೇ ರೀತಿಯ ಕಥೆಯಾದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾವನ್ನು 'ಪ್ರತೀಕ'ವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಾಹಿತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪದ ಭಾರದಿಂದ ಅದು ಆಯ ತಪ್ಪಿ ಊನಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಅತ್ಯಂತ ಗಮನಾರ್ಹವಾದ ಕಥೆ 'ಆಟ'. ಅಲ್ಲಿ ಮೃತ್ಯುಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅತ್ಯಂತ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಕಥನವಿದ್ದರೂ ಕಥೆ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ

ಸಫಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಇಡೀ ಕಥೆಯೇ ಒಂದು ರೂಪಕವಾಗಿ ಅರಳುವ ಪವಾಡ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬುಡಣಸಾಹೇಬರ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣ ತುಂಬ ಸೊಗಸಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದು, ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪಾತ್ರ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೈತಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮೃತ್ಯುವಿನ ನಿಗೂಢ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಭಯಾನಕ ಆಗಮನದ ಅನುಭವಚಿತ್ರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬುಡಣ ಸಾಹೇಬರ ಪಾತ್ರಕ್ಕೂ ಉಳಿದ ಪಾತ್ರಗಳಿರುವಷ್ಟೇ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ದೊರೆತ ಅತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಕಥೆಯ ಏಕಾಗ್ರತೆಗೆ ಭಂಗ ತರುತ್ತದೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರ ಚಿತ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾದ ಶ್ರಮ ವ್ಯರ್ಥವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಸಾಂಗತ್ಯದ ಮಾತು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಂಗಾಗಗಳ ಸುಸಂಬಂಧತೆ, ಒಟ್ಟು ಶರೀರದ ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಅವು ಪರಿಪೋಷಕವಾಗುವಿಕೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ.

ಈ ಸಂಗ್ರಹದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಭಾವವುಳ್ಳ ಕಥೆ 'ಭಲ' ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಪಾತ್ರದ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕರವಾಗಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಸೋಲುತ್ತದೆಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ದಾಯಾದಿ ಮತ್ತರ, ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಏಕವಸ್ತು ವ್ಯಗ್ರತೆಯಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತಾವಸ್ಥೆಗೇರುವಷ್ಟು ಸಂಕಲ್ಪಶಕ್ತಿಯ ಅತಿರೇಕ ಬಲವಿರುವ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಚಿತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಘಟನೆಯೂ, ವಿವರವೂ ವರ್ಣನೆಯೂ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಅವ್ಯಕ್ತ ಭಯದ, ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಸ್ಪರ್ಶದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ದಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಅಂತಿಮ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುಗಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ರೀತಿ ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದೇ ಸರಿ. ಆದಕಾರಣ ಒಂದು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಪಾತ್ರ ಪ್ರಧಾನ ಕಥೆ ಎಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಾಸ್ತವಿಕವೆನ್ನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಕಲೆಗಾರಿಕೆ ಉತ್ತಮ ವರ್ಗದ್ದೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ. ಆದರೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮವಾದ ಕಥೆ ಇಷ್ಟು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಸಾಕೆ ಎಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನೆ. ಪಾತ್ರವೊಂದರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮೂಡಿಬರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಅದರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆಯೂ ಹೊಳೆಯದೆ, ಅಥವಾ ಇಡೀ ಪಾತ್ರವೇ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆ ರೂಪಕದ ಸಿದ್ಧಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗದೆ ಇದ್ದಾಗ ಅಂಥ ಪಾತ್ರವಿರುವ ಕಥೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ 'ಕೃತಿ' ಆಯಿತೆ? ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿರುವ ಛಲದ ಅಂಶ ಮನುಷ್ಯಸಾಮಾನ್ಯವೇ ಆದರೂ ಅದು ಹೀಗೆ ಅತಿರೇಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲ

ಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕಬಳಿಸಿ ಭಲವೇ ದೊಡ್ಡ ಕಾಯಿಲೆಯಾಗುವ ರೀತಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ರೋಗವೇಕಾಗಬೇಕಾಯಿತು ಎಂಬುದೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಕಥೆ ತನ್ನ ಪರಿಧಿಯೊಳಗೇ ತಾನೇ ಬದ್ಧವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ತನ್ನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವ ಧ್ವನಿಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಎನ್ನಬಹುದಾದ ಈ ಕಥೆ ಅಂತಿಮ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಸೋಲುತ್ತದೆ ಎಂದು ನನಗನ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳ ಇತ್ತೀಚಿನ ಅಭೂತಪೂರ್ವ ವಿಕಾಸದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಅನಂತಮೂರ್ತಿ, ಲಂಕೇಶ ಮುಂತಾದವರ ಕಥೆಗಳ ಇದುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ-ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ. ಆದರೆ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಈ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಚಿತ್ತಾಲತನದ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ, ಪಾತ್ರ, ವರ್ಣನೆ ಈ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಭೂತ ಚಿಂತನದ ಹೊಳಪು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕತೆಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿದ ಒಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಸಹಜತೆ, ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ಇದೆ. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬಂಕೆಕೊಡ್ಡ-ಗೋಕರ್ಣಗಳ ಪರಿಸರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕನ್ನಡದ ಹೊಗರು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿನ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಜೀವಂತಗೊಳಿಸಿ, ಚುರುಕಾಗಿರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆಡುಮಾತಿಗೆ ಹತ್ತಿರ ತರುತ್ತದೆ, ಕತೆಗಾರನ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ, ರೀತಿಯೊಂದಿಗೆ, ಅದು ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕಥೆಗೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಬದುಕಿನ ಸಾಮೀಪ್ಯ ಮತ್ತು ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ದೂರ ಎರಡೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದ ಕೇವಲ ಮಾತಿನುಬ್ಬರ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣದೆ ಪ್ರತಿ ಮಾತೂ ಭಾವ ವಿಚಾರಸ್ವಂದಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಆವಿಷ್ಕಾರವಾಗಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಸ್ವಾಗತ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಯೆಂದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. 'ಸೆರೆ'ಯಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕತೆಗಳನ್ನೂ ಹಲವು ಚಿತ್ತಾಲರಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರಯಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ ಕಾಲೇಜ್

ಉಡುಪಿ

೫-೧೨-೧೯೬೮

- ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ

ವಂದನೆಗಳು

- ನನ್ನ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರಿಗೆ-
 - ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯ, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯ, ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕಟಣೆಯಾಗಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಸದಾನಂದ ಭಟ್ಟಳರಿಗೆ-
 - ಇಲ್ಲಿಯ ಕತೆಗಳನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ 'ಸಂಕ್ರಮಣ', 'ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ', 'ಪ್ರಜಾಮತ', 'ಕಸ್ತೂರಿ' ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷಿ ಇವುಗಳ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ-
 - ಮುದ್ರಣದೋಷಗಳು ಆದಷ್ಟು ಉಳಿಯದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆ ವಹಿಸುತ್ತೇವೆಂದು ನನಗಿತ್ತ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟ, ನನ್ನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಭಿಮಾನ, ಆಸೆ ತಳೆದ ಹಿರಿಯರಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ.ಬಿ.ಜೋಶಿ ಅವರಿಗೆ-
 - ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸೆ ವಹಿಸಿ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಚೆಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ, ಮಣಿಪಾಲ ಪವರ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀ ಮೋಹನದಾಸ ಪೈ ಮತ್ತು ಸತೀಶ ಪೈ ಅವರಿಗೆ, ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಅವರಿಗೆ-
 - ಹೊದಿಕೆಯ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಗೆಲೆಯ ಶ್ರೀ ಎನ್.ಸೀ. ದೇಸಾಯಿ ಅವರಿಗೆ-
- ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯ ವಂದನೆಗಳು.

ಅರ್ಪಣೆ
ಶಾಂತಿನಾಥನಿಗೆ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ

ಪರಿವಿಡಿ

ಶುಭ ಸಂದೇಶ	iii
ಚೆನ್ನಡಿ	iv
ಎರಡು ನುಡಿ	v
ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಮಾತು	vi
ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	vii
ಆಯ್ಕೆ ಸಮಿತಿ	ix
ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	
ಮುನ್ನುಡಿ	
ವಂದನೆಗಳು	
ಪುಸ್ತಕ : ಒಂದು	
ಸೆರೆ	
ಹಾವು	
ಪುಸ್ತಕ : ಎರಡು	
ಅದೃಷ್ಟ	
ಪಯಣ	
ಆಟ	
ಪುಸ್ತಕ : ಮೂರು	
ಭಲ	

ಆಟ

ಪುಸ್ತಕ : ಒಂದು

ಸೆರೆ

ಹಾವು

ಸೆರೆ

ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಒಂದು ಸಂಜೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರಗಸ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಪಡಕೊಂಡು ಹಾಗೇ ಏಕನಾಥಶೆಟ್ಟಿಯ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಾವುಸೇರು ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ಆ ಹಳೆ ಮನೆಯನ್ನು ತಲಪುವುದರೊಳಗೆ ಹೊತ್ತು ಕಂತಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲೆಂದು ಪಿತೃಪಕ್ಷ; ಊಟಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಿತ್ತು. ಊಟ ಮುಗಿದದ್ದೇ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ, ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು, ತಲೆ ನೋಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕೋಣೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡವಾದವನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರೊಂದಿಗೆ ಅಮ್ಮ ಬಿಚ್ಚಿದ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಪುರಾಣ ಬಿದ್ದದ್ದೇ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದ. ಥತ್ ಇವರ! ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಪುರೋಹಿತ ಭಟ್ಟನಿಗೆ ಬೇರೆ ಧಂದೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡವನೇ ಮಂಚದಿಂದ ಎದ್ದು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಉಡುಪು ಮಾಡಹತ್ತಿದ. ತಾಯಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆಯೋ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, ಹಳೇ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನಮ್ಮ ಎಂದು.

“ಅಡಿಗೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ದೂಡಿ ಮೊನ್ನೆ ದನ ಒಳಹೊಕ್ಕಿತಂತೆ. ಆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಗೆ ಹೇಳಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದಿದ್ದೆಯಲ್ಲ?”

ಅದಕ್ಕೇ ಹೊರಟೆ. ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಗೆ ಪುರಸತ್ತಿಲ್ಲವಂತೆ. ನಾನೇ ಹೋಗಿ ಏನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೋ ನೋಡುತ್ತೇನೆ.

ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಒಬ್ಬನೇ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ? ಎಂದುದನ್ನು ಪೂರ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ಜಗಲಿ ಇಳಿದ. ಆದರೆ ಅಂಗಳ ದಾಟುವ ಮೊದಲು, “ಹೋದ ವಾರ ನಮ್ಮ ಹಳೇ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲ, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಬಿದಿರಿನ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾವು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದು ಕಂಡಿತಂತೆ ಭಟ್ಟರೇ,” ಎಂದು ಅಮ್ಮ ತೆಗೆದ ಕಾತರದ ರಾಗ ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ....

ಹಳೆ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟದ್ದೇ, ಧುತ್ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವಳು ಶಂಕರರಾಯನ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದ ಹುಡುಗಿ- ದೇವಿ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಮಾವಿನ ಮರದ ಜಿಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವಳು ಇವನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸದ್ದು ಕೇಳಿದ್ದೇ

ತಲೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ನೋಡಿ, ಓss! ಬರ್ಮಚಾರಿ ಒಡೆದೀರು? ಎನ್ನುತ್ತ ತುಂಟವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು. ಬೆತ್ತಲೆ ಎದೆಯಿಂದ ಬದಿಗೆ ಸರಿದ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ನಾಚುತ್ತ, “ಅದೇನು ಇಷ್ಟು ಸಂಜೆಮಾಡಿ ಬಂದಿರಿ ಒಡೆಯಾ-ಒಬ್ಬರೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ದೇವಿಯ ಬೆತ್ತಲೆ ಮೊಲೆಗಳಿಂದ ಗೊಂದಲಿಸಿದವನು, ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸದೇ, ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಏರಿದ. ಹೊರಜಗಲಿ ಸೇರಿ, ಕದಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಬೀಗವನ್ನು ತೆಗೆಯಲೆಂದು ಅಂಗಿಯ ಬಗಲಕಸೆಯಿಂದ ಕೀಲಿಕೈ-ಪೊತ್ತೆಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಇನ್ನೂ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಇದ್ದ ದೇವಿ ಜಗಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ, “ಹಾಗೇನು ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬರೇ ಹೊಕ್ಕತೀರಿ ಒಡೆಯಾ-ಇಷ್ಟು ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ?” ಎಂದಳು. ತನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೇ ಬೀಗದ ತೂತಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟ ಕೈಯನ್ನು ತಿರುವುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, “ಶಂಕರ ಒಡೆದೀರ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ಬಹssಳ ಸೀಕು ಒಡೆಯಾ. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗೂಕೆ ಬಾ ಎಂದರು. ಉಂಬೂಕೂ ಇಲ್ಲೇ ಇರು ಎಂದರು. ಅವರ ಮನೇಲಿ ಮೀನಾ ತಿಂಬೂದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಜಗಲೀ ಮೇಲೇ ಒಲೀ ಹೂಡಿದ್ದೇನೆ. ಶಂಕರ ಒಡೆದೀರೇ ನಿಮ್ಮ ಅಮ್ಮನಿಗೆ ತಾವು ಹೇಳಿವೆ ಎಂದಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಹೇಳೋಣ ಎಂತ ನಿನ್ನ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ನೀವು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು. ಅವನಿನ್ನೂ ತನ್ನತ್ತ ನೋಡಲೂ ಅಳುಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಒಮ್ಮೆ ಸಣ್ಣಗೆ ನಕ್ಕಳು. ಬೀಗ ತೆರೆದರೂ ಜಂಗುತಿಂದ ಬಾಗಿಲ ಚಿಲಕ ಒಮ್ಮಿಗಿಲೇ ತೆಗೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಚಿಲಕ ತೆಗೆಯಲು ಪರಿಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಕೈ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಕಿಂಕೀಸುತ್ತ, “ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಎಷ್ಟು ಧೂಳು ತುಂಬಿದೆಯೋ ಒಡೆಯಾ. ಹೇಳಿದರೆ ನಾನೇ ಬಂದು ಗುಡಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ”, ಎಂದಳು. ಅವನು ಅವಳತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡದೇ, ಒಳಜಗಲಿ ಹೊಕ್ಕವನು ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಜಗಲಿಯ ಕದ ಮುಚ್ಚಿ, ಅಗಳಿ ಇಟ್ಟು, ನಡುವಿನ ಕೋಣೆ ಸೇರಿ, ಒಳಗಿನ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣದಾದ.

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಹಿಂದೆ ಸತ್ತ ಅವನ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮರಣದ ವೇಳೆ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಮನೆ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ಖಾಲಿಮಾಡಿದ್ದರು. ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಶಾಂತಿ, ರಾಕ್ಷಸಹೋಮ, ಮತ್ತೇನೇನೋ ಆದ ಮೇಲೆ ಆ ಮನೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಂತೆ. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಅವನ ತಂದೆ ಸತ್ತ ಹೊತ್ತೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮನೆ ಬಿಡುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು

ಶಕ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಬರೇ ಶಾಂತಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಮಾಡಿ ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ತಂದೆ ಸತ್ತ ಆರೇ ತಿಂಗಳ ಒಳಗೆ ಅವನ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬ ತಂಗಿ ಮೈಲೀ ಬೇನೆಯಿಂದ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಮನೆ ಬಿಡದೇ ಇದ್ದದ್ದೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಜನ ಆಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಮ್ಮ, ಸೋದರತ್ತೆ, ಅವನೂ ಕೂಡ ಹೆದರಿದ್ದರು. ಎಂತಲೇ, ಈಗ ಸೋದರತ್ತೆ ಸತ್ತ ವೇಳೆ ಕೂಡ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟದ್ದು; ಮನೆ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಸಲಹೆಯಿತ್ತಾಗ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೇ ತಿಂಗಳ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ಹಳ್ಳಿಯ ಪೋಸ್ಟ್ ಆಫೀಸ್ ನಡೆಸಲು ಬಾಡಿಗೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಅವರ ಇನ್ನೊಂದು ಮನೆ ಖಾಲಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನಿನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಯಾರಿಗೂ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೋದರತ್ತೆ ಸತ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳು ಕಳೆದದ್ದೇ ಹೊಸ ಮನೆಗೆ ಬಿಡಾರ ಸಾಗಿಸಿದ್ದರು. ಬಿಟ್ಟ ಮನೆ ಬಹಳ ಹಳೆಯದೂ ಆಗಿತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಸೂತಕದ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೂ ತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿ, ರಾಕ್ಷಸಹೋಮಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಆ ಮನೆಯನ್ನು ತುಸು ದುರುಸ್ತು ಮಾಡಿ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಬಾಡಿಗೆಗೆ ಕೊಟ್ಟರಾಯಿತು ಎಂದು ಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಮೊನ್ನೆ, ಆ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಹರಕು-ಮುರುಕು ಬಾಗಿಲವನ್ನು ದೂಡಿ ದನ ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿತಂತೆ. ರಿಪೇರಿಗಾಗಿ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯನ್ನು ಕರೆಕಳಿಸಿದಾಗ ತುರ್ತು ಪುರಸತ್ತಿಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದು ವಾರದ ಮೇಲಾದರೆ ಆಗಬಹುದು ಎಂದಿದ್ದ. ಅವನು ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಾಗ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡುವ ವಿಚಾರ ಮಾತ್ರ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಸುತರಾಮ್ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡವಾದಲ್ಲೇ ಹೊರಗೆ, ಅಮ್ಮ-ಪುರೋಹಿತರು ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾದವನಿಗೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ, ಇಲ್ಲಿಂದ ದೂರ ಹೊರಗೆ, ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಇಂಥಲ್ಲೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಾಯಿ, ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟೆ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಈ ಅನಿಸಿಕೆ ಹಳೇ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲೆ; ಮುಂದೆ ತಾಯಿ ಅಡಿಗೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ನೆನಪು ಮಾಡಿದಾಗ ಬಾಗಿಲ ರಿಪೇರಿ ತಾನೇ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗರಿವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಕೊನೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮರುಕ್ಷಣ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕರಗಸ ಬೇಡಿ ತರಬೇಕು ಎಂದೂ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕರಗಸ ತಂದರೆ ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯಲ್ಲಿ ರಾಶಿ ಒಟ್ಟಿದ ರೀಪುಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ರೀಪಿನ ಮೂರು ತುಂಡು ಮಾಡಿ

ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಅಡ್ಡ ಹೊಡೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಕೈಗೆ ಪುರಸತ್ತಾಗುವ ತನಕವಾದರೂ ತಿರುಗಿ ದನ ಮನೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಬಹುದು ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಆದರೆ 'ಎಲ್ಲಾದರೂ ದೂರ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕು' ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರ ಮುಂದಿನ ಯೋಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೊಂದು ವೇಗದಿಂದ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿತ್ತೆಂದರೆ, 'ತಿರುಗೆಂದೂ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಮನೆಗೆ ನಾನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೋಗಬಾರದು' ಎಂದು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಆಣೆಮಾಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದರ ನೆನಪು ಆದದ್ದು, ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನಿಂತ ತನ್ನನ್ನು ಅವನ ಹೆಂಡತಿ ಮುರಕಮಾಡುತ್ತ, 'ಅಯ್ಯೋನೀವು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ! ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬುದೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದದ್ದು, ಅವನ ಹೆಂಡತಿ, "ಇವರು ದಿನವೂ ನಸುಕಿನಲ್ಲೇ ಗಂಗಾವಳಿಗೆ ಹೋದವರು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು ತುಂಬ ರಾತ್ರಿಯಾದ ಮೇಲೆ", ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ವಯ್ಯಾರ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ! ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಮಗುವಿನ ಕೂದಲು ಹಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವಳು, "ನೀನೀಗ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ" ಎಂದು ಅದನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತ ಇವನತ್ತ ತಿರುಗಿ, "ಏನು ಬೇಕಿತ್ತೋ? ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗಲೇ! ಥಠ ಇವಳು! ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಬಹಳ ಹಲ್ಕುಟ್ ಹೆಂಗಸಂತೆ. ಊರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಗಂಡಸರನ್ನು (....) ಧೂಧೂಧೂ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ತನಗಿದೆಲ್ಲ ಮರೆತೇ ಹೋಯಿತೋ! ಯಾಕಾದರೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನೋ! ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ನಿಂತುವು. ತಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಗೊಂದಲವೇ ಗೊಂದಲ. ತಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದಾದರೂ ಯಾಕೆ ಎಂಬುದು ಕೂಡ ಮರೆತೇ ಹೋದಂತಿತ್ತು. ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡದೇ ನಿಂತವನನ್ನು ಕೆಣಕುತ್ತ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ಏನಾದರೂ ಬೇಕಿತ್ತೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅಬ್ಬಾ ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳೆ! ಏನೂ ಬೇಡ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಾಗೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಬರುವವ. ಆದರೆ ಅವನ ಸುದೈವ: ಆಯತ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಾನು ಬಂದುದರ ಉದ್ದೇಶ ನೆನಪಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ತಿಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳೋ! "ಒಂದು ಸಂಜೆಯ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕರಗಸ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು" ಎಂದ, ತಡವರಿಸುತ್ತ. ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕರಗಸ ತಂದುಕೊಡುತ್ತ, 'ಇಷ್ಟೇನೆ?' ಎಂಬಂತೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕವಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, "ನಿಮ್ಮ ಹಳೇ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ದೇವಿ ಒಲಿ ಹೂಡಿದ್ದಾಳಂತಲ್ಲ? ಆಗ ಏಕನಾಥಶೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಗೆ ಸಾಮಾನು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ

ಧೈರ್ಯವಾದರೆ ಧೈರ್ಯವಪ್ಪ! ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯ ಜಗಲೀ ಮೇಲೆ....”
ಎನ್ನುತ್ತ ಮುಗುಳುನಕ್ಕಳು.

ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ, ದೇವಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮುಗುಳುನಕ್ಕದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು, ಹಳೆ ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಜಿಗ್ಗು ಹೆಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡನಂತರವೇ! ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ, ತಾನು ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ, ಅವನೂ ಹೇಳಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೇ: ತಾನು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದೇ ದೇವಿ ಬಂದಿದ್ದಳಂತೆ. ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಲಿ ಹೂಡಿದ್ದನ್ನು; ಅಡಿಗಮನೆ ಹೊಕ್ಕ ದನವನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಕದ ಅಡ್ಡಮಾಡಿ... ಎಲಾ ಎಲಾ ಎಲ್ಲ ಈಗ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆಯಲ್ಲ! ಥೂ ಥೂ ಥೂ ಬೆಂಕಿಬಿದ್ದ ನನ್ನ ಹಾಳು ಮರೆವೇ! ಹಾಳು ಮರೆವೆ!... ದೇವಿಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ಅವನಿಗಿರುವಾಗುವ ಮೊದಲೇ ಅವನ ಮೊದಲಿನ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಹಿಂದುಗಡೆ ಹೋಗಿ ಬಚ್ಚಲಮನೆಯಿಂದ ರೀಪನ್ನು ತಂದು ಕದಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಡೆದರಾಯಿತು ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದ. ಆದರೆ ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದದ್ದು ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು 'ಬಿಟ್ಟ' ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಹೊರ ಜಗಲಿಯ ಕದಕ್ಕೆ ಒಳಗಿನಿಂದ ಅಗಳ ಇಟ್ಟು, ನಡುವಿನ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ತೆರದದ್ದೇ ಒಳಗಿನ ಮಬ್ಬಗತ್ತಲೆಯೊಳಗಿಂದ ಫಟ್ ಫಟ್ ಫಟ್ ಎಂದು ರೆಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಬಾವಲಿಗಳು ಮೈಮೇಲಿಂದಲೇ ಹಾದುಹೋದಾಗ! ಸೋದರತ್ತೆ ಸಾಯುವಾಗ ಮಲಗಿದ ಕೋಣೆಯನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಗುಮ್ಮೆಂದು ಬಂದ ವಿಚಿತ್ರ ವಾಸನೆಗೆ ಹೊಕ್ಕುಳದ ಸುತ್ತಲಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಭಾಗ ತತ್ಪರ ನಡುಗಿತು, ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಅಡಿಗಮನೆಯತ್ತ ಸಾಗಿದ. ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಂತೂ ಕತ್ತಲೆಯೇ ಕತ್ತಲೆ: ದಾಟುವಾಗ ಕಾಲಡಿಯಿಂದ ಇಲಿಯೋ, ಚುಚ್ಚುಂದರಿಯೋ (ಸುಂಡಿಲಿ) ಚಿಂವ್ ಚಿಂವ್ ಎನ್ನುತ್ತ ಓಡಿಹೋದಾಗ ಜಿಗಿದುಬಿದ್ದ. ಅಡಿಗಮನೆ ಸೇರಿದ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಜೀವಕ್ಕೆ ತುಸು ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು: ಹಿಂದಿನ ಹರಕುಮುರುಕು ಕದದ ಸಂದಿ-ಬಿರುಕುಗಳೊಳಗಿಂದ ತುಸು ಬೆಳಕು ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಿಡಕಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ ಕದ ತೆರೆದ. ಇನ್ನು ತುಸು ಬೆಳಕು, ಗಾಳಿ ಒಳಗೆ ಬಂದವು. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಂದಿಯ ಮೇಲಿನ ಡಬ್ಬಿಗಳನ್ನು ಇಡಲು-ತೆಗೆಯಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ಥೂಲು ಇದ್ದುದರ ನೆನಪು ಬಂದು, ಮಬ್ಬಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಹುಡುಕಾಡಿ ತಂದು ಅದರ ಮೇಲೆ

ಕುಳಿತ.

ಸೋದರತ್ತೆ ಸತ್ತ ವೇಳೆ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಬಿಟ್ಟ ಹಳೆಯ ಮನೆ; ಮೂರುಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನೆತುಂಬ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆ; ತಿಂಗಳಿಡೀ ಕದಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗಾಳಿಯಾಡದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆನಿಂತ ಎಂತಹದೋ ಹಳಿತ ವಾಸನೆ, ಕಾಲಿಟ್ಟಲ್ಲೆಲ್ಲ ಧೂಳು: ತಾನು ಇದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಈಗ ಆಯಿತೆನ್ನುವಂತೆ ಸ್ಥೂಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ನಡುಗಿದ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದದ್ದು ಆ ಹಾಳು ದೇವಿಯಿಂದ. ಹಿಂದಿಲ್ಲ ಮುಂದಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿ. ಧುತ್ ಎಂದು ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದ (ಮೊಲೆ ತೋರಿಸಿದ!) ಅವಳಿಗೆ ಹೆದರಿಯೇ ಅಲ್ಲವೇ ತಾನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡದ್ದು! ಆ ಇಲ್ಲದ ವಯ್ಯಾರದ ಹೆಣ್ಣು-ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿ-ದೇವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಹಾಗೆ ಮುಗುಳುನಕ್ಕಿದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ. ಶ್ರಾದ್ಧದ ಊಟವಾದದ್ದೇ ಅವ್ಮ-ಭಟ್ಟರು ತನ್ನ ಮದುವೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿರದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ವಿಚಾರವನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ. ಅಥವಾ, ಇಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಿತ್ರಪಕ್ಷವೇ ಇದ್ದಿರದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಾಯಾಗಿ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿರುತ್ತಿದ್ದನೇನೋ...ಅಮ್ಮ-ಭಟ್ಟರ ಮೇಲೆ, ಅಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವೇ ಪಿಂಡಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಪಿತ್ರಗಳ ಮೇಲೂ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು. ಅಮ್ಮನಿಗಂತೂ ತನ್ನ ಮದುವೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಲು ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತು ಎಂಬುದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಡಿಯ ದಿನ ಕರಿಯ ಎಳ್ಳು, ದರ್ಭೆ, ಪಿಂಡ, ಸವ್ಯಂ ಅಪಸವ್ಯಂಗಳ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ತಲೆ ಚಿಟ್ಟು ಹಿಡಿದಾಗ ಬಿಚ್ಚಿದಳಲ್ಲ, “ಇವನಿಗೀಗ ಕಡಿಮೆ ವಯಸ್ಸೇ ಭಟ್ಟರೆ? ಇವನ ಸರೀಕರಿಗೆಲ್ಲ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಎರಡೆರಡು ಮಕ್ಕಳಾಗಿವೆ. ಕೇಳಿದಾಗೆಲ್ಲ ತಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತೇನೆ; ತನಗೆ ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಮೊದಲು ನಾವು ಬರೇ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಅನ್ನುತ್ತಿರಬಹುದು ಎಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಆ ಸ್ವಾಮಿ ಈ ಸ್ವಾಮಿ ಎಂದು ಯಾರ ಯಾರವೋ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದುತ್ತಾನಂತೆ. ದಿನವೂ ಸೂರ್ಯನಮಸ್ಕಾರ, ಆಸನಾ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಈ ಇಲ್ಲದ ಹುಚ್ಚನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಹೆಣ್ಣು ಎಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದಾಳು ಅಂತೇನೆ. ಸೊಸೆಯ ಮೋರೆ ನೋಡಬೇಕು. ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು ನೋಡಬೇಕು, ಎಂಬ ಆಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇವರು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿದರು. ಅಂತಹದೇ ಆಸೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಸೋದರತ್ತೇನೂ ಈಗ ಸತ್ತಳು. ಇವನು ಮದುವೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ವಂಶ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು

ಭಟ್ಟರೇ. ನಮಗೆ ಬೇರೆ ಮಕ್ಕಳಿವೆಯೇ?” ಅಮ್ಮನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಳು ಸೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಎದ್ದೆ. ಆದರೆ ಎದ್ದದ್ದೇ ಹೀಗೆಲ್ಲ ಆಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಯಾರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು! ಕತ್ತಲೆ ಕವಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಬಿದ್ದೆನಲ್ಲ! ಈಗಿಂದೀಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದರೆ ಹೇಗೆ? ನಾಳೆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಕೈಗೆ ಪುರಸತ್ತಾದಾಗ ಅವನಿಂದಲೇ ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಸಿದರಾಯಿತು. ತನಗೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವೇ ಇದು? ಎಂದುಕೊಂಡ. ಮರುಕ್ಷಣ, ಅದಾಗಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಅಡ್ಡಬಂತು: ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗಂತೂ ಬಂದದ್ದಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು (ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ, ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದೇನು ಕಡಿಮೆ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸವೇ!) ಕರಗಸ ತಂದಾಗಿದೆ. ದೇವಿ, ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯ ಹೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿದಾಗಲೂ ಅದರ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಾಗಿದೆ. ತಂದ ಕರಗಸವನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುವಾಗ ದೇವಿ ನೋಡಿದರೆ ತನಗೆ ಹೆದರಿಯೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾರಳೇ? ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ಮನೆ ತಲುಪಿದ ಮೇಲೆ ಅಮ್ಮ ಕೇಳಿದರೆ ಅಥವಾ ನಾಳೆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿ ಕರಗಸ ಏಕೆ ಒಯ್ದದ್ದು ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಏನು ಹೇಳುವುದು? ಕದಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯೋಣ ಎಂತ ಹೋಗಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಿಗೆ ಹೆದರಿ ಹಾಗೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದೇ? ಏನಿಲ್ಲ. ಕದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದ ಹೊರತು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ, ಮೊದಲು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಈಗ ಒಳಗಿನಿಂದ ಹೊಡೆದರಾಯಿತು (ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಒಲೆ ಹೂಡಿದ ದೇವಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ!) ಎಂದುಕೊಂಡ. ಈ ನಿಶ್ಚಯ ಮೂಡಿದ್ದೇ ಒಳಗಿನ ಭಯ ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂತೂ ತುಸು ದೂರವಾದಂತೆನಿಸಿತು. ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಸದ್ದು. ಬಳೆಗಳ ಕಿಂಕಿಣ. ದೇವಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಮರುಗಳಿಗೆ, ಹೊಸತೇ ಒಂದು ಪೇಚು ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಎಲಾ ಎಲಾ ತನಗಿಂದು ಆದದ್ದಾದರೂ ಏನು? ಕದಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯಲು ರೀಪನ್ನು ತರುವುದಾದರೆ ಬಚ್ಚಲಮನೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಬಚ್ಚಲಮನೆ ಇದ್ದದ್ದು ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಬಲತುದಿಯಲ್ಲಿ. ಅಂತೂ ದೇವಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ ಹಾಗಾದರೆ! ಥತ್ ಯಾಕಾದರೂ ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಚಾರ ಬಂದಿತೋ. ಎರಡು ತಾಸುಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಅಂಗಡಿ ತೆರೆದು ಕೂಡಬಹುದಿತ್ತು. ಈಗಲೂ ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲ. ಕೀಲಿಕ್ಕೆ ಪೊತ್ತೆಯಂತೂ

ಕಿಸೆಯಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ಕರಗಸದ್ದೇನು ಮಾಡಲಿ? ಇದನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೇ ಅಂಗಡಿಗೆ.... ಥತ್! ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ ದೈವ ಅವನ ಕೈಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾಲಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಟ್ಟುವ ಮೂಲೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಾಡಿದಾಗ ದಪ್ಪ ಹಲಗೆಯ ತುಂಡೊಂದು ಕೈಗೆ ಹತ್ತಿತ್ತು ಹಾ ಎಂದ. ಇದನ್ನೇ ಕರಗಸದಿಂದ ಸೀಳಿ ಮೂರು ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬಹುದಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿತು. ವಿಚಾರ ಬಂದದ್ದೇ ಎಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಹಲಗೆಯನ್ನು ಕೊಯ್ಯಹತ್ತಿದ. ಕೋಣೆಯ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲಗೆಯ ದಪ್ಪ ಉದ್ದ-ಅಗಲಳತೆಗಳು ಸ್ಪರ್ಶಗೋಚರವಾದವೇ ಹೊರತು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಜಾತಿ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆಂದೋ ಗಣಪತಿಯ ಮಣೆ ಮಾಡಿಸಲಾದೀತೆಂದು ತಂದಿಟ್ಟ ಆ ಹಲಗೆ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿ ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸದೇ ಬೊಡ್ಡುಬಿದ್ದ ಕರಗಸಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಬಗ್ಗುವಂತಹದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿರದಿದ್ದರೇನಂತೆ! ಕದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಪಟ್ಟ ಹೊಡೆದ ಹೊರತು ಹಿಂತಿರುಗಬಾರದು ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರವಾದರೂ ಸುಳ್ಳಾಗುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರೊಚ್ಚು, ಕರಗಸದ ಬೊಡ್ಡು ಹಲ್ಲುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಹಲಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕರ್ಕಶ ದನಿಯಲ್ಲಿ; ಮೈಮೇಲೆ ಹನಿಗೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಬೆವರಿನಲ್ಲಿ; ಅಂಗೈಯ ಮೇಲೆ ಏಳುತ್ತಿದ್ದ ದಡ್ಡು-ಬೊಕ್ಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ದೇವಿ ಏನೋ ಅಂದಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಕರಗಸದ ಕರೆಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳುವ ವ್ಯವಧಾನವೂ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಕೊಯ್ಯುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಾಗ ಹುಸ್ಸುಪ್ಪಾ ಎಂದ. ಆದರೆ ಆ ಉದ್ಗಾರದಲ್ಲಿ ತನಗಾದ ದಣಿವಿನ ಅರಿವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೈಮೇಲೆ ಧಾರೆಯಾಗಿ ಇಳಿಯಹತ್ತಿದ ಬೆವರಿನ ಗುರುತೂ ಅವನಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇನೋ, ಅದನ್ನು ಒರಿಸುವ ತಾಳ್ಮೆಯೂ ಇಲ್ಲದವನಂತೆ ಕೊಯ್ದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲೊಂದನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಕದದ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡಹಿಡಿದು ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವ ತಯಾರಿ ಮಾಡುವಾಗ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಒಳಿತಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ, ಹೊರಗಿನಿಂದ ದೇವಿಯ ಕೆಮ್ಮಿನ ದನಿ, ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಬಂದುವು. ಹಾಳಾದವಳು ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾಳೇನೋ, ಹರಕು-ಮುರುಕಾದ ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಗಳೊಳಗಿಂದ ಒಳಗೆ ಇಣಕಿ ನೋಡುತ್ತಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟವಳು! ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಿದರೆ?

“ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತು. ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಒಳಗೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೋ? ಈ ಬರ್ಮಚಾರಿಯ ಧೈರ್ಯವಾದರೆ ಧೈರ್ಯವಪ್ಪಾ,”

ದೇವಿಯ ಈ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬರುವ ಬದಲು ವಿಲಕ್ಷಣ ಭೀತಿಯಿಂದ ಮೈ ನಡುಗಿತು. ತಾನಿನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯ ಒಳಗೇ ಇದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ಈಗ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿತು ಎನ್ನುವಂತೆ. ಹೊರಗೆ ಮತ್ತೆ ಬಳೆಗಳ ಕಿಂಕಣ. ಏಕೋ ಈಗ ದೇವಿ ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾಳೆ ಎಂಬ ಅನುಸಿಕೆಯಿಂದ ತುಸು ಧೈರ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಕದದ ಹೊರಗೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಮನುಷ್ಯ ಜೀವ ಹತ್ತಿರವಿದೆಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಹಿಡಿದು, ಒಂದು ಕೊನೆಗೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯಹತ್ತಿದ. “ಇದೆ! ಹೊನ್ನಪ್ಪಾಚಾರಿಯ ಕೆಲಸ ಇವರೇ ಮಾಡಾರೋ ನೋಡ್ತೇ, ಕದಕ್ಕೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವುದೇ ಇದ್ದೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಹೀಗೆ ಕತ್ತಲೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಬೇಕಿತ್ತೇ?” ದೇವಿ ಗುಣಗುಣಿಸಿದಳು. ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವ ಸದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಮಗ್ಗಲು ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿಯ ಶಂಕರರಾಯರ ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯಿಂದ ಅವರ ಅಡಿಗೆಯವಳು, ಆಳೆತ್ತರ ಬೇಲಿಯಾಚೆಯ ದೇವಿ ತನಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣದಿದ್ದರೂ, ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಲ್ಲಿ. “ಅದ್ಯಾರೇ ದೇವಿ? ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯ ಒಳಗೆ ಮೊಳೆ ಬಡದ ಸದ್ದು” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಬರ್ಮಚಾರಿ ಒಡೆದೀರು ಬಂದೀರು. ಮೊನ್ನೆ ಕದಾ ಮುರ್ದು ದನಾ ಒಳಗೆ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತಲ್ಲ; ಹಾಗೆಂದು ಸರಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು.” ಎನ್ನುತ್ತ ದೇವಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ‘ಖುಕ್’ ಎಂದಳು. ದೇವಿಯ ಈ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬರದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಎಷ್ಟೊಂದೂ ಭಿಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ತನ್ನನ್ನು ‘ಬರ್ಮಚಾರಿ ಒಡೆದೀರು’ ಎನ್ನುವುದು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸೇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಅವನಿಗೆ ಈವರೆಗೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏನೆಂದರೂ ದೇವಿ ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಹುಡುಗಿ. ಅವಳ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವ ನಿರ್ಲಜ್ಜತನ ಅವನೇಕೆ ಮಾಡಿಯಾನು! ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯದೇ ಸಂಗತಿ. ಈ ಮನೆ ಬಿಡುವ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ನಡೆದದ್ದು: ಸ್ನಾನದ ಹಂಡೆಗೆ ನೀರು ತರಲೆಂದು ಬಾವಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ದೇವಿ ಬಾವಿಯ ಹತ್ತಿರದ ಕಲ್ಲು ಮರಗಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನೆನೆಯಲು ಹಾಕಿದ್ದ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಳು. ಒದ್ದೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು, ಸೀರೆಯನ್ನು ಮೊಣಕಾಲುಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಚ್ಚಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಳು. ದೇವಿಯನ್ನು ಅವನು ಆ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲ. ನುಣುಪಾದ ಮಾಂಸಲ ಬೆತ್ತಲೆ ತೊಡೆಗಳನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತನಾಗಿ ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತವನು

ಎಚ್ಚರಗೊಂಡದ್ದು, 'ಇದೆ! ಅದೇನು ಹಾಗೆ ನೋಡ್ತೀರಾ' ಎಂದು ದೇವಿ ಕೇಳಿದ ಮೇಲೆ. ದೇವಿಯ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಶಂಕರರಾಯರ ಮನೆಯ ಅಡುಗೆಮನೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ಒದರಿ ಕೇಳಿದರು, "ಯಾರ ಹತ್ತರ ಮಾತನಾಡ್ತೀಯೇ ದೇವಿ?" ದೇವಿ, "ಬರ್ಮಚಾರಿ ಒಡೆದೀರು" ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ಇವನು 'ದಮ್ಮಯ್ಯಾ' ಎನ್ನುವಂತೆ ತನ್ನ ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ತಾನೇ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡಾಗ ದೇವಿ 'ಖುಕ್' ಎಂದು ನಕ್ಕಿದ್ದಳು. ದೇವಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಹೀಗೆಯೇ. ಹಿಂದಿಲ್ಲ-ಮುಂದಿಲ್ಲ. ಈಗಲ್ಲ, ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಅವನು ಅವಳನ್ನು ಬಲ್ಲ. ಶಂಕರರಾಯರ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ದೊಡ್ಡವಳಾದದ್ದಲ್ಲವೇ ಅವಳು. ಈಗಂತೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯ ತುಂಬಿ 'ಮುಸುಮುಸು' ಎನ್ನುತ್ತದಂತೆ ಅವಳಿಗೆ-ಶಂಕರರಾಯರೇ ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಅವಳನ್ನು ಬಯ್ಯುವಾಗ ಅಂದ ಮಾತುಗಳು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಷ್ಟೇ ಅವಳ ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಲಗ್ನವಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಗಂಡ ಓಡಿಹೋದ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ, ಯಾಕೆ ಹೋದನೋ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೈನ್ಯ ಸೇರಿದಾನೆಂದು ಮೊನ್ನೆ ಯಾರೋ ಸುದ್ದಿ ತಂದಿದ್ದರು. ಸೈನ್ಯ ಸೇರಲಿ ಇಲ್ಲ ಮಸಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿ, ತನಗೇನಂತೆ! ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಅನಾವರವಾಗಿ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು ಮೊಳೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲಿನ ಪೆಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಹತ್ತಿತ್ತು. "ಇದೆ! ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಮೊಳೆ ಹೊಡ್ಡರೆ ನಾಳೆ ಕದಾ ತೆರೀಲಿಕ್ಕೆ ಆಗ್ಗಿಕ್ಕಿಲ್ಲಾ" ಎಂದು ದೇವಿ ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳಿದಾಗಂತೂ ಮೊದಲು ಯೋಚಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಎರಡು ಮೊಳೆಗಳು ಹೆಚ್ಚೇ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವು.

ಮುಂದಿನ ಕೆಲ ಹೊತ್ತು, ಒಂದೊಂದೇ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಅಡ್ಡಹಿಡಿದು ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ಭದ್ರವಾಗಿ ಜೋಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಕದದ ಹೊರಗೇ ಉಳಿದು, ಏನೇನೋ 'ಗುಣುಗುಣು-ಗುಜುಗುಜು' ಮಾತನಾಡುವ ದೇವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು; ಇಂತಹ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯನ್ನು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಹೊನ್ನಪ್ಪಾ ಚಾರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು; ಇದೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಕಾರಣರಾದ ಅಮ್ಮ, ಪುರೋಹಿತಭಟ್ಟ, ಸತ್ತ ಪಿತೃಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟು, ಏಕನಾಥ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ತಂದ ಪಾವುಸೇರು ಮೊಳೆಗಳನ್ನೂ ಕದಕ್ಕೆ ಬಡೆದ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿತ್ತು.

ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದು 'ಹುಸ್ಸಪ್ಪಾ' ಎನ್ನುತ್ತ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯಲು ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಕಲ್ಲನ್ನು ಕೆಳಗಿಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕತ್ತಲೆ ಒಮ್ಮಿಗಲೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರ ಅರಿವು ಬಂದು ತಣ್ಣಗಿನ ಭೀತಿಯಿಂದ ನಡುಗಿದ.

ಅಗಳಿ ಮುರಿದುಹೋಗಿ ಹರಕು-ಮುರುಕಾದ ಕದಗಳನ್ನು ಚೋಡಿಸಿ, ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯುವವರೆಗೂ ಇದ್ದ ಧೈರ್ಯ, ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದು ಕದಗಳನ್ನು ಭದ್ರಮಾಡಿದ್ದೇ ಉಡುಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಯಾವುದೋ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಅನಿಸಿದ್ದ ಧೈರ್ಯ, ಸಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಗುರಿಯನ್ನು ಕಂಡಾದುದೇ ಅವ್ಯಕ್ತ ಭೀತಿಗೆ ಎಡೆಗೊಟ್ಟಿದೆ. ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಹೆದರದೇ ಇದ್ದವನು, ಒಳಗಿನ ಕೆಲಸ ಈಗ ಮುಗಿದಿದೆ, ಈಗ ತಾನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದ್ದಾನೆ. ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ದೇವರ ಕೋಣೆ, ಸೋದರತ್ತೆ ಸಾಯುವಾಗ ಮಲಗಿದ ಕೋಣೆ, ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಒಳಜಗಲಿ, ಆಮೇಲೆ ಹೊರಜಗಲಿ: ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ಹಾದು ಹೇಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಕೋ! ಯಾವುದೋ ಆವೇಶದ ಭರದಲ್ಲಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಬಂದವನು ಈಗ ತಾನು ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯ ಉದ್ದ ಹೇಗೋ ಒಮ್ಮೆಗೇಲೇ ಬೆಳೆದಿದೆ ಎಂಬ ಅನಿಸಿಕೆಯಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ದೇವರ ಕೋಣೆ ದಾಟುವಾಗ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಿನಂತೆ ಇಲಿಯೋ, ಚುಚ್ಚುಂದರಿಯೋ ಹಾದುಹೋದರೆ! ('ಹಿತ್ತಿಲ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಬಿದಿರಿನ ಹಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾವು ಹೊಕ್ಕಿದ್ದು ಕಂಡಿತಂತೆ ಭಟ್ಟರೆ') ಅದರಾಚಿಯ ಕೋಣೆಯನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಸೋದರತ್ತೆಯೇ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಿಂತಂತಾದರೆ! ಲಗ್ನವಾದ ವರ್ಷ-ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಗಂಡ ಸತ್ತು ಬೋಳಿಯಾದ ಸೋದರತ್ತೆ ಮಕ್ಕಳು-ಮರಿಗಳಿಲ್ಲದೇ ಇಡಿಯ ಆಯುಷ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದು, ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಧಿವಾತದಿಂದ ತಿಂಗಳು ಗಟ್ಟಲೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು, ಬಿದ್ದಲ್ಲೇ ನವೆದು ನವೆದು ಸತ್ತಿದ್ದಳು. ತುಂಬ ಅತ್ಯಪ್ತವಾಸನೆಯ ಈ ಮುದಿಜೀವ ಸತ್ತ ವೇಳೆಯೂ ಕೆಟ್ಟದ್ದಾಗಿತ್ತೆಂದು ಬಿಟ್ಟ ಮನೆ!-ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಮೈ ಬೆವರುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅರಿವು ಬಂದಿತು.

“ಕದಕ್ಕೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದಾದ ಮೇಲೂ ಇವರು ಒಳಗೆ ಒಬ್ಬರೇ ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದೋ!” ಪಟ್ಟಿ ಹೊಡೆದು ಭದ್ರಮಾಡಿದ ಕದವನ್ನು ದೂಡಿ ನೋಡಿದಳೇನೋ ದೇವಿ. ಕೈಮುಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ 'ಟಕ್-ಟಕ್' ಎಂದು ಬಡೆದಂತೆಯೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇವನು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಕೊರಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳನ್ನು ಅಂಗಿಯ ತುದಿಯಿಂದಲೇ ಒರೆಸಿಕೊಂಡ. ಕರಗಸವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದ. ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿ, ಅವಡುಗಚ್ಚಿ, ಭರಭರನೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದದ್ದೇ 'ಔಕ್' ಎಂದ. ಭೀತಿಯಿಂದ ಚೀರಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು ಎನ್ನುವಂತೆ

ಬಲಗೈಯಿಂದ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ: ದೇವರಕೋಣೆಯಿಂದ ಆಚೆಯ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ಹೊಸತಿಲಲ್ಲಿ, ಇವನತ್ತ ಬೆನ್ನುಮಾಡಿ ಕುಳಿತಿದೆ— ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಮಂಗನಂತಹ ಆಕೃತಿ! ಮಂಗವೇ ಅದು? ಅಲ್ಲಲ ಸತ್ತುಹೋದ ಸೋದರತ್ತೆ! ಅವನ ಸೋದರತ್ತೆ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಮಲಗಿ ಬೇಸರ ಬಂದಾಗ, ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕು ನೋಡಲೆಂದು, ಹೀಗೆಯೇ, ಹೊಸತಿಲ ಬಳಿ ಮೈ ಮುದುಡಿ ಕೂಡುತ್ತಿದ್ದಳು—ಬೋಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಸೆರಗನ್ನು ಹೊತ್ತು. ಹೌಹೌದು, ಸೋದರತ್ತೆಯೇ!

ಇವನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿತ್ತೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಅವನ ದಾರಿಗಟ್ಟ ಕೂತ ಪ್ರಾಣಿ ಒಮ್ಮಿಗೆಲೇ ಜಿಗಿದು ಇವನ ಕಡೆ ಮೋರೆಮಾಡಿ ಕುಳಿತು, 'ಬೆಕ್' ಎಂದಿತು. ಓ! ಹೌದು, ಮಂಗ-ಹೆಗ್ಗೋಡಗ! ಇಷ್ಟು ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ಮಂಗ ಹೇಗೆ ಬಂದಿತೋ! ಇದೇಕೆ ತನ್ನ ದಾರಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೂತಿತೋ! ಇಲ್ಲದ ಧೈರ್ಯ ತಂದುಕೊಂಡು ಅಥವಾ ಭೀತಿ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚೇ ಆಗಿಯೋ 'ಹೆತ್' ಎಂದ, ಮಂಗನನ್ನು ಓಡಿಸಲೆಂಬಂತೆ. ಮಂಗ ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಹಂದಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ 'ಬಿಸ್' ಎಂದು ಹಲ್ಲು ಕಿಸಿದಿತು ಅಷ್ಟೇ. ಇವನ ಎದೆ 'ಝಲ್' ಎಂದಿತು. ಕತ್ತಲೆಯ ಹೊತ್ತು! ಬಿಟ್ಟ ಮನೆ! ದೇವರ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಗಟ್ಟ ಎಲ್ಲಿದಂತೋ ಓಡಿ ಬಂದ ಮಂಗ ಕುಳಿತಿದೆ. ತನ್ನಂತೆಯೇ ಯಾವುದೋ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೆದರಿಸಲು ಹೋದರೆ ಮೊದಲೇ ಹೆದರಿದ ಮಂಗ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಿ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೇ ಜಿಗಿಯಬಹುದೇನೋ. ಮಂಗನ ಉಗುರು ತಾಗಿದರೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಯುತ್ತದಂತೆ. ಗೋಕರ್ಣದ ಅಷ್ಟಣ್ಣಭಟ್ಟರ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದದ್ದೇ ಹಾಗಂತೆ! ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಅವನು ಅಡುಗೆ ಮನೆ ಸೇರಿದ. ಸೇರಿದ್ದೇ ಭಡಭಡನೆ ದೇವರಕೋಣೆ— ಅಡುಗೆ ಮನೆಗಳ ನಡುವಿನ ಕದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ. ಅಗಳಿ ಹಾಕಬೇಕು ಎಂದರೆ ಕದಕ್ಕೆ ಅಗಳಿಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. (ಹಳೆ ಮನೆಯ ಹಾಳು ಕದಗಳೇ!) ತನ್ನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಬೆವೆತಿದೆ ಎಂಬ ಅರಿವಿನಿಂದ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆದರಿದ. ಹೊತ್ತು ಹೋದಂತೆ ಒಳಗಿನ ಕೋಣೆಯ ಹೊಸತಿಲಲ್ಲಿ ಕೂತ ಮಂಗ ದೊಡ್ಡದಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಮಂಗ 'ಫೋಸ್ಸ್' ಎಂದಿತು. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಭೀತಿಯ ತೆರೆ ಎದ್ದಿತು. ಓಡೋಡಿ ಕಿಟಕಿಗೆ ಬಂದ. ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗಿನ ನೀರ ಹಲಸಿನ ಮರದ ಕೆಳಗೆ, ಇವನತ್ತ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ಕುಳಿತು ದೇವಿ ಏನನ್ನೋ

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವನು ಹಿಂದು-ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೇ 'ದೇವಿ' ಎಂದು ಕರೆದ. ಹಾಗೆ ಕರೆದ ಮೇಲೆ ಅವಳು 'ದೇವಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿತವನಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದ. ತನ್ನ ಈ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ನಾಚಿಕೆಪಟ್ಟಾಗ, 'ದೇವಿಯನ್ನು ಕರೆದಾದರೂ ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಮುಂದಿನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗ ಬಂದು ಕುಳಿತಿದೆ. ನನ್ನ ದಾರಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದೆ. ಮಂಗನಿಗೆ ಹೆದರಿ ನಾನು ಹೊರಗೆ ಬರಲಾಗದೇ ಇಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಿತ್ತೇ?' ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡ. ಕಿಡಕಿಯಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದು ಮೊಳೆ ಹೊಡೆದು ಭದ್ರಮಾಡಿದ ಕದದ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಸ್ಥೂಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ. ತಾನು ಕರೆದದ್ದನ್ನು ದೇವಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಕೇಳಿದ್ದರೆ? ತಾನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಅಡಗಿದ್ದನ್ನು ಅವಳು ನಿಜಕ್ಕೂ ನೋಡಿದ್ದರೆ? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ, ಕೇಳಿರಲಾರಳು, ನೋಡಿರಲಾರಳು. ಆದರೂ ಸ್ಥೂಲಿನಿಂದ ಎದ್ದು, ತಿರುಗಿ ಕಿಡಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಗೋಡೆಗೆ ಅಡ್ಡ ನಿಂತು ಕಿಡಕಿಯ ಕದ ಎಳೆದುಕೊಂಡ. ಕೋಣೆಯೊಳಗಿನ ಕತ್ತಲೆ ಒಮ್ಮಿಗಲೇ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ ಜೀವಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಭೀತಿಯೂ ಕೂಡ. ಮುಂದಿನ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಹೋಗೋಣವೇ? ಮಂಗ ದಾರಿಕಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಒಂದೇ ಉಪಾಯ. ಆಗ ಅರ್ಧ ಗಂಟಿಯ ವರೆಗೆ ಬೆವರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಹೊಡೆದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ ಕದಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವದು. ಆದರೆ ಆಗ ಯಾವುದೋ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಕದಕ್ಕೆ ಬಡೆದ ಮೊಳೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಸುಲಭವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ತೆಗೆಯುವ ಸಾಧನವನ್ನೂ ಜೊತೆಗೆ ತಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಳಿದುದೊಂದೇ ದಾರಿ. ಎರಡೂ ಕದಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೊದಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಧಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕರಗಸದಿಂದ ಕೊಯ್ಯುವದು. ಹಾಗೇ ಕೊಯ್ಯಹತ್ತಿದ. ಹಾಗೆಕೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಹಿಂದಿನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಗಳಿ ಏರಿ ಬಂದ ಶಂಕರರಾಯರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಗೋ, ಇನ್ನಾರಿಗೋ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಕೇಳಿ ಬಂದವು: "ಬಿಟ್ಟ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇವತ್ತು ಮಂಗ ಹೊಕ್ಕಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಅಂಗಳ ಹಾದು ಬರುವಾಗ, ಕಟಿಕಟಿಯ ಸರಳುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮಾಡಿನ ಕಿಂಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರುವುದು ಕಂಡಿತು." ಓಹೋ! ಒಳಗೆ ಕಂಡದ್ದು ಮಂಗನೆ ಹಾಗಾದರೆ! ಸೋದರತ್ತೆಯ ಭೂತ ಅಲ್ಲ ಹಾಗಾದರೆ! ಅಹುದಲ್ಲ, ತಾನು ಆಗ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಮೊಳೆ ಹೊಡೆಯುವಾಗ "ಈ ಮಂಗಗಳಿಗೆ ಬಂದ ರೋಗವೇ. ಮನೆ ಮಾಡಿನ ಮೇಲೇ ಆಡ್ತಾವಲ್ಲ ಇವು" ಎಂದು ದೇವಿ ಎಂದದ್ದು

ಈಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಮನೆಯನ್ನು ಹೋಗುವಾಗ ಜಗಲಿಯ ಮಾಡಿನ ಮೇಲೆ ತೆಂಗಿನ ಹೆಡೆಯೋ, ಕಾಯೋ ಬಿದ್ದು ಹಂಚು ಒಡೆದುಹೋಗಿ ಕಂಡಿ ಆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೂ ಈಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು. ಮನೆಯ ಮಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗ ಈ ಕಂಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಹೇಗೋ ಒಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ತಿಳಿಯದೇ ಒಳಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಓಹ್! ಸುಳ್ಳೇ ಹೆದರಿದೆನಲ್ಲ, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಕದಕ್ಕೆ ಬಡೆದ ಮೂರೂ ಪಟ್ಟಿಗಳೂ ತುಂಡಾಗಿದ್ದವು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಭದ್ರವಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಕದಗಳು ಮೆಲ್ಲನೆ ತೆರೆದಿದ್ದವು. ಗಾಳಿಯಾಡದೇ ಉಸಿರುಗಟ್ಟುವ, ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ತಂಪು, ಸ್ವಚ್ಛ ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿ ಬಂದಿತು. ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ದೇವಿ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. “ಆಗ ನೀವು ಕಿಡಕಿಯೊಳಗಿಂದ ಕರೆದಾಗಲೇ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು ಒಡೆಯಾ” ಎನ್ನುತ್ತ ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕದ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

೧೦.೧೧.೧೯೬೪

* * *

ಹಾವು

ಆಗ ಸಂಜೆ, ತಾನು ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ವಿರಾಮಖುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದಾಗ, ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಿ ಚೆದರಿ ಬಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿಯ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಮೈಯನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸಿ ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಚಾಚಿದಾಗ, ಬದಿಗೆ ಸರಿದ ಸೀರೆಯ ಸೆರಗಿನ ಮರೆಯಿಂದ ತನಗೆ ಕಂಡ ಅವಳ ದುಂಡಗಿನ ಬೆತ್ತಲೆ ಮೊಲೆಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಅವು ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೋ ಇಲ್ಲವೇ ತಾನು ಅವಳೆಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬ ಅರಿವು ಇದ್ದೂ ಬೇಕೆಂದೇ ತೋರಿಸಿದವುಗಳೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳನ್ನು ಅರಳಿಸಿದ. ಥತ್! ತನಗೇನಂತೆ, ತಾನು ಯಾರು-ದೇವಿ ಯಾರು! ಈ ಯಃಕಷ್ಟಿತ ಕೆಲಸದ ಹುಡುಗಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ತಾನೇಕೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಅವಳು ಬೇಕೆಂದೇ ತೋರಿಸಿರಬಹುದಾದರೂ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮಾತಿಗೆಂದು ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತಾನು ಅವುಗಳ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವದು ಅಷ್ಟರೊಳಗೇ ಇದೆ! ಥತ್ ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಎಂದುಕೊಂಡವನೇ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಅಂಗಾತ ಬಿದ್ದಲ್ಲೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ. ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದುದರ ವಿಚಾರ ಮರೆಯಲೆಂಬಂತೆ ಮಾಡಿನ ಹಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದ. ಕಟಕಟಿಯ ದಡಿಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ಕಾಚಿನ ಬುರುಡೆಯ ದೀಪ, ಹಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿದ ಅರ್ಧಚಕ್ರಾಕಾರದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಏನನ್ನೋ ಹುಡುಕುವವನಂತೆ ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಹೆದರಿದ: ಇರಬಹುದೆ? ತನಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಾಲ ಕಂಡಂತಾದ ಜಾಗದಲ್ಲೇ ಏನೋ ಹಳದಿ-ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ್ದು...?.....ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ... ಬರಿಯ ಭ್ರಮೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಅರೆನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿದ್ದವನ ಕಿವಿಗೆ ದೇವಿ ಹೆದರಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ, “ಅಮ್ಮಾಽಽ ಆ ದಿನ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದೇ ಈವತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಮಾಡಿನ ರೀಪುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತಾಯ್ತು. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಾಲಗಳಷ್ಟೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದುವು. ನನ್ನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೇ ಸರ್ ಸರೆಂದು ಹರಿದು ಹೋಗುತ್ತ ಒಮ್ಮೆ ಫುಸ್ ಎಂದು ಸದ್ದೂ ಮಾಡಿತು” ಎಂದು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ ಎಚ್ಚರವಾದವನು ಮಾಡಿನ ಹಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಹಲ್ಲಿಯ ಬಾಲಕ್ಕೋ

ಇಲಿಯ ಬಾಲಕ್ಕೋ ಇಲ್ಲದ ಅರ್ಥ ಹಚ್ಚಿ ಹೆದರಿರಬೇಕು ತಾನು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಹಾವಿನ ಹಾವಳಿ ಬಹಳ ಇದೆಯಂತೆ: ಆಗ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಪುರುಷೋತ್ತಮ, ಅವನ ತಾಯಿ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಹಚ್ಚಿದ ಅರ್ಥ ಸರಿಯಾದದ್ದೇ? ನಂಬಲು ಒಲ್ಲದವನಂತೆ ತಲೆ ಕೊಡವಿದ: ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ದೇವಿಯರ ನಡುವೆ ಅವರು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಂತಹ ಸಂಬಂಧ ಇರುವುದು ಶಕ್ಯವೇ? ಅದೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ? ಎಷ್ಟೇ ಅನಾರೋಗ್ಯವಾದರೇನಂತೆ: ಯಾವ ಹೆಣ್ಣೋ ಧಡಧಡೀ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೇ ತನ್ನ ಗಂಡ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳೊಂದಿಗೆ- ಅದೂ ದೇವಿಯಂತಹ ಕೆಲಸದಾಕೆಯೊಂದಿಗೆ.... ಛೇ ಛೇ! ಇಂತಹದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ತಲೆ ಸುಪೀಕ-ಎನ್ನುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ, ಹೇಳ್ತಾ ಹೇಳ್ತಾ ಕೆಲಸದ ಹುಡುಗಿಯಾದರೇನಂತೆ! ಹ್ಯಾಗೆ ಇದ್ದಾಳೆ ಹೇಳು-ಕೈಚಿಟಿಕೆ ಹೊಡೆದರೆ ಚಿಮ್ಮುವಷ್ಟು ಮದ ತುಂಬಿದೆಯಲ್ಲವೆ ಮೈಯಲ್ಲಿ? ಎಂದು ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿ ಬಾಯಿ ಚಪ್ಪರಿಸಿದ ಹಾಳಾದವ. ಅವನ ತಾಯಿಯೋ-ಇನ್ನೊಂದು ಅವತಾರ! ದಿನವೂ ಭಟ್ಟರಿಂದ ಅನ್ನದ ನೈವೇದ್ಯ, ಪೂಜೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇವರಿದ್ದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದಿಂದಲೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುತಿರುಗಿ ಹಾವು ಹೋಗುತ್ತದಂತೆ. ಎಂತಂತಹ ಮಂತ್ರವಾದಿಗೂ ಬಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಮುರ್ಕುಂಡೀ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗುನಗನಲ್ಲಿ, ಮ್ತಾಕಾಳಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದಾಗ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ್ದೇ ಹೇಳಿಕೆಯಾಯಿತಂತೆ ('ಹಗಲಿಗೂ ಕತ್ತಲೆಯೆಂದು ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲೇ...ಛೂ ಛೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಓಕರಿಕೆ ಬರ್ತದೆ ನೋಡ್....!') ...ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ಚಾಡಿಬೋರರ ಕಲ್ಪನೆಯ ದಿವ್ಯಕತೆಗಳು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ತೀರ ಕೆಟ್ಟಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕುಳದ ಸುತ್ತಲೂ ಸದಾ ಉರಿಯುವ ನೋವು ಎಂದಳಲ್ಲ, ಬೆಳಗ್ಗೆ. ಕ್ಯಾನ್ಸರ್ ಗೀನ್ಸರ್ ಇರಬಹುದೇ? ಅಂತಹದೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ.... ಛೇ, ಛೇ, ಇರಲಾರದು... ತನ್ನ ಇಲ್ಲದ ವಿಚಾರಗಳಿಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಹಳಿದುಕೊಂಡ. ತನ್ನದು ಇಲ್ಲದ ಭಯ, ಭ್ರಮೆ ಎಂದುಕೊಂಡ. ತಾನು ಬಂದಂದಿನಿಂದಲೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಎಷ್ಟೊಂದು ಗೆಲುವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಊಟಕ್ಕಿಂದು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗಂತೂ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ತನ್ನನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನೂ ಎಷ್ಟೊಂದು ನಗಿಸಿರಲಿಲ್ಲ! ಆದರೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ತುಂಬ ಕೃಶಳಾಗಿದ್ದು ನಿಜ. ನಕ್ಕರೂ ಗುಣಿಹೊಕ್ಕ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂತಹುದೋ ಹೆದರಿಕೆ ಇದ್ದಂತಿಲ್ಲವೆ? ಸಪೂರಾದ ಕೈಕಾಲುಗಳು, ಹೊಂಡಬಿದ್ದ ಗಲ್ಲ, ತುಸು ಬಗ್ಗಿದ ಬೆನ್ನು-ವಿಕೋ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದರೇ ಪಾಪ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ

ಅಪ್ಪ-ಅಮ್ಮರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು. ಶಕ್ಯವಾದರೆ ಒಮ್ಮೆ ಮುಂಬಯಿಗೂ ಕರೆಯಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕು.... ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ವಿಚಾರ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲೆಂಬಂತೆ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ದೇವಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತಾ ಕವುಚಿ ಮಲಗಿದ: ರಂಡೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲದವಳಂತೆ. ಐದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಲಗ್ನವಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಲಗ್ನವಾದ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಗಂಡ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದನಂತೆ. ಮೈಯ ಮೂಲೆಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸುಮುಸು ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದ ಇವಳ ಪ್ರಾಯದ ಸೊಕ್ಕಿಗೆ ನಾಲಾಯಕನಾದವನಂತೆ... ಅದರಿಂದ ತನಗೇನಂತೆ! ಎಂತಂದುಕೊಂಡು ತಿರುಗಿ ಅಂಗಾತನಾದ. ಗೋಡೆಯ ಬದಿಗೆ ಮಾಡಿನ ಪಕಾಸುಗಳಿಂದ, ಹಗ್ಗದ ಜೋಲು-ಬುಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ, ತೂಗುಬಿಟ್ಟ ಮೊಗೆಕಾಯಿಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೂರಿದ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ. ಮಗ್ಗಲು ಸರಿದ: ಇಲ್ಲ, ನಿಜಕ್ಕೂ ಅವಳ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲೇ ಎಂತಹದೋ ಮಾದಕಶಕ್ತಿ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅವಳ ಮೇಲೇ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವವನಂತೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ತನಗೆ ಇದೀಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದುದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡ: ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ಬಚ್ಚಲುಮನೆ ಹೊಕ್ಕಾಗ ಕದ ಅಡ್ಡಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಮಸಕು ಮಸಕು ಬೆಳಕನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಿಟಕಿಯೊಳಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿಯ ಕಲ್ಲುಮರಗಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವೆ ಒಗೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೇವಿ, ಒಗೆಯುವಾಗ ಒದ್ದೆಯಾಗಬಾರದೆಂದು ಸೀರೆಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಿ ಗಂಡುಕಚ್ಚೆ ಹೊಡೆದದ್ದರಿಂದ ಬೆತ್ತಲೆಗೊಂಡ ಅವಳ ದುಂಡಗಿನ ನುಣುಪು ನುಣುಪಾದ ತೊಡೆಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಎದೆ ಝಲ್ಲೆಂದು ನಡುಗಿ, ತಾನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದವನಂತೆ, ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯೊಳಗಿನ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ತಾನು ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಿಗೆ ಕಾಣಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದಲೋ ಕಂಡರೂ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂಥ ಎಚ್ಚರಗೇಡಿತನದಿಂದಲೋ ಜಳಕ ಮಾಡುವುದನ್ನೂ ಮರೆತು ಕಿಟಕಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸರಿದು ಕಿಟಕಿಯ ಸರಳುಗಳಿಗೆ ಹಣೆ ಆನಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದ. ಇವನು ಬಚ್ಚಲುಮನೆ ಸೇರಿದ್ದರ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿದಂತಿದ್ದ ದೇವಿ (ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಬರಲು ಹೇಳಿದವಳೇ ಅವಳಲ್ಲವೆ!) ಒಗೆಯುವ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಕಿಟಕಿಯ ಹೊರಗಿನ ಬಾಳೆಯ ಹಿಂಡಿನವರೆಗೂ ಬಂದು-ಹಾಗೇಕೆ ನೋಡುತ್ತೀರಾ ಎನ್ನುವ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ-“ಹಂಡೆಗೆ ನೀರು-ಗೀರು ಬೇಕಾಗಿತ್ತರಾ ಒಡೆಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗಿನ ಅವಳ ಮೈಯ ವೈಯಾರದ ನೆನಪಾಗಿ... ಥೂ ಥೂ ಥೂ ತನಗಿಂದಾದುದಾದರೂ ಏನು? ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮಾತಿಗೆಂದು

ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತಾನು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅವರ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದಾಕೆಯ ತಪ್ಪಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಮೊಲೆ ತೊಡೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನಲ್ಲ ಎಂದು ಕೊಂಡವನೇ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೇ ಕುಳಿತ. ಯಾರ ಮೇಲಿನದೋ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದೆಂಬಂತೆ ವಿಚಾರಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ ಪೂ ಎಂದು ದೀಪ ಆರಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ಸುತ್ತಲೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ನೆಲಸಿದ ದಟ್ಟ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ತನ್ನ ಹುಚ್ಚುತನವನ್ನು ನೆನಪು ಹೆದರಿದ. ಆದರೂ, ಜತೆಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡ-ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ತಂದ ಬೆಟರಿಯ ನೆನಪಾಗಿ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ಬೆಟರಿಯ ಚಕ್ರ-ಚಕ್ರಾಕಾರದ ಬೆಳಕನ್ನು ಅಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲೊಮ್ಮೆ ಬಿಟ್ಟು ನೋಡಿದ. ಕೆಳಗೆ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ದೇವಿ ಕೂಡ(?) ಎಲ್ಲ ನಿದ್ರೆಹೋಗಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ವಬ್ಧ. ನಿಶ್ಯಬ್ಧ. ಕಟಕಟಿಯ ಹೊರಗೆ, ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೆರಳುನೆರಳಾಗಿ ತೋರುವ ಹಿತ್ತಿಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿ ನೋಡಿದರೂ ಎಲ್ಲೂ ಬೆಳಕು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ದೂರದ ಒಕ್ಕಲಕೇರಿಯೊಂದರಿಂದ ಗುಮ್ಮಟೆಗಳ ದನಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬದಿಯ ಕೇರಿಯಲ್ಲೊ ನಾಯಿ ಬೊಗಳಿತು: ಉತ್ತುಮಿಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಹೊಕ್ಕಿರಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡ. (ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತುಮಿಯೊಬ್ಬಳೇ ಸೂಳೆಯೆ?) ಅಬ್ಬ ರಾತ್ರಿಯಾದದ್ದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ತುಂಬ ಸೆಖೆಯಲ್ಲವೆ. ಗಾಳಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಪತ್ತೆಯಾಯಿತೋ ಎನ್ನುತ್ತ ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿದ. ಹೊತ್ತು ಸರಿದಂತೆ ಮೇಲಿನ ಮಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಬಾಲದ ನೆನಪಾಗಿ, ಬಾಲಿವಿದ್ಯೆ ಉದ್ದನ್ನ ಜೀವವೊಂದು ಮಾಡಿ ನಿಂದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅನುಭವವಾಗಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೇ ಕುಳಿತ. ಬೆಟರಿಯ ಸ್ವಚ್ಛನ್ನೊತ್ತಿದ: ಏನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಯಲಿ. ಮಂಚವನ್ನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಸರಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಕೆಳಗೆ ಯಾರೋ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೆಮ್ಮಿದ ದನಿ, ಬಳೆಗಳ ಕಿಂಕಿಣ: ದೇವಿಯಲ್ಲವೇ? ಸತ್ತವಳಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಿದೆಯೇನೋ. ತನಗಿನ್ನೂ ಎಚ್ಚರವಿದ್ದುದರ ಸುಳಿವು ಹತ್ತಿಲ್ಲ ತಾನೇ! ಮಂಚ ಸರಿಸಿದರೆ ಸದ್ದಾಗಿ ಪೂರ ಎಚ್ಚರಗೊಳ್ಳುವಳೇನೋ. ದಪ್ಪ ದಪ್ಪ ಹಲಗೆಯ ಹಳೇಕಾಲದ ಮಂಚವನ್ನು ತನ್ನೊಬ್ಬನಿಂದ ಸರಿಸಲು ಆಗಬೇಕಲ್ಲ ಮೇಲಾಗಿ! ಹಳೇಕಾಲದ ಮನೆಯ ಈ ಅವಾಡವ್ಯವಾದ ಮಾಳಿಗೆ ಇಡೀದರ ಮೇಲೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಬಂದದ್ದೇ ಸಣ್ಣಗೆ ನಡುಗಿದ. ದೇವಿ ಎದ್ದು ಮೇಲೆ ಬಂದರೆ! ಈ ಹಾಳು ಮಾಳಿಗೆಗೆ ಕದಗಳೂ ಇಲ್ಲ ಬೇರೆ. ಬಂದವಳೇ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆ ಸೇರಿಬಿಟ್ಟರೆ?ಸತ್ತವಳು ಕೆಮ್ಮುವುದೂ ನಿಂತಿಲ್ಲ ಓ! ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಕೋಣೆಯ ಕದ ತೆರೆದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೇ?..... ಹಾಳಾದವಳು ಅದಾಗಲೇ

ಅವನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೇ ಹೋದಳೇನೋ... ಧೂ ಧೂ ಧೂ.... ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಹೇಳಿದ್ದೇ ನಿಜವಿರಬಹುದೇ?... ಹೋಗಲಿ, ಹೋಗಿ ಸಾಯಲಿ, ತನಗೇನಂತೆ ಎಂದು ತಡಫಡಿಸುತ್ತ ತಿರುಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲೊರಗಿದ. ಒರಗಿ, ತನಗೆ ಇದೀಗ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟಿನ ಬಗ್ಗೆ ತಾನೇ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು, ಹಾಗಿರಲಾರದು-ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಮಾತು ನಿಜವಿರಲಾರದು ಎಂದುಕೊಂಡ.

ಮಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸರಸರವೆಂದ ಸದ್ದೇ? ಸರಕ್ಕನೆ ಬೆಟರಿಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಬೆಳಕು ತೂರಿದ. ಏನಾದರೂ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಅದೇನದು? ಅಲ್ಲಿ ಆ ಪಕಾಸಿನ ಮರೆಯಲ್ಲಿ? ಸಾಯಲಿ, ಇಲ್ಲಿಂದ ಏಳುವುದೇ ಒಳ್ಳೆಯದೇನೋ. ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿಂದ ಎತ್ತಿ ಒಯ್ದು ಹಾಲಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮಲಗಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಎಂದವನೇ ಎದ್ದ. ಅಬ್ಬಾ ಎಂತಹ ಸೆಕೆ. ಹಾಸಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇನೆ ತಂಪು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದರೆ? ಬೇಡ, ಕೆಟ್ಟ ಹಾವಿನ ಭಯ ಬೇರೆ ಎನ್ನುತ್ತ ತುಂಬಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಸುರುಳಿ ಸುತ್ತಹತ್ತಿದ.

* * *

ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ದೇವಿಯ ಮಾತುಗಳು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಮಲಗುವ ಕೋಣೆಯ ಕದ ಮುಚ್ಚುವ ಧೈರ್ಯವಾಗದೇ ಅವನ್ನು ತೆರೆದಿಟ್ಟೇ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬಂದಳು. ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬೆನ್ನು ತಾಗಿಸಿದ್ದೇ ಇನ್ನೇನನ್ನೂ ನೆನೆದು ನಡುಗಿದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೊರಡುವಾಗ ಗಂಡ, ತನ್ನನ್ನು ಅಡಿಗಮನೆಯಲ್ಲೊಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದಾಗ ಸಂಧಿಸಿ, ಇವತ್ತು ಒಳ್ಳೇ ಖುಶಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತೀಯಲ್ಲ, ಜೀವದಲ್ಲಿ ಈಗ ಹರುಷವೆನಿಸುತ್ತದೆಯೇ? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಮಿಟುಕಿಸಿದ್ದರ ನೆನಪು ಈಗ ಹಠಾತ್ತನೆ ಬಂದು ಗಡಗಡ ನಡುಗಿ, ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ ಅವರು ಇವತ್ತು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದರೆ ನಾನು ಸತ್ತೇಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದುಕೊಂಡಳು. ಪಾಪ! ಹುಡುಗ ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಹಾಸಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಮಲಗಿರಬೇಕೇ ಎಂದುಕೊಂಡು ಗೆಲವು ನಟಿಸಿ ಓಡಾಡಿದ್ದನ್ನೇ ಇವರು ತಪ್ಪುತಿಳಿದರಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿಂದು ವಿಪರೀತ ನೋವು....ಮತ್ತೆ ಜ್ವರ ಬರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹಳನ್ನು....ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ನಿಂತವು. ಗಂಡ ಆಚಿಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂಗಡಿಯ ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ....ತನ್ನ ಬಳಿಗಳ ಸದ್ದನ್ನು ಅಪಾರ್ಥಮಾಡಿ ಸಣ್ಣಗೆ ಕೆಮ್ಮಿದರೆ? 'ಬಂದೆ' ಎಂದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತೆ? ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ನಡುಗುವ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ, ಅರಿವಿಲ್ಲದೇನೆ ಕೋಣೆಯ ಕದ ಮುಚ್ಚಿ ಅಗಳಿ

ಇಟ್ಟಳು...ದೇವಿಗೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಪಾಪವೇ ದೇವರೇ? ರೋಗದಿಂದ ಹಣ್ಣಾದ ನನ್ನನ್ನೇ ಕೂಡಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಯಾವ ನ್ಯಾಯ. ನನ್ನ ಆರೋಗ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸುಖ ಕೊಡಲಿಲ್ಲವೆ? ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಎಂದೆ. ಆ ಮಾತನ್ನಾಡಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. (ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗುವ ವಯಸ್ಸೇ ಇದು! ಕಾಯದೆಯ ಮಾತು ಬೇರೆ) ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಯಂತೆ. ಬರೇ ದೇಹ ಸುಖಕ್ಕಿಂದಾದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ....ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗೇ ಕೆರಳಿ ಹಾರಾಡಿರಲಿಲ್ಲವೇ ಇದನ್ನು ಹೇಳಿದ ದಿನ! “ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ತಾಬೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬಗೆದೆಯಾ. ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಆಣೆ” ಎಂದರು. ಹೇಳಿದ ಎಂಟು ದಿನ ಮಾತ್ರ ದೂರ ಉಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತಿ. ಮಕ್ಕಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವರಾದರೂ ನನ್ನ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಇಬ್ಬರೂ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಂದು ಮನೆಯಿಂದ ದೂರ...ನಾನೇ ಕೊನೆಗೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಕೆಲಸದ ನೆವಮಾಡಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೆ. ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲದೇನೆ-ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟೇ, ದೇವಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೇಕೋ ಅವಳೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ. ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವಾಗಲೂ ಕೋಣೆಯ ಕದಕ್ಕೆ ಅಗಳಿ ಇಟ್ಟೇ ಕೂತಿರುತ್ತಿತ್ತಾರೆ.

ತಿರುಗಿ ಕೆಮ್ಮಿದ ಸದ್ದೇ? ದೇವಿಯ ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದಲ್ಲವೇ? ಇವರ ಕೋಣೆಯ ಬದಿಗೇ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ತುಸು ಹೊತ್ತು ಅವಳಾದರೂ ಎಚ್ಚರವಿದ್ದರೆ ಅವರು ಕೋಣೆಯ ಹೊರಗೆ ಬರಲು ಅಳುಕಬಹುದಿತ್ತೇನೋ.... ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಕೋಣೆಯೊಳಗಿನ ದೀಪ ಆರಿಸಿದಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ತಬ್ಧ. ನಿಶ್ಯಬ್ಧ. ಮಂಚದ ಬುಡಕ್ಕೆ ಏನೋ ಸದ್ದು. ಇಲಿ ಇದ್ದೀತೆ? ಅದೆ! ಪುಸ್ ಎಂದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತಲ್ಲವೇ? ತಾನು ಆಗ ಗಂಡನ ಭಯದಿಂದ ಕೋಣೆಯ ಕದ ಮುಚ್ಚಿ ಅಗಳಿ ಇಟ್ಟುದರ ನೆನಪು ಬಂದಾಗಂತೂ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಿಗೆ ಕೋಣೆಯೊಳಗಿನ ಕತ್ತಲೆ ಭಯಾನಕವಾಗುತ್ತಿತು. ಹೊತ್ತುಹೋದಂತೆ ಮಂಚದಡಿಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ ಎಂದದ್ದು, ಉದ್ದುದ್ದ ಜೋಡುನಾಲಗೆ ಚಾಚುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಂಚದ ಕಾಲಿನ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಸವಾಗಿ, ಕೋಣೆಯ ಕದ ಮುಚ್ಚಿ ದೀಪ ಆರಿಸಿ ಮಲಗುವುದು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆನಿಸಿ ಭಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಅದೆ! ಗಂಡನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಸದ್ದೇನೋ. ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ಇತ್ತಲೇ ಬರುವರೇನೋ. ಮಂಚದ ಅಡಿಗೆ ಬಂದುದರ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ಅಗಳಿ ತೆಗೆದರೆ ಒಳಗೇ ಬರುವರೇನೋ, ನನ್ನನ್ನು ಪೂರ ತಪ್ಪೇ ತಿಳಿಯುವರೇನೋ, ಬೇಡ, ಇಲ್ಲಿ

ಮಲಗುವದೇ ಬೇಡ, ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗ್ತೇನೆ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವದೇ ಒಳ್ಳೆಯದೇನೋ. ಸಂಜೆ ಅದೇ ವಿಚಾರ ಬಂದಿತ್ತು. ಹೇಗೆ ಮರತೇ ಹೋಯಿತೋ. ಅಲ್ಲಿ ಹೋದರಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಖುಶಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಅಪಾರ್ಥದ ಅರಿವಾಗಬಹುದೇನೋ. ಬದುಕಬಹುದೇನೋ....

ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಭಡಕ್ಕನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದಳು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಕೋಣೆಯ ಕದ ತೆರೆದಳು. ಹೊರಗೆ ನಡೆದಳು.

* * *

ಹೆಂಡತಿಯ ಕೋಣೆಯ ಕದ ತೆರೆದ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ 'ಬಂದೆ' ಎನ್ನುತ್ತ ಲೆಕ್ಕದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು, ದೀಪ ಆರಿಸಿ, ಕೋಣೆಯ ಕದ ತೆರೆದು, ನಡುವಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟದ್ದೇ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎದೆ ಧಸ್ ಎಂದಿತು. ಅಬ್ಬಾ ರಾತ್ರಿ ಸರಿದದ್ದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಹಾಳು ಲೆಕ್ಕ ಬರೆಯುವ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ. ಎಷ್ಟೊಂದು ಹಾದಿ ನೋಡಿರಬೇಕೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೋಣೆ ಸೇರಿ, ಕದ ಮುಚ್ಚುವಾಗ ಒಳಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ದೇವಿಯ ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದರೂ ಅತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡದೇ ಅಗಳಿ ಇಟ್ಟು, ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ದೀಪ ಆರಿಸಿಬಿಟ್ಟೆಯಾ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಹೆಂಡತಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಥೂ ಎಂದಿನದೇ ಹಾಡು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಲೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲದ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿ ಈಗ ಹೇಳದೇ ಕೇಳದೇ ಹಾಳಾದವಳು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ. ಆ ಹಾಳು ಬೋಳಿಗೂ ತಲೆಯಿಲ್ಲ. ಲಗ್ನವಾದ ಹೆಂಗಸು ಗಂಡನೊಂದಿಗೆ ಮಲಗದೇನೆ ಹೀಗೆ ಥತ್. ರೋಗವಂತೆ! ಹೊಟ್ಟೆನೋವಂತೆ ಮಣ್ಣಂತೆ ಮಸಣವಂತೆ! ಎಲ್ಲ ತಕ್ಕು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಿಡಿಹಿಡಿಯಾದರು. ಬೇರೆ ಯಾರೊಡನೆಯಾದರೂ ಮಲಗಬಹುದಂತೆ, ಇದು ಶಕ್ಯವೆ?—ಇವಳಿಗಿದನ್ನು ಹೇಳಲು ಬಾಯಾದರೂ ಹೇಗೆ ಬಂತೋ ಅಂತೇನೆ. ಹಿರಿಯರು ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವ ಕೆಲಸವೇ ಇದು? ಯಾವ ಗರತಿಯೂ ಅನ್ನುವ ಮಾತೇ ಇದು? ನಾನೆಂದರೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಲಂಪಟನೇ? ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ದಾಂಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯಾರೂ ಇವಳಿಗೆ ಎರಡು ಬಗೆದಿದ್ದೇಯೇ? ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷ ಒಂದೇ ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಹೀಗೆ.... ಆದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ಉತ್ತುಮಿಯ ಮನೆಗೆ, ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ—ಹೀಗೇ ಬಯಸಿ ಬಂದಾಗ

ಇವಳು ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನೆಗೆ ಓಡಿಹೋದ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ, ಇವಳ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಜಿದ್ದಿನಿಂದ. (ಒಳಗೆಲ್ಲೋ, ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿಯೇ ನೋಡಿದರೇನಂತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣಿನ ದೇಹ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಎಂದು, ಎಂದೆನಿಸಿರಲಿಲ್ಲವೆ?) ಉತ್ತುಮಿಯ ದಣಪೆಯಲ್ಲೇ ಧುತ್ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವನು ಅವಳ ದರಿದ್ರ ತಮ್ಮ ಸಂಕಪ್ಪ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರಿ ದೇವರೂ ಎಂದು ಕೇಳಿದವನೇ ದಣಪೆಯ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಭಡಕ್ಕನೆ ಕೆಳಗೆ ಗುದುಕಿ ಕಣ್ಣಮುಂದೇ ನಿಂತಿದ್ದನಲ್ಲ! ಅವನು 'ದೇವರೂ' ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು ಕೇಳಿದ್ದೇ ಅವನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವ ಮೊದಲೇ, ಅವನು ನನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಲೆಕ್ಕಿಸದೇ ಭರಭರನೆ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದೆ. ನಾನು ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಗೌರವ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಆಡಿ, ಓಡಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಉತ್ತುಮಿಯ ಜತೆ.... ಥೂ ಥೂ ನನಗೆ ಹೇಗಾದರೂ ಬುದ್ಧಿ ಬಂತೋ, ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕಾರಣವಾದ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೇಲೆ ಈಗ-ಅದೆಲ್ಲದರ ನೆನಪಿನಿಂದಲೇ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು...ಹೊರಗೆಲ್ಲೋ ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು. ಒಳಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ದೇವಿ ಇದ್ದುದರ ನೆನಪು ಬಂದು ಅರೇ! ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಅವಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮರೆತೆನೋ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಇವಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದು ಯಾಕೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮಾನ ಹಾಳು. ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನಂತೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವಳ ವಯ್ಯಾರ, ಮುರುಕ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾದಾಗ...ಆದರೂ ಎಂತಹದೋ ಹೆದರಿಕೆ, ಇಷ್ಟತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಯೂ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ಈಗ ...ಹೆಂಡತಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಹ್ ! ಎಂದು ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೇ ಕುಳಿತರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ. ಹೆಂಡತಿ ಆಗ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಕೋಣೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಹೋದುದರ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥ ಈಗ ಆಯಿತೆನ್ನುವವರಂತೆ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ನಡುಗಿದರು. ದೇವಿ ಈ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇವಳು ಪಾರ್ವತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೀಗೆ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು! ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದಲೂ ದೇವಿ ನಡೆಸಿದ ಒನಪು ವಯ್ಯಾರಗಳ ಅರ್ಥ ಈಗಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಇವರದೇ ಕಾರಣವೆನಿಸಿತು. ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಳಿಗೆಯ ಕೆಳಗೆ ನಾವಿಬ್ಬರೇ. ನಾನಿಲ್ಲಿ, ಹೊರಗೆ ಒಳ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಳ್ಳ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ! ಗಂಡ ಊರು ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಹೋದ ಮೇಲೆ (ಅವನೊಬ್ಬ ಮಳೆ ಹನುಮ!) ನಾಡೂ ಮಾಸ್ಕೇರಿಯ ಆ ದೇವಪ್ಪ ಇವಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಎಂತ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ...ದೇವಿಯು

ವಿಚಾರದಿಂದಲೋ ಏನೋ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನಿಗೆ ತೊಡೆಗಳಲ್ಲೇ ನಡುಕ ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಥೂ! ಈ ಕಳ್ಳ ಹಾದರಗಿತ್ತಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರೆ....ಬಂದು ಕದ ಬಡೆದೇಬಿಟ್ಟರೆ...ನಾ ತಪ್ಪಿ ಕದ ತೆರೆದೇಬಿಟ್ಟರೆ.....ಇಷ್ಟು ವರ್ಷ ಮಾಡದೇ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಈಗ...ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಲ್ಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಾಗ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವು ನೊಡಿದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವ ನೆವಮಾಡಿ...ಬಂದಿದ್ದಳಲ್ಲ. ಓಹ್! ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ-ಬೇರೆ ಏನೋ ನೆನಪಾದಂತೆ. ಅರೆ! ಆಗಿನಿಂದ ಹೇಗೆ ಮರತೇ ಹೋಯಿತೋ! ಆಗ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರಸರವೆಂದ ಸದ್ದಾದಾಗಲೂ ಹೇಗೆ ನೆನಪಾಗಲಿಲ್ಲವೋ, ಹೀಗೆ ಕದ ಮುಚ್ಚಿ ದೀಪ ತೆಗೆದು ಒಬ್ಬನೇ ಮಲಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವು ಎಂದುಕೊಂಡು ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರಮಾಡದೇ ಕೋಣೆಯ ಕದ ತೆರೆದರು. ಒಳಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಿ ಮಗ್ಗಲು ಸರಿಯುತ್ತ ಏನೋ ಅಂದಂತೆನಿಸಿತು. ಒಡೆಯಾ ಅಂದಳೇ? ಕೋಣೆ ತೆರೆದುದನ್ನು ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಳೇ? ಎದ್ದು ಬರುವಳೇ? ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ನನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ನುಗ್ಗಿ...ಬೇಡಪ್ಪ ಬೇಡ. ದೇವರುಮೆಚ್ಚುವ ಕೆಲಸ ಅಲ್ಲವಿದು. ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡು (ಯಾರೋ ಹೌದೂ ಹೌದೂ ಹೌದೂ ಎನ್ನುವವರನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವವರಂತೆ!) ಸಾಯಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಮಲಗುವುದೇ ಬೇಡ, ಅಲ್ಲೇ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲೇ ಮಲಗೇನೆ ಎಂದು ಕಳ್ಳಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ತುಂಬಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಕೋಣೆಯ ಹೊರಗೆ ನಡೆದರು.

* * *

ಅರನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡವಳ ಹಾಗೆ ದೇವಿ ಭಡಕ್ಕನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಸುತ್ತಲೂ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಕತ್ತಲೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ತಬ್ಧ, ನಿಶ್ಯಬ್ಧ. ಅಯ್ಯೋ ತನ್ನ ಹಾಳು ಎಚ್ಚರಗೇಡಿತನವೇ! ಹಾಳು ನಿದ್ದೆಯೆ! ಎಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತೋ ಏನೋ, ತಾನು ಬರುವ ಹಾದಿ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಬೇಜಾರಪಟ್ಟು ಮಲಕೊಂಡರೋ ಏನೋ! ಥೂ ಥೂ! ದೊಡ್ಡ ಒಡೆದೀರು ಅಮ್ಮನೋರಿಗೆ ನಿದ್ದೆಹತ್ತುತ್ತಲೇ ಎದ್ದು ಹೋಗೋಣಾಂತ ಮಾಡಿದ್ದೆ. ಅಮ್ಮನೋರಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು ಎಂತ ತಿರುಗಿ ಅಡ್ಡವಾದಲ್ಲೇ ಪೂರ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿಬಿಡಬೇಕೆ?... ದೂರವೆಲ್ಲೋ ನಾಯಿ ಬೊಗಳಿದ್ದು, ಅದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಯಾರೋ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಬಿದ್ದಿರು ಎಂದದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅರೆ! ನಮ್ಮ ಸಂಕಷ್ಟಣ್ಣನ ದನಿಯಲ್ಲವೆ! ಉತ್ತುಮಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿನ್ನೂ ಎಚ್ಚರವಿದ್ದಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ಬಹಳ ಆಗಿಲ್ಲ ಹಾಗಾದರೆ! ತನಗೆ ಅಡ್ಡವಾದಲ್ಲೇ ತುಸು ಜೊಂಪು ಹತ್ತಿರಬೇಕು, ಅಷ್ಟೇ. ಓಹ್ ಸುಳ್ಳೇ ಹೆದರಿದೆ. ಈಗಲೂ ಹೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ ಹಾಗಾದರೆ, ಇನ್ನೂ

ಎಚ್ಚರವಿರಬಹುದು ಹಾಗಾದರೆ. ತನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿರಬಹುದು ತನ್ನ ಸಣ್ಣ ಒಡದೀರು ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ದೇವಿಯ ಮೈ ನವರಿಗೊಳಗಾಯಿತು. ಏನೋ ನೆನಪಾದವಳಂತೆ ಸರಕ್ಕನೆ ರಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೂಗಿಗೆತ್ತಿ ಮೂಸಿ ನೋಡಿದಳು. ಹುಚ್ಚುಮುಂಡೇದು! ತನ್ನ ಬೆವರಿನ ವಾಸನೆ ತನಗೇ ಬಂದೀತೇ?—ದೇವಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ನಕ್ಕಳು. ಆಗ ಮೂರುಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಾನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಒಡತಿ ನೋಡಿ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತುಮಾಡಿ ಯಾಕೆ ಜಳಕ ಮಾಡ್ತೀಯೆ ದೇವೀ? ನೆಗೆಡೀ-ಗೆಗೆಡೀ ಆದೀತು ಎಂದಾಗ, ಮೈಯೆಲ್ಲ ಬೆವರಿನಿಂದ ಜಿಗುಟು ಜಿಗುಟು ಆಗಿದೆ ನೋಡಿ ಅಮ್ಮಾ. ಅಬ್ಬಾ ಎಂಥಾ ಸೆಕೆ ನೋಡಿ ಎಂದಾಗ ಒಡತಿಗೆ ಅರ್ಥ ಆಯ್ತೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ನಾಚಿದಳು. ಆಗ ತಾನು ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡ್ತಾ ನೋಡ್ತಾ ತನ್ನ “ಇವು” ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಾಗ ನಾಚಿದಾಗಲೇ (ನಾಚಿದಾಗ ಎಷ್ಟು ಚೆಂದ ಕಾಣ್ತಾರೆ ಅವರು!) ತನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ನಾಣಿಗೆ (ಬಚ್ಚಲು) ಮನೆಯ ಕಿಚಕಿಯೊಳಗಿನಿಂದ ಹಣೆಕಿ ನೋಡುವಾಗ, ನೋಡಿದ್ದು ತನಗೆ ತಿಳಿಯಿತು ಎಂತ ತಿಳಿದಕೂಡಲೇ ಹ್ಯಾಗೆ ನಾಚಿದರು! ಆಮೇಲೆ ಇಡೀ ದಿನ ತನ್ನ ಕಡೆ ನೋಡೂಕೂ ನಾಚಿದ್ದು. ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅದೇ ಜಳಕಮಾಡಿ, ಒಗೆದು ಒಣಗಿದ ಸೀರೆ ಉಟ್ಟು ಬಂದ ತನ್ನನ್ನು ಮಿಕ್ಕಿ ಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುವಾಗ (ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳೇ ಬಹಳ ಚೆಂದ!) ತಾನು ನಾಚಿ, “ಅದೇನರಾ ಕೈಯೊಳಗೆ ಹಿಡಿದದ್ದು” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಜಿಗಿಜಿಗಿಸುವ ನಳಗೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲೆ ಜಿಗ್ ಎಂದು ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟು ತನ್ನನ್ನು ನಗಿಸಿದರಲ್ಲ ಆವಾಗಲೇ ತನಗೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಊಟವಾದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದಾಗ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಜಿಗ್ ಜಿಗ್ ಎಂದು ಬೆಳಕು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ತನಗೆ ಯಾಕೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ಎನ್ನುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದೇ ನಿಂತಳು. ಒಳಗಿನ ಹಾಲಿನ ಆಚೆ ನಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಒಡೆಯ ಒಡತಿಯರ ಕೋಣೆಗಳ ಕಡೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತ ಇವರದೂ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಪ್ಪ-ಎಲ್ಲಾ ಕೇಳಿಯೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂಥದ್ದು ಎನ್ನುತ್ತ-ಈಗ ಅದರ ವಿಚಾರವೂ ಬೇಡ ಎನ್ನುವವಳಂತೆ ಕಳ್ಳಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೆಟ್ಟಲು ಏರಿದಳು, ಮೆಲ್ಲನೆ-ಒಂದೊಂದಾಗಿ.

* * *

ನಿದ್ದೆ ಎಚ್ಚರಗಳ ಗಡಿಸೀಮೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಒಡೆಯಾ ಎಂದು ಕರೆದಂತೆ, ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದಾದಂತೆ, ಮಾಡಿನಲ್ಲೇ ಏನೊ ಚಿಂವ್ ಚಿಂವ್ ಎಂದು

ಓಡಿದ್ದರ ಹಿಂದೆಯೇ ಏನೋ ಸರಸರೆನ್ನುತ್ತ ಪುಸ್ ಎಂದಂತೆ, ಮೊದಲಿನ ಸದ್ದೇ ಇನ್ನೊಂದಾದಂತೆ, ಇವೆರಡೂ ಒಂದಾದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿ, ಕೇಳಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎನ್ನುವ, ನಿದ್ದೆಯೋ ಎಚ್ಚರವೋ ಯಾವುದೂ ತಿಳಿಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಭಡಕ್ಕನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದೇ ಮಲಗಿದ ಬೆಟರಿಯ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸುವ ಶುಭ್ರ ಬೆಳಕಿನ ಚಕ್ರವನ್ನು ಮೇಲಿನ ಹಂಚುಗಳ ಮೆಲೆ ತೂರಿ ಹೌಹಾರಿದವನ ಹಾಗೆ 'ಹಾವು!' ಎಂದ. "ಎಲ್ಲಿ? ಎಲ್ಲಿ?" ಎಂದಿತು ಮಾಳಿಗೆಯ ಬಲಗಡೆಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿದೆ....ಅವನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಹೆದರಿದ ದನಿ! "ಹೌದೆ ಹೌದೆ" ಎಂದು ಕೇಳಿತು ಎಡಬದಿಯ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ದನಿ!! ಕಾಲಬದಿಗೆ ಅದೇನು ಬಳೆಗಳ ಸದ್ದು? ದೇವಿಯೇ? ಅರೆ! ಎಂದ. ಬೆಟರಿಯ ಸ್ವಿಚ್ಚನ್ನೊತ್ತಿಯೇ ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತ. ಹಂಚುಗಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ ಬೆಳಕಿನ ವರ್ತುಲದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿರಬಹುದಾದ ಹಾವಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲೂ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು ನೆರೆದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ದೇವಿಯರು ಅವನನ್ನು ಹೆದರಿಸಿದರು. ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ, ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಹಾಸಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇನೆ ಬರಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ್ದರೇನೋ; ಈಗ ಎದ್ದು ಕೂತು ತನ್ನೆಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವಿ ಹೌಹಾರಿದವಳ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತ ತನ್ನ ಕಾಲಬದಿಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಪ್ರವೇಶದ್ವಾರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ ಇದ್ದಳು. ಅರೆ! ಇವರೆಲ್ಲ ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ? ಹೇಗೆ? ಏನೂ ತಿಳಿಯದೇ ತಲ್ಲಣಿಸಿದ. ತಾವಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಬಂದಂತೆ, ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ "ದೀಪ ಹಾಗೇ ಹಿಡಿದಿರು ಮಗೂ. ಇದೊಂದು ತಿರುತಿರುಗಿ ಯಾಕೆ ಮನೆ ಹೊಕ್ಕುತ್ತದೆಯೋ. ಆಗ ನಮ್ಮ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಚದ ಕೆಳಗೆ ಹರಿದಾಡಿದ್ದು ಕೇಳಿ ಹೆದರಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆವು. ಈಗ ಇಲ್ಲೇ ಬಂತೇನೋ" ಎಂದಳು. ಹೆಂಡತಿಯ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ, "ಹೌದಪ್ಪಾ ನಾವು ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ನಿನಗೆ ಚಲೋ ನಿದ್ದೆಹತ್ತಿತ್ತು. ನಿನ್ನ ನಿದ್ದೆ ಹಾಳಾಗದಿರಲಿ ಎಂದು ಸದ್ದುಮಾಡದೇ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮಲಗಿದೆವು" ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ. "ನಾಳೆ ಆ ಮಂತ್ರವಾದಿಗಿ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದರು. ದೇವಿಯೂ ನಡುಗುವ ದನಿಯಲ್ಲಿ "ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಲೇ ಅದು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಪುಸ್ ಎಂದ ಹಾಗಾಯ್ತು ಒಡೆಯಾ. ಹೆದರಿ ನಾನೂ ಮೇಲೆ ಓಡಿ ಬಂದೆ" ಎಂದಳು. ಅವರೆಲ್ಲರ ದನಿಯಲ್ಲಿಯ, ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ಭೀತಿ ಕಂಡು ತಾನೂ ಹೆದರಿದ. ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದ ಮಾಡಿನ ಹಂಚುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕಂಡಂತಾಗಿ, "ಹಾಗಾದರೆ, ಈಗ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇನೋ, ಅದು ಇಲ್ಲೋ ಎಲ್ಲೋ ಮಾಡಿನಲ್ಲೇ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು" ಎಂದಾಗ ಎಲ್ಲರೂ ಆ

ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಅವಸರವಸರವಾಗಿ ಕೆಳಗೆ ನಡೆದರು. ನಡುವಿನ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ಎರಡೂ ಕಂದೀಲುಗಳನ್ನು ರಾತ್ರಿಯಿಡೀ ಹೊತ್ತಿಸಿಟ್ಟು ನೆಲದಮೇಲೆ ಹಾಸಿದ ಚಾಪೆಗಳ ಮೇಲೆ ಒರಗಿ ನಿದ್ದೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರಮಾಡುತ್ತ ಬೆಳಗಾಗುವುದನ್ನೇ ಇದಿರು ನೋಡಹತ್ತಿದರು.

ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ, ಇನ್ನೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಉಜ್ಜಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಂಬಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಗುಂದೆಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಾಗ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತುವ ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಮನೆ ಹೊಕ್ಕು, ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ, ತಿರುಗಿ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆ ಸೇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನ ರಜೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಚಹ ಕುಡಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, “ಚಿಕ್ಕಮ್ಮಾ, ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಈಗ ಕುಮಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನಂತೆ. ನಾನೂ ಈವತ್ತೇ ಅಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ ಆಗದೆ? ಹೇಗಾದರೂ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಜತೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತಾನಲ್ಲ”, ಎಂದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕ ಹಾವಿಗೆ ಪಾಪ, ಹುಡುಗ ಹೆದರಿದ್ದಾನೆ ಎಂಬುದನ್ನರಿತ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾವು ಇದ್ದಾಗ ಅವನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸರಿಯಲ್ಲವೇನೋ ಎಂದು ಬಗೆದು ನಿಲ್ಲೆಂದು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸದೇ, “ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ನಿಂತರಾಗುತ್ತಿತ್ತು” ಎಂದಳು. ತಮ್ಮವೇ ಆದ ಯೋಚನೆಗಳ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಚಹ ಕುಡಿದು, ಉಡುಪು ಮಾಡಿ ಹೊರಡಲನುವಾದಾಗ ದಣಪೆಯವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ-ಚಿಕ್ಕಪ್ಪರ ಮೋರೆಗಳ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ ಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿ, ಆಗದೇ, ದಣಪೆ ತಲುಪಿದ್ದೇ ಏನಾದರೂ ಮಾತನಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದೆಂಬಂತೆ, “ಆ ಮಂತ್ರವಾದಿಯನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಕರೆಸಿ ಆ ಹಾವನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿರಿ” ಎಂದ.

“ಮಂತ್ರವಾದಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಲ ಕರೆಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು ಚಿಕ್ಕಮ್ಮ. ಅವಳ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತೆ ಇತ್ತೇ?

“ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಮನವೇಲನಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಇಲ್ಲವೇ ಬಂದೂಕು ಇದ್ದ ಶಂಕರರಾಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದರಾಗದೇ?”

“ಬಿಡು ಬಿಡು. ಹಾಗೆಲ್ಲ ಮಾತನಾಡಬಾರದಷ್ಟು, ಹಾವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯಷ್ಟು ಪಾಪ” ಎಂದರು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ, ತೀವ್ರ ಅಸಮಾಧಾನದ ದನಿಯಲ್ಲಿ.

ಅದಾಗಲೇ ಅವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸಿದ ಅವನು ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತ ಓಣಿಯ ತುದಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದೇ ಕಂಡ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ದೇವಿಯ ಮೋರೆ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ನಿಂತಂತಾಗಿ, ಅವಳು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದ

ನೋಟದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಏನನ್ನೋ ಮಾತನಾಡುವ ಬಯಕೆ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲವೇ
ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಓಣಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿಯ ರಾಜರಸ್ತೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಕಾಣದಾದ.
ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್, ೧೯೬೫

* * *

ಪುಸ್ತಕ : ಎರಡು

ಅದೃಷ್ಟ

ಪಯಣ

ಆಟ

ಅದೃಷ್ಟ

ಆ ಹಳೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ, ಬೆಳಕು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯೇ. ದೇವರ ಕೋಣೆಯ ಇದಿರಿನ ಆ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಂತೂ ಅದು ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಚೌಕು ದಂಡಗಳಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಬರಲೋ ಬಿಡಲೋ ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಬಂದ ಬೆಳಕು ಒಳಗಿನ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಸುಕುಬಣ್ಣದ ಕಲೆ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ನೆಲದ ಮೇಲಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ ಜ್ವರ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹನ್ನೆರಡು ವರುಷದ ನೀಲಕಂಠ ಅಟ್ಟದ ಜಂತೆ-ಹಲಗೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಸುತ್ತಲಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿದ್ದ. ಮೂರು ದಿನ ಸತತವಾಗಿ ಮಲಗಿ ಮಲಗಿ ಕೋಣೆಯ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಕಣ್ಣುಗಳು ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಮೇಲಿನ ಜಂತೆ-ಹಲಗೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ, ಕಾಣುವ ಹಳೆಯ ಕಲೆಗಳಿಗೂ ಆಕಾರ, ಅರ್ಥ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಹೊರ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದು ಬೇಸರಗೊಂಡ ಜೀವ ತನ್ನ ಕಿವಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿತ್ತು: ಜಗಲಿ, ಅಂಗಳ, ಆಚೆಯ ಹಿತ್ತಿಲು ಗದ್ದೆಗಳು, ಸುತ್ತಲಿನ ಕೇರಿ, ಕೇರಿಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಚಕ್ರಖಂಡೇಶ್ವರದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಾದನಚಿಟ್ಟೆ, ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಇಗರ್ಜಿ, ಮುಕುಂಡೇ ದೇವಸ್ಥಾನ-ದೂರದಿಂದ ಬರುವ ಸಣ್ಣ ಸದ್ದಿಗೂ ಕಿವಿ ನಿಗುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು: ದೃಷ್ಟಿಯಾಚೆಯ ಬದುಕು ಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಸುದ್ದಿಯಾಗಿತ್ತು....

ಮೂಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹಲ್ಲಿ ಲೊಚಗುಟ್ಟಿತು. ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬಾಗಿಲ ಮೇಲ್ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಮಸುಕುಮಸುಕಾಗಿ ತೋರುವ ಎಂತಹದೋ ಬಿಳಿಯ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಸತ್ತುಹೋದ ಅಜ್ಜನ ಮೋರೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ಹೆದರಬೇಕೋ ಬಾರದೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ. ಆದರೂ ಸತ್ತ ಅಜ್ಜನ ಮೋರೆ...ಹೊರಗೆ ಹಿತ್ತಿಲ ದಣಪೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತೇ, “ನೀಲಕಂಠೋೇ” ಎಂದು ಗೆಳೆಯ ಪೂಕ್ಕ ಒದರಿ ಕರೆದದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಪೂಕ್ಕನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತಹದೋ ಉತ್ಸಾಹ, ಆತುರ, ಓಡೋಡುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಬೇಕು, ಅನ್ನಿಸಿತು. ಓಡೋಡುತ್ತ ಬಂದವನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು ಅಂಗಳ ಸೇರಿದ್ದೇ, ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಅಮ್ಮನ ದನಿ: “ಅರೆ ಅರೇ ಸಾವಕಾಶ, ಬಿದ್ದಿಯೋ, ಹಾಗೇನು

ಓಡೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೀ. ಅಂತಹ ತರಾತುರಿಯ ಸುದ್ದಿ ಎಂತಹದೋ?” ಜಗಲಿ ಏರಿ ಬಂದ ಪೊಕ್ಕನಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಮಾತನಾಡುವುದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಓಡಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಹತ್ತಿದ ಮೇಲುಸಿರಿನಿಂದಾಗಿ ಬಾಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳೇ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

“ಅ-ಣ್ಣ ಬ-೦-ದಾ-ನೆ.”

“ಯಾವ ಅಣ್ಣನೊ? ಶಿನ್ನಣ್ಣಾ?”

“ಅಸ್ಸಲ್ಲ, ಬೇರೆ ಅಣ್ಣಾ”

“ಯಾರು ಜನ್ನಣ್ಣ?”

“ಅಲ್ಲಸ್ಸ ಹೊಸಾಸ್ಸ ಅಣ್ಣ. ಇವನು ಬೇಸ್ಸರೆ ಅಣ್ಣನಂತೆ. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನೇ ಅಂತೆ-ದೊಡ್ಡಣ್ಣ. ಇದೇ ಈಗೇ ಬಂದ” ಎಂದವನೇ ಒಳಗಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಧಾವಿಸಿದ, ನೀಲಕಂಠನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ನೀಲಕಂಠನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. “ಯಾರು ಪೊಕ್ಕನೋ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ದನಿ ಬಂದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟಾಗ ಕಿಟಕಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಸಕು ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೀಲಕಂಠನ ಆಕೃತಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮೂಡಹತ್ತಿತು. ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ತಾನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತೇನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದರ ಪರಿವೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೇನೆ ಹೊಸ ಅಣ್ಣ ಬಂದು ತಲುಪಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ನಟಿಸಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹತ್ತಿದ. ಕೋಣೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಅವನ ಮಾತಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಪರಿಚಯದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರಿಚಿತ ಲೋಕವೊಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ತೆರೆಯಹತ್ತಿತ್ತು:

“ಆಗ ಅಪ್ಪ ಚಾ-ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ, ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ಕೂತಿದ್ದ. ನಾನು ಗಲ್ಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತಿದ್ದೆ. ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಪ್ಪಗೌಡ ಕಾನೂಗೌಡ ಇದ್ದರು. ಮತ್ಯಾವ ಗಿರಾಕಿಯೂ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಬಂದ. ಬಂದವನೇ ಬಾಂಕಿನ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕೂತ. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ: ಒಮ್ಮೆ ನಕ್ಕ. ಅಪ್ಪನನ್ನು ನೋಡಿದ: ನಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾನೂಗೌಡ ಕುಪ್ಪಗೌಡರನ್ನು ನೋಡಿದ. ಮತ್ತೆ ಅಪ್ಪನತ್ತ ತಿರುಗಿದ. ಅಪ್ಪ ನಿಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಇವನು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪನನ್ನೇ ಹೀಗೆ-ಮಿಕ್ಕಿಮಿಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ. ಅಪ್ಪ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿಮಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಆಗಲೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪ ಎದ್ದ. ಅವನ ಹಸ್ಸತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನಿಂತ. ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನೀವು ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದದ್ದು? ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಅವನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ. ಕೊನೆಗೆ ಅಪಾಸ್ಸ ಎಂದ. ಅಪ್ಪ, ನೋಡುತ್ತಾ ನೋಡುತ್ತಾ, ನೀನೂಸ್ಸ ಎಂದ. ಇಬ್ಬರೂ

ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರು. ಅಪ್ಪನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲೂ. ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಕಡೆಗೆ. ಅವನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಂತೆ. ದೊಡ್ಡ ಅಣ್ಣನಂತೆ. ಹೊಸಾಸಾ ಅಣ್ಣನಂತೆ. ಕಡೆಗೆ ಸಂಜೆಗೆ ಇಲ್ಲೂ ಬರ್ತಾನೆ. ಈಗ ಜಳಕ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದವನೇ ತಿರುಗಿ ಏನೋ ಉತ್ಸಾಹ ಬಂದವನಂತೆ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಹೊಕ್ಕ ಕರುವಿನಂತೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಟ ಕಿತ್ತ. ಅಂಗಳ ಸೇರಿ. “ಸಂಜೆ ಅಣ್ಣನ ಜೊತೆ ಬರ್ತೇನೋ” ಎಂದು ಮನೆಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದ, ಪೊಕ್ಕ.

ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದು ಕೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಅಮ್ಮ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮಲೇ ಬಂದ ಪೊಕ್ಕನ ಹೊಸ ಅಣ್ಣ ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದ? ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದ? ಪೊಕ್ಕನಿಗೆ ಇಬ್ಬರೇ ಇಬ್ಬರು ಅಣ್ಣಂದಿರು. ಈ ಮೂರನೆಯವ ಯಾರು? ಅಮ್ಮ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕೇಳಬೇಕು...ತಿರುಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಲೆಯತ್ತ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಗೆ ಅಜ್ಜನ ಮೋರೆಯ ಛಾಯೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನೋಡುತ್ತ ಮಲಗಿದಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆನಿಸಿತು. ಜ್ವರವೂ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಹೊಸತಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಪೊಕ್ಕನ ಅಣ್ಣನ ರೂಪ ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನು ನಿದ್ರೆ ಹೋದ.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ, ನೀಲಕಂಠನ ಜ್ವರ ಒಮ್ಮಲೇ ಏರಿದ್ದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಯ ವೈದ್ಯರಾದ ಅನಂತರಾಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಮೈಲಿಯ ಹಾವಳಿಯಿದ್ದರಿಂದ ಜ್ವರ ಬಂದಾಗಲೇ ಭಯಪಟ್ಟದ್ದೇ ಆಗುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡು ಬಂದು ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಆಗಲೇ ಹೆದರಿದ್ದರು. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಅನಂತರಾಯರೊಂದಿಗೆ ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ನೀಲಕಂಠ ಕೇಳಿದ್ದ: ಕಾರವಾರ, ಅಂಕೋಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಗ್ರರೂಪ ತಾಳಿ ಈಗ ತುಸು ತಣ್ಣಗಾಗುತ್ತಲಿದ್ದ ಉಪದ್ರವ ಈಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಇತ್ತಕಡೆ ಹಬ್ಬಲು ಹತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಗೋಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಈಗಾಗಲೇ ಕಂಡಾಪಟ್ಟ ಜನ ಸತ್ತರಂತೆ, ಮಾಸ್ಕೇರಿ ಅಡಿಗೋಣಗಳಲ್ಲೂ....

ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಬಂದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಸದ್ದು. ಅಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು. ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟಗಾದುವು:

“ಕೇಳಿದೆಯಾ? ಅವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ, ಝಡತಿ ಮಾಡಿ ಹೋದರಂತೆ!”

ನೆರೆಮನೆಯ ಪಾರ್ವತಕ್ಕನ ದನಿಯಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೇಕೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ

ಮಾತನಾಡುತ್ತಾಳೆ?

“ಹೌದು. ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ. ನೀನು ಲಗ್ನವಾಗಿ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯದು. ಊರಲ್ಲೂ ಬಹಳ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಂತಿಲ್ಲ ಈ ಸಂಗತಿ. ಆಗ ಪೊಕ್ಕ ಬಂದಿದ್ದ. ಅವನಿಗೆ ತನಗೆ ಈ ಅಣ್ಣನಿದ್ದಾನೆಂಬುದೇ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ನಡೆದದ್ದು-ಗೋವೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಸಾವುಕಾರನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಿದ್ದ. ಯಾವುದೋ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಗುನ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ‘ಜನ್ಮಲೇಖಿ’ಯಾಗಿತ್ತು. ಗೋವೆಯ ಸರ್ಕಾರ ಅಲ್ಲವೇ ಅದು. ಹುಡುಗನ ವಯಸ್ಸು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೂಡ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಯಾವುದೋ ದೂರದ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಊರಲ್ಲಿ ಮೋರೆ ತೋರಿಸುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಹುಡುಗ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲವಂತೆ. ಪಾಪ, ಯಾರೋ ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪಿಗೆ ಇವನು ಶಿಕ್ಷೆ ಭೋಗಿಸಿದ. ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರುಷಗಳ ಮೇಲೆ ಆದರೂ-ಈಗವನಿಗೆ ಮುವತ್ತೆರಡೋ ಮುವತ್ತಾಲ್ಕೋ-ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದನಲ್ಲ. ‘ಜನ್ಮಲೇಖಿ’ ಅಂದರೆ ಏನೋ; ಕಳಿಸಿದ್ದು ಯಾವ ಸುಡುಗಾಡು ದ್ವೀಪಕ್ಕೋ; ತಾವು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುವ ಮೊದಲು ತಿರುಗಿ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂದುಕೊಂಡ ತಂದೆತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ದೊರಕಿದನಲ್ಲ-ಅಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನ. ಭಾಗೀರತಕ್ಕ ಆಗ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಳು. ಹೇಳುತ್ತ ಹೇಳುತ್ತ ಮುಳುಮುಳು ಅತ್ತಳು ಪಾಪ, ಮುದುಕಿ, ಮಗ ಅಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೆನಸುತ್ತ. ಈಗ ತಿರುಗಿ ಪೋಲೀಸರು ಯಾಕೆ ಬಂದರೋ...ಮುಂದೆ ಅಮ್ಮನ ದನಿ ಏಕೋ ಒಮ್ಮೆಲೇ ತಗ್ಗಿತು. ಪಾರ್ವತಕ್ಕ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೋ ಕೇಳಿರಬೇಕು. ಅಮ್ಮನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾತರವಿತ್ತು. “ಮೋರೆ ಕೆಂಪು ಕೆಂಪು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ” ಎಂದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಮುಂದೇನೂ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಇನ್ನೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಬರದೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದೇವರ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮೇಲಿನ ಆ ಕಲೆ ಈಗ ತುಸು ಕೆಂಪಗಾದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆದು ತೋರಿಸಲೇ?— ಅನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕರೆಯುವ ತ್ರಾಣ ಇಲ್ಲವೆನಿಸಿತು. ತಿರುಗಿ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನ್ನಿಸಿತು. ಜ್ವರ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿರಬೇಕು. ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಯಾರದೋ ಮಸಕು ಮಸಕು ರೂಪ. ಪೊಕ್ಕನ ಹೊಸ ಅಣ್ಣನದೇ ಇರಬೇಕು. ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಅವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು.

ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ, ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಕೆಲಹೊತ್ತು ತಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬುದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೈಕಾಲು ಅಲುಗಾಡಿಸುವ ತಾಕತ್ತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ

ಭಾರ ಭಾರವಾದಂತೆ. ಮೋರೆ ದಪ್ಪದಪ್ಪವಾದಂತೆ. ಸೂರ್ಯ ಅದಾಗಲೇ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ್ದರಿಂದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಕತ್ತಲೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೂ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಚಕ್ರಗಳು ತಿರುಗಿದಂತೆ ಅನಿಸಹತ್ತಿತು-ನೀಲಿ, ಕೆಂಪು. ನೇರಲಿ! ಅಮ್ಮ ಹಾಲು ಕರೆಯಲು ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅಮ್ಮ 'ಕಾಳೀ' ಎಂದು ದನಕ್ಕೆ ಗದರಿಸಿದ್ದರ ದನಿಯೊಂದಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿಯ ಕರು 'ಅಂಬಾಸ್ಸ' ಎಂದದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆಗೇರ ಎಂಕೂನ ಮನೆಯಲಿ ಗಾಡಿಗತನ, 'ಓ ಹೊ ಹೋ ಹಾಸ್ಸಹಕ್' ಶುರುವಾಗಿತ್ತು. ದೂರ, ಗಣಪಯ್ಯಶೆಟ್ಟರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಗಣಪಯ್ಯಶೆಟ್ಟರು ಗಲ್ಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತೇ 'ಥತ್ ಸೂಳೇಮಗನೇ' ಎಂದು ಯಾರನ್ನೋ ಬೈದರು. ಅದಕ್ಕೂ ಆಚೆಯ ಚಕ್ರಂಡೇಶ್ವರ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗಂಟೆ ಘಣ್ ಎಂದಿತು: ಹೊರಗಿನ ಸ್ವಷ್ಟಿಯೆಲ್ಲ ಧ್ವನಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಧ್ವನಿಯೆಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣಮುಂದೆ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣ ಚಕ್ರಗಳು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಉಗಮ ಗೊತ್ತಾಗದ ಧ್ವನಿಯ ತೆರೆಗಳು....

“ಏ ಏ ಏ! ಒಳಗೆ ಹೋಗಬೇಡ-ಹೋಗಬೇಡ, ಅಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲು” ಅಮ್ಮನ ದನಿಯೆ? ಇರಬೇಕು. ಅಬ್ಬಾ! ಎದೆ ಧಸ್ ಎಂದಿತು. ಅಮ್ಮ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ದೀಪವನ್ನಾದರೂ ಹಚ್ಚಿದರೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮ ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ಯಾರೊಂದಿಗೆ? ಓ! ನಮ್ಮ ಪೊಕ್ಕನ ದನಿಯಲ್ಲವೆ? ಹೌದು, ಅಮ್ಮ ಪೊಕ್ಕ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ಬಾವಿಯ ತಳದಿಂದ ಬರುತ್ತಿದೆಯೇನೋ ಎಂಬಂತೆ ಒಂದೊಂದೇ ಶಬ್ದ ಒಳಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ:

“ನನಗೆ ಹೋದ ವರ್ಷವೇ ಮೈಲಿ ಬಂದು ಹೋಗಿದ್ದರಿಂದ ಈ ವರ್ಷ ತಿರುಗಿ ಬರುವ ಭಯವಿಲ್ಲವಂತೆ”

“ಆದರೂ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿಯೇ, ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೇಳಲಿ”

ಪೊಕ್ಕ ಏನೇನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ: ಅವನ ಅಣ್ಣ ಹೋದಲ್ಲಿಯ ಜನ ತಮ್ಮ ಅಡಿಗೆಯನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಪೊಲೀಸರ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ದಿನವಿಡೀ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಎಲಾ ಇವನ! ಪೊಕ್ಕನ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಹುರುಪು ಬಂದಿತಲ್ಲ! ಅಮ್ಮನ ಮುಂದೆ ಎಂತಹದೋ ನಾಟಕ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು...ಆ ದ್ವೀಪದ ಮೇಲಿನ ಸಿದ್ದೀ ಜನರಿಗೆ ಪರಕಾಯಪ್ರವೇಶದ ವಿದ್ಯೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬ ಸಿದ್ದಿ ಹುಲಿಯ ವೇಷ ಧರಿಸಿ ಇವನ ಅಣ್ಣನ ಮುಂದೆ ಬಂದನಂತೆ. ಅರೆ! ಅರೆ! ಅರೆ! ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣ! ಹುಲಿಯ ಪಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲವೆ ಅವು! ಹುಲಿಯ ಹಾಗೇ

ಗರ್ಜಿಸುತ್ತಾನಲ್ಲ, ಪೊಕ್ಕ! ಪೊಕ್ಕನದೇ ದನಿಯೇ ಅದು? ಎಲಾ ಇವನ...ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ತಲೆ ಗಿವ್ ಎನ್ನಹತ್ತಿತು. ಅಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಯಲೆ? ಎನ್ನಿಸಿತು. ಆದರೆ ಕರೆಯಲು ದನಿ ಏಳದಾಯಿತು. ಹೌದು ಪೊಕ್ಕನದೇ ದನಿ. ಪೊಕ್ಕ ತಿರುಗಿ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ: 'ಅಣ್ಣ ಸಂಜೆ ಎಲ್ಲೂ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ತಲೆ ನೋವು ಎಂದು ಮಲಗಿದ್ದ'.....

ಪೊಕ್ಕ ಹೋದನೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಮ್ಮ ಒಳಗೆ ಬಂದಳು. “ಎಚ್ಚರವಾಗಿದೆಯೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅಡಿಗೆಮನೆಯತ್ತ ಹೋಗುತ್ತ “ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ತರುತ್ತೇನೆ” ಎಂದಳು. ಕಂದೀಲನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತಂದು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಮೋರೆ, ಮೈ ನೋಡಿದಳು. ಅವಳ ಮೈ ‘ಶಿರ್’ ಅಂದಿರಬೇಕು, ಅನ್ನಿಸಿತು. ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಸುಸ್ಕಾರ ಹೊರಟಿತು. ಗೋಡೆಯ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಲಾಟನವನ್ನು ತೂಗುಹಾಕಿ ಅಮ್ಮ ದೇವರ ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದಳು. ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಎನೋ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ದೇವರ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದಳು. ಬರುವಾಗ ತಂದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದಳು. “ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಜಿ-ನೀರು ಕುಡಿಯುವಿಯಾ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಇವನು ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿದ. ಮಾತನಾಡೋಣ ಎಂದರೆ ನಾಲಗೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲವೂ ದಪ್ಪದಪ್ಪ. ಅಮ್ಮ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಯಾರನ್ನೋ ಕರೆದಂತಾಯಿತು. ಪಾರ್ವತಕ್ಕನನ್ನು ಕರೆದಿರಬೇಕು. ಕಾತರ ತುಂಬಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ತನ್ನ ಬಗ್ಗೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು: “ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ, ಗೋಕರ್ಣದ ಮ್ಹಂಕಾಳಮ್ಮ. ಬಾಡದ ಅಮ್ಮ ಕಾಯುತ್ತಾರೆ. ಗುಣವಾದದ್ದೇ ಒಮ್ಮೆ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಸಿ ಬಂದರಾಯಿತು...”

ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟಹತ್ತಿದುವು-ನೀಲಿ, ನೇರಿಲ, ಕೆಂಪು. ಹೊರಗಿನ ಸದ್ದೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮಿಗಲೇ ನಿಂತಿತ್ತು. ಎಲ್ಲ ಸ್ತಬ್ಧ. ಎಲ್ಲ ನಿಶ್ಯಬ್ಧ....ಆಗ ಪೊಕ್ಕ ಹೇಳಿದ ಅವನ ಅಣ್ಣನ ಕತೆ ತಿರುಗಿ ನೆನಪಾಗಹತ್ತಿತು, ಎಲ್ಲವೂ ಅಸ್ವಪ್ನ. ಕಂದೀಲಿನ ಬೆಳಕಿಗೋ ಏನೋ ಕಣ್ಣುಗಳು ಉರಿಯಹತ್ತಿದುವು. ಬೆಳಕನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮೋರೆಮಾಡಲೆಂದು ಪಕ್ಕ ಬದಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ. ಆದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ “ಚರ್-ಮುರ್” ಎಂದು ಮೆಟ್ಟಿದ ಸದ್ದು. ಅಪ್ಪ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಇಂದು ಅಂಗಳದಿಂದ ಇಷ್ಟೇಕೆ ಬೇಗ ಬಂದ? ಅಮ್ಮ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿರಬೇಕು. ಹೊರಗೆ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು “ಅನಂತರಾಯರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಏನೂ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೇನೂ ಔಷಧವಿಲ್ಲವಂತೆ. ಎಲ್ಲ ದೈವೇಚ್ಛೆ” ಎಂದರು. “ಹುಡುಗನಿಗೆ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದೆಯೆ?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ತುಸು ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲ ಮೌನ, ಆಮೇಲೆ “ಭಾಗೀರತಕ್ಕನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರು ಬಂದಿದ್ದರಂತಲ್ಲ? ಯಾಕೋ?” ಅಮ್ಮ ಕೇಳಿದಳು. “ಅದೇನಿಲ್ಲ. ಕೈದಿ ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇ ಬಂದಾಗ ಓಡಿ ಬಂದದ್ದೋ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿ ಬಂದದ್ದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಪಾಸು ಮಾಡಿ ನೋಡುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ತಪಾಸಣೆ ಮಾಡಿ ಹೋದರು. ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿಯೇ ಬಂದದ್ದಂತೆ ಹುಡುಗ. ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ, ಯಾರದೋ ತಪ್ಪಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಭೋಗಿಸಿ, ಇಲ್ಲದ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಮುದಿ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ನೆರವಾಗಲು ಬಂದಂತಾಯಿತು. ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಪದ್ಮನಾಭ ಖುಶಿಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಹುಡುಗ ಮಾತನಾಡಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಮಲಗಿದ್ದನಂತೆ. ಪ್ರವಾಸ ದಣಿವಿರಬೇಕು...ನೀನು ಏನೇ ಹೇಳು. ಹುಡುಗನ ನಶೀಬವೇ ಕೆಟ್ಟದ್ದು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗೋವೆಯ ಸರಕಾರದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಮೇಲೂ ತಿರುಗಿ ನಮ್ಮ ಸರಕಾರದ ಜೈಲು ಕಾಣಬೇಕೆ? ಗೋವೆಯ ಹದ್ದನ್ನು ದಾಟಿ ಕಾರವಾರ ತಲುಪುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಜತೆಗೆ ತಂದ ಕಾಗದ-ಪತ್ರಗಳು ಕಳೆದುವಂತೆ. ತಿರುಗಿಲ್ಲ ತಪಾಸಣೆಯಾಗುವ ತನಕ ಎಂಟು ದಿನ ಕಾರವಾರದ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿರಬೇಕಾಯಿತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಎಂಟು ದಿನ ಮೊದಲೇ ಇಲ್ಲಿರಬೇಕಾಗಿತ್ತು...ನಾಳೆ ಇತ್ತಕಡೆ ಬಂದಾನು. ಆದರೆ ಈಗಲೇ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದರೇ ಒಳ್ಳೆಯದೇನೋ-ಇಲ್ಲಿ ಬರದಿರುವಂತೆ...”

ಇಲ್ಲ. ಅವನು ಬರಲಾರ. ಪೊಕ್ಕನಿಂದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಅಣ್ಣ ಹೇಳಿದ ಕತೆ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದ ಪೊಕ್ಕ. ನಾನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು ಬಿಡದೆ ಇಲ್ಲೇ ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದೆ.

“ಧಾರವಾಡ, ಕುಮಟೆಗೂ ಪತ್ರ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ-ಮಾಧವ, ಸುರೇಶರಿಗೆ: ಇಲ್ಲಿಯ ಈ ಗಡಿಬಿಡಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವ ತನಕ ಇಲ್ಲಿ ಬರಬೇಡಿರಿ ಎಂದು”

“ಅಂದರೆ ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ....”

“ಅದೇ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ?”

“ಅಹುದೇನೋ, ಅಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಸುಖವಾಗಿ ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೇ ಸಮಾಧಾನ. ಹುಡುಗ ಪಾಪ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರ ನೆನಪು ತೆಗೆದಿದ್ದ”-

ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಊರಲ್ಲಿಯ ಮೈಲಿಬೇನೆಯ ಉಪದ್ರವದಿಂದಾಗಿ ಅಣ್ಣಂದಿರು ರಜೆಯಲ್ಲಿ ಊರಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೆಡುಕೆನಿಸಿತು. ಪೊಕ್ಕನ ಹೊಸ ಅಣ್ಣ ಬಂದ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿ ಎಷ್ಟು ಖುಶಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೋ! ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕು-ಪತ್ರ ಬರೆದಾದರೂ ತಿಳಿಸೆಂದು. ಆದರೆ ಅಪ್ಪ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಒಳಗೆ ಬಂದಾಗ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಬಾಯನ್ನಾಗಲೀ ತೆರೆಯುವುದು

ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅಬ್ಬಾ! ಇದೆಂತಹ ನೋವು. ಮೈಯನ್ನೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಹಾಕಿದಂತೆ, ಎಂತಹ ಬಿಗಿತ!

ದೂರ ಕೇರಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಭಜನೆ ಶುರುವಾಗಿರಬೇಕು. ತಾಳ ಡೋಲಕೆಗಳ ಆವಾಜಿನೊಂದಿಗೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಭಜನೆಯ ರಾಗ—”ನೀನ್ಯಾಕೋ ನಿನ್ನ ಹಂಗ್ಯಾಕೋ...” ಅಜ್ಜಸತ್ತ ರಾತ್ರಿಯ ನೆನಪನ್ನು ತರಹತ್ತಿತು: ಸಂಜೆಯಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಜನಿಗೆ ಮಾತು ನಿಂತಿತ್ತು. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು ಹಿರಿಯರು. ನಾನು, ನನ್ನ ಅಣ್ಣಂದಿರು ಆ ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಲು ನೆರೆಮನೆಯ ಪಾರ್ವತಕ್ಕನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಾರ್ವತಕ್ಕನ ಗಂಡ ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲ ಎಬ್ಬಿಸಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ. ಅಜ್ಜನ ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿತ್ತಂತೆ. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಕೈಯಿಂದ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಚಂಬಿನಲ್ಲಿಯ ‘ಭಾಗೀರಥಿ’ಯನ್ನು ಚಮಚಿಯಿಂದ ಅಜ್ಜನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿದರು. ಅಜ್ಜನ ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬಾಯಿ ತೆರೆದೇ ಇತ್ತು. ನಾವು ಹಾಕಿದ ನೀರು ಗಂಟಲೊಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಗರ್‌ಗರ್ ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ತೆರೆದೇ ಇದ್ದವು. ಮುಂಜಾವಿನ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಜ್ಜ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ— ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಕೂಡ ಅಳುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೂ ಅತ್ತಿದ್ದೆ, ಹೆದರಿದ್ದೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅಜ್ಜನ ಸತ್ತ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಸಿ, ನಾಮ—ಮುದ್ರೆ ಹಚ್ಚಿ, ಬಿದಿರಿನ ಸಿದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿ, ಬೆಳಿಗಿನ ಅರಿವೆ ಮುಚ್ಚಿ, ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತ ಕೂಡಲೇ ಪೊಕ್ಕನ ಅಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ದನಿಯಲ್ಲಿ ‘ಮನೆಯ ಬೀಗದ ಹಾಗೆ ಇದ್ದಿರಿ; ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ’ ಎಂದು ರಾಗ ತೆಗೆದು ಅತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಜ್ಜ ಸತ್ತು ಎಷ್ಟು ಕಾಲವಾಯಿತೋ? ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ನೆನಪಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭಜನೆಯ ಸದ್ದು ಒಮ್ಮಿಗೇಲೇ ದೊಡ್ಡದಾಗಿತ್ತು. ತಲೆಸಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸಿತು. ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ನಿದ್ದೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಎಲ್ಲಿ? ಯಾರದೂ ಸುಳಿವಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದೆ? ಮೂಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹಲ್ಲಿ ಲೊಚಗುಟ್ಟಿತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಬೇಕು ಎಂದರೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ನಿದ್ದೆಹೋದ.....

ಅರೆನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಯಾರದೋ ಮೋರೆ—ಮೋರೆ ಮಾತ್ರ: ಕತ್ತಲೆಯ ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೊರಬರಹತ್ತಿತು. ಅಜ್ಜನದಿರಬಹುದೇ? ಇರಬೇಕು: ಅಂತಹದೇ ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬಾಯಿ, ತೆರೆದೇ ಇತ್ತು. ಎವೆ ಅಲುಗಾಡದ, ತೆರೆದೇ ಇದ್ದ ಕಣ್ಣುಗಳು, ಇಷ್ಟಗಲವಾಗಿ ಇಲಿಯ ಬಿಲಗಳ ಹಾಗೆ ಅರಳಿದ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳು. ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ. ಅಜ್ಜನ ಮೋರೆ

ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಮೋರೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರವಾಗಹತ್ತಿತು. ಕೊನೆಗೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ನೀಲಕಂಠ ಹೆದರಿ ಚೀರಿಕೊಂಡ. ಅಡಿಗಮನೆಯಿಂದ ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಓಡಿಬಂದರು. ಸಣ್ಣದು ಮಾಡಿಟ್ಟ ಕಂದೀಲಿನ ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿದರು. “ಕನಸು ಬಿತ್ತೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ ನಡುಗುವ ತುಟಿಗಳಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ಎಂಬಂತೆ “ಪೂಕ್ಕನ ಅಣ್ಣ ಬಂದಿದ್ದ”, ಎಂದ. “ಪೂಕ್ಕನ ಅಣ್ಣ ಬಂದರೆ ಹೆದರಬೇಕೇನೋ, ನಿನಗೆ ತುಸು ಹುಷಾರಾದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನನ್ನೂ ನೋಡಲು ಬಂದಾನು” ಎಂದ ಅಪ್ಪ. ಇವನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೆದರಿ “ಬೇಡ ಬೇಡ ಬೇಡಾ” ಎಂದ. ಅವನು ಇನ್ನೂ ನಿರ್ದಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ತಿಳಿದು, “ನೀಲಕಂಠಾ...ಎಚ್ಚರಾಗು ಈಗಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಂಜಿಯ ತಿಳಿ ಕುಡಿ,” ಎಂದಳು. ಅವನ ತಾಯಿ. ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಕಣ್ಣೆರೆದ. ಆದರೆ ಕಂದೀಲಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೇ ತಿರುಗಿ ಮುಚ್ಚಿದ. “ಗಂಜಿ ತಿಳಿ ಕುಡಿಯುತ್ತೀಯೋ?” ಎಂದು ಅಮ್ಮ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳಿದಾಗ ತಲೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿದ. “ಬೇಡವಾದರೆ ಬೇಡ. ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿದರೇನೆ ಒಳ್ಳೆಯದು,” ಎನ್ನುತ್ತ ಅವನ ಅಪ್ಪ ಕಂದೀಲನ್ನು ತಿರುಗಿ ಗೂಟಕ್ಕೆ ತೂಗುಹಾಕಿ ದೀಪವನ್ನು ಸಣ್ಣದು ಮಾಡುವಾಗ ನೀಲಕಂಠನ ತಾಯಿ, “ದೀಪ ದೊಡ್ಡದೇ ಇರಲಿ, ಅಂದರಾದರೂ ಹೆದರಿಕೆ ಆಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ” ಎಂದಳು...

ಮುಂದೆ, ತಾನು ಯಾವಾಗ ನಿರ್ದೆ ಹೋದನೋ ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಚ್ಚರವಾದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲ ತುಸು ಹಗುರವಾದಂತೆ ಅನಿಸಿತು. ಈ ನಡುವೆ ಮೈ ತುಂಬ ಎದ್ದ ಮೈಲಿಯ ಬೊಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ತಲೆಗೇರಿದ ಜ್ವರ ಇವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಐದು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುಹೋದದ್ದೇ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎಚ್ಚರವಾಗಿ ಕಣ್ಣೆರೆದಾಗ ಅವನ ಜ್ವರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮಬ್ಬಗತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ಕೋಣೆ ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಮರವೆಯಾದ ಹೊರಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ತಿರುಗಿ ಕರ್ಣಗೋಚರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಯನ್ನು ತುಂಬಿದ ಬೊಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸು ತುಸು ಗೆಲುವಾಗಿತ್ತು. ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮಂದಿರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡಲು ಜೀವ ತವಕಗೊಂಡಿತ್ತು. ಅಪ್ಪ ಅಮ್ಮ ಎಲ್ಲಿರಬಹುದು? ಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟಾಗಿರಬಹುದು? ಇದೇಕೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರದೂ ಸುಳಿವಿಲ್ಲ? ಪೊಕ್ಕ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದನೆ? ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ದಲ್ಲವೆ? ಅರೆ! ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಂದಿ ಕೂಡಿದ್ದಾರೋ. ಹೀಗೇಕೆ ಗುಜುಗುಜು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ?

“ರಾಮಾ ರಾಮಾ! ಹೀಗೂ ಆಗಬೇಕಿತ್ತೇ? ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು, ಇಲ್ಲಿ, ತಂದೆ

ತಾಯಿಗಳ ಇದಿರಿನಲ್ಲಿ? ಈ ಮುದಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇದನ್ನೂ ನೋಡುವದಿತ್ತೇ?”

“ಹೇಗೂ ಈ ಮಗ ತಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಗೆದು ಅವನು ತಿರುಗಿ ಬರುವ ಆಸೆ ಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತಿರುವಾಗ? ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಮೋರೆ ಕೂಡ ತೋರಿಸಿ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಸಂಜೆಯೇ ತಲೆನೋವು ಎಂದು ಮಲಗಿದ.”

“ಅನಂತರಾಯರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನಿಗೆ ಬೇನೆ ತಗಲಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು. ಕಾರವಾರದ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗಲೇ ತಗಲಿರಬೇಕಂತೆ. ಜೈಲಿನಲ್ಲೂ ಆಮೇಲೆ ಇಬ್ಬರು ಸತ್ತರಂತೆ.”

“ಅದೇ! ಸಾವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಬಂದಿರಬೇಕು.”

ಹೀಗೇಕೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ನೀಲಕಂಠನಿಗೆ ಏನೊಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳೋಣವೆಂದರೆ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಅಮ್ಮ ತನ್ನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಮೊದಲೇ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟಳು....

ನೀಲಕಂಠನ ಜ್ವರ ಪೂರ್ಣ ಇಳಿದು, ಜೀವಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಕುತ್ತನ್ನು ದಾಟಿ, ನೆಮ್ಮದಿಯ ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯುವದರೊಳಗೆ ಇನ್ನೂ ಐದಾರು ದಿನಗಳು ಸರಿದವು. ಎರಡು ವಾರಗಳವರೆಗೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲೇ ಮಲಗಿ ಮಲಗಿ ಬೇಸರಗೊಂಡ ಜೀವ ಹೊರಗಿನ ಬೆಳಕಿಗೆ ಹೋಗಲು ತವಕಪಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರಾಯರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನನ್ನೆಂದು ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳಕಿದ್ದ, ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿದ, ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆಗೆ ಸಾಗಿಸಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯು ಬೆಳಕಿಗೆ ಜೀವ ಹರುಷಗೊಂಡಿತು. ಕಿಡಕಿಯ ಹೊರಗಿನ ಬಿಂಬಲಕಾಯ ಮರದ ಮೇಲೆ ಕಾಗೆಯೊಂದು ಕಾವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೋ ಪೊಕ್ಕನ ನೆನಪು ಅನಾವರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದೇಕೆ ಪೊಕ್ಕ ತಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ? ಪೊಕ್ಕನ ಅಣ್ಣ ಕೂಡ? ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರ ಬರುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಜಗಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಏರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಪೊಕ್ಕನ ಕೆಮ್ಮಿನ ದನಿ ಕೇಳಿಬಂತು. ಇವನು ತನ್ನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗದೇ, “ಪೊಕ್ಕನೇನೋ? ಇದೇ ಈಗ ನಿನ್ನ ನೆನಪು ಬಂದಿತ್ತು” ಎಂದು ಒದರಿ ಹೇಳಿದ. ಭಾರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಪೊಕ್ಕ ಒಳಗೆ ಬಂದ. ಅವನು ಯಾವಾಗ ಒಳಗೆ ಬಂದಾನು ಅವನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ತಾನು ಹೇಳೇನು, ಎಂದು ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತವನ ಹಾಗೆ ನೀಲಕಂಠ, “ನೋಡು, ಮೊನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರದೋ ದೊಡ್ಡ ಮೋರೆ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆ ನಿಂತಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಹೆದರಿ ಚೀರಿಬಿಟ್ಟೆನಂತೆ. ಅಮ್ಮ ಅಪ್ಪ ಕೇಳಿದಾಗ, ಪೊಕ್ಕನ ಹೊಸ ಅಣ್ಣ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆನಂತೆ.”

ಎಂದೊಮ್ಮೆ ನಕ್ಕ. ಪೊಕ್ಕ ನಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇವನ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ದೂರ ಒಂದೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಮುದುಡಿ ಕುಳಿತ. ನೀಲಕಂಠನೇ ಮುಂದುವರಿದು, ಆ ದಿನ ನೀನು ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ತಿನ್ನಲು ಬಂದ ಹುಲಿಯ ಕತೆ ಹೇಳಿದ್ದೀಯಲ್ಲ? ಹಾಗೆಂದೇ ಇರಬೇಕು, ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆದರಿದ್ದು. ಅಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನಣ್ಣನಲ್ಲಿ? ಇಲ್ಲಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ಎಂದು ಕೇಳಿದ, ಕುತೂಹಲದಿಂದ. ಪೊಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣೂರಿ ಕುಳಿತ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿ ಕೀಳದೆ.

“ಅಣ್ಣ ಹೋದ” ಎಂದ,

“ಅರೇ! ಎಲ್ಲಿಗೆ? ನಾನು ಅವನನ್ನು ನೋಡಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ? ತಿರುಗಿ ಯಾವಾಗ ಬರುತ್ತಾನಂತೆ?”

“ಅವನು ತಿರುಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ”

ಪೊಕ್ಕ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಅಳಹತ್ತಿದ. ಅದಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನೀಲಕಂಠನ ತಾಯಿ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ, “ಅರೆ ನೀನು? ಯಾವಾಗ ಬಂದೆ?” ಎಂದು ಅವನ ಮೈದಡವುತ್ತ ಒಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದಳು.

ನೀಲಕಂಠ ಕಕ್ಕಾವಿಕ್ಕಿಯಾದ.

ಎಂದೂ ಕಂಡಿರದ ಪೊಕ್ಕನ ಹೊಸ ಅಣ್ಣ ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇ ಬಂದುದೇಕೆ? ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇ ಹೊರಟುಹೋದುದೇಕೆ? ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಸುತ್ತಲಿನ ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆ, ಮೇಲಿನ ಜಂತೆ ಹಲಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣು ಹಾಯಿಸಿದ. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ, ಸುಣ್ಣ ಬಳೆದ-ಸ್ವಚ್ಛ, ನಿಷ್ಕಲಂಕ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋದ ಅಮ್ಮ ಪೊಕ್ಕರು ಹೊರಗೆ ಬರುವುದನ್ನೇ ಇದಿರು ನೋಡಹತ್ತಿದ.

ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೬೪.

* * *

ಪರ್ಯಾಯ

ಆಗ, ಮೂರುಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಬಂದಾತ ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದ—”ನಾಳೆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮೊದಲೇ ಹೊರಡಬೇಕು. ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು” ಎಂದು. ಎಂತಲೇ, ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇ, ಅವನು ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದ. ಕಳೆದ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡ ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸೂಟ್‌ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಹತ್ತಿದ. ತುಂಬುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಕೈಗೆ ಬಂದ ‘ಶೇವಿಂಗ್‌ಸೆಟ್’ನ್ನು ನೋಡಿ ತಡೆದ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಗಡ್ಡ ಬೆಳೆಯುವ ಜಾಗದ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಬೆಳಗ್ಗೆ, ಅವನು ಕರೆಯಲು ಬರುವ ಮೊದಲು ದಾಡಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗುವದೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಈಗಲೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಹೇಗೆ ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಬಂದದ್ದೇ, ಅದನ್ನು ಕೈತಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಲು ಆತುರನಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತ. ಗಡ್ಡದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಜಾಗ್ರತೆ ಅವನ ಗೆಳೆಯರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೆಸರು ಗಳಿಸಿತ್ತು. ಅವನು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಪನಿಯವರು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದ ‘ರೇಜರ್-ಬ್ಲೇಡು’ಗಳ ಜಾಹಿರಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವನ ಕ್ಷಿರಮಾಡಿದ ಮುಖದ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ನೀವು ಆಗೀಗ ನೋಡಿರಬಹುದು.

ಬಾತ್‌ರೂಮಿನಲ್ಲಿ ವಾ:ಶ್‌ಬೆಸಿನ್ನಿನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು, ಗೋಡೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಮೋರೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಗಡ್ಡಕ್ಕೆ ನೀರು, ಸಾಬೂನು ಹಚ್ಚಿ ಬ್ರಶ್ಚಿನಿಂದ ನೋರೆ ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಎದ್ದಿರದ ಒಂದು ವಿಚಾರವು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಬಂದಾಗ ನಡುವೆಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟ: ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮೊದಲು ಎಂದನಲ್ಲ. ಕಲಕತ್ತೆಯಂತಹ ಈ ವಿಶಾಲ ಪಟ್ಟಣದ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಈ ದೊಡ್ಡ ಆಧುನಿಕ ಹೊಟೆಲ್ಲಿನ ಹತ್ತಿರ ಕೋಳಿಯೆಲ್ಲಿ ಕೂಗಬೇಕು? ಕೇಳುವುದನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ. ಕೋಳಿ ಕೂಗುವದೂ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆಂಬುದು ನೆನಪಿದ್ದರಲ್ಲವೆ: ಹಳ್ಳಿ ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ವರುಷಗಳಾದವೋ! ಯಾವ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಂಬನೋ ಇವನು-ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮೊದಲು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಲು ಹೇಳಿದವನು. ಏನಾದರೇನು? ಮುಂಜಾವಿನ ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೇ

ಎದ್ದರೆ ಒಳಿತು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಬಂದರೆ? ಬಂದರೆ ಬರಲಿ, ತುಸು ಹಾದಿ ಕಾದಾನು...

ಗಡ್ಡದ ನೊರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಹರಿತವಾದ ಹೊಸ ಬ್ಲೇಡು ಇನ್ನೂ ಬೆಳೆದಿರದ ಗಡ್ಡವನ್ನು ಸವರುತ್ತಿತ್ತು. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಾಬೂನು ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದ: ನಸುಕಿನಲ್ಲೇ ಹೊರಡುವುದಾದರೆ ಹೊಟೆಲ್ಲಿನವರಿಗೆ ಈಗಲೇ ತಿಳಿಸಬೇಕಲ್ಲ. ಓಹ್! ಮರೆತೇ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ. ಗಡ್ಡಕ್ಕೆ ನೊರೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೇ ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದು 'ಟೆಲಿಫೋನ್ ರಿಸೀವರ್' ಎತ್ತಿದ. "ರಿಸೆಪ್ಷನ್ ಪ್ಲೀಜ್" ಎಂದ. ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸ್ಥಳ ದೊರಕಿದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ—"ನಾನು ೧೫ನೇ ರೂಮಿನಿಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಹೊಟೆಲ್ಲಿನನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. 'ಬಿಲ್ಲ'ನ್ನು ಈಗಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಇಡಲು ಹೇಳಿ. ಹೋಗುವಾಗ ಸಹಿ ಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ 'ಟ್ರಿವಲ್ ಏಜೆಂಟರ ವೌವ್ವರ್' ಇದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಕರೆ ಕೊಡಿ." ಇವನು ಮಾತು ಮುಗಿಸಿದ್ದೇ ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಆ ತುದಿಯಿಂದ ನಮ್ಮವಾದ ಮಾತುಗಳು ಬಂದುವು. "ಕ್ಲಮಿಸಿ ಸರ್. ಈ ಕೋಣೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಸಲುವಾಗಿ 'ರಿಝರ್ವ್' ಆಗಿದೆ...." ಆ ಮಾತುಗಳು ಮುಂದುವರೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಇವನು ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಕೆರಳಿ ಒದರಾಡಿದ: "ರಿಝರ್ವ್ ಮಾಡಿದ್ದು ಹೌದು. ಆದರೆ ಒಂದು ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಕ್ತಾಮನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ಮುಗಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಅಡಚಣೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ"... ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಆ ತುದಿಯಿಂದ ತಡವರಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಮಾತುಗಳು— ತಪ್ಪುತಿಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ಸರ್..." ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಆ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುವ ತಾಳ್ಮೆಯಾಗಲೀ ವ್ಯವಧಾನವಾಗಲೀ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಟೆಲಿಫೋನಿನ ರಿಸೀವರನ್ನು ಅದರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದವನೇ ತಿರುಗಿ ಬಾತ್‌ರೂಮಿಗೆ ಬಂದ. ಅವನಿಗೆ ತನಗೆ ಬಂದ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತುಂಬ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಿತು. ಮರುಕ್ಷಣ, ಗಡ್ಡದ ಮೇಲೆ "ರೇಜರ್"ನ್ನು ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅನಿಸತೊಡಗಿತು: ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡಿದವನು ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೆ ಗದರಿಸಲು ತನಗೆ ಮನಸ್ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ? ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾನು ಬೇಕಾದವರನ್ನು ಗದರಿಸಬಲ್ಲೆನಾದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದು ತನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅವನು ಬಲ್ಲ. ಈಗ ಅರ್ಧ ಗಂಟೆಯ ಹಿಂದಿನದೇ ಸಂಗತಿ:

ಆಗ ಮೂರುಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಆಗಂತುಕ ಹೊರಟು

ಹೋದದ್ದೇ ಅವನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ ಹೊಟೆಲ್ಲಿನ ಲಾಂಡ್ರಿಗೆ ಟೆಲಿಫೋನ್ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ರೂಮಿಗೆ ಕಳಿಸಿಕೊಡಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡದ್ದು. ಬಟ್ಟೆಗಳು ಸಿದ್ಧವಾಗಲು ಇನ್ನೂ ಒಂದು ದಿವಸ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಟೆಲಿಫೋನ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನೌಕರ ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ನಿರುಪಾಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ. ಇವನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮಸ್ತಕಕ್ಕೆರಿ ಲಾಂಡ್ರಿಯ ಮೆನೇಜರರ ಹತ್ತಿರ ಮಾತನಾಡುವ ಬಯಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ-ಒಂದರಾಡುವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ. ಮೆನೇಜರರು ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಮೇಲೆ ಬಂದಾಗ ಅತಿ ಗಂಭೀರವಾದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ 'ಅರ್ಜಂಟ್' ಕರೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದದ್ದೇ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದೂ ಒಗೆಯಲು ಕೊಟ್ಟ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಂದು ರಾತ್ರಿಗೇ ತನ್ನ ರೂಮಿಗೆ ಮುಟ್ಟಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಸಿದ. ಮೆನೇಜರ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವ ಮೊದಲೇ ದನಿಯನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಿದ "ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಆಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೀವೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನನಗೆ ಅವುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲ" ಎಂದವನೇ ಟೆಲಿಫೋನ್ ರಿಸೀವರನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟದ್ದು. ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಎರಡು ತಾಸುಗಳ ನಂತರ, ಒಂದು ಇಸ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಇವನ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಲಾಂಡ್ರಿಯ ಮೆನೇಜರರೇ ಇವನ ಕೋಣೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇವನು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಇದ್ದ ಭಯ, ಆದರಗಳು ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ಮಾಯವಾಗಿದ್ದವೋ ಎಂದೆನಿಸಿತು: ಬಟ್ಟೆಗಳ ಪೊಟ್ಟಣವನ್ನು ಇವನ ಟೇಬಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಇವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡದೇ ರೂಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಇವನ ಜೀವ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮುದುಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು.....

ಕೌರದ ಕೆಲಸ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ಕೌರದ ಸರಂಜಾಮನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದ. "ಅಷ್ಟು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಬ್ಬಿಸುವದೆಂದರೆ ಮರೆತೇಬಿಡುತ್ತಾರೋ ಏನೋ." ಹೊಸ ಸಂಶಯವೊಂದು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಣಕುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, 'ರೂಮ್-ಬಾಯ್'ನಿಗೂ ಹೇಳಿಡುವುದು ಒಳಿತು. ಅವನಿಗೆ ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ 'ಟಿಪ್ಪಣಿ' (ಬಕ್ಷೀಸು) ಈಗಲೇ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು, ಮುಂಜಾನೆಯ ಚಹವನ್ನೂ ತರಿಸಿದಂತಾಯಿತು, ಎಂದು ಬಗೆದು ಗಂಟೆ ಒತ್ತಿದ. ಕೆಲ ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲೇ 'ರೂಮ್-ಬಾಯ್' ಬಂದು ಹಾಜರಾದ. ಐದು ರೂಪ್ಯಾಯ ನೋಟು ಒಂದನ್ನು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿಡುತ್ತ, "ನನಗೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಡಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಳಗೆ ಹೇಳಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ

ಮರೆತೇಬಿಡುತ್ತಾರೋ ಏನೋ. ನೀನು ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ಚಹ ತಂದು ಎಬ್ಬಿಸಬೇಕು, ತಪ್ಪದೇ” ಎಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಸೇವಕ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಸಲಾಮು ಹೊಡೆಯುತ್ತ “ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕಾಳಜಿ ಬೇಡ ಸರ್. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೆ ತಪ್ಪದೇ ಎಚ್ಚರಿಸುವೆ. ಗುಡ್‌ನೈಟ್ ಸರ್.....” ಎಂದು ಹೊರಟು ಹೋದ. ತನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ಕದ ಎಳೆದುಕೊಂಡ.

‘ಸೂಟ್‌ಕೇಸ್’ನ್ನು ತುಂಬುವ ಕೆಲಸ ಮುಂದುವರೆದಿತ್ತು. ನಡುವೆಯೇ ಎದ್ದ ಹೊಸ ಪ್ರಶ್ನೆಯೊಂದರಿಂದ ಬೆರಗುಗೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ; ಅರೆ, ಆಗ ಬಂದವನು ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮೊದಲೇ ಹೊರಡಬೇಕು ಎಂದಾಗ, ಎಲ್ಲಿಗೆ? ಯಾಕೆ? ಎಂದು ಕೇಳುವದನ್ನೇ ಮರೆತು ಒಪ್ಪಿಬಿಟ್ಟೆನಲ್ಲ! ಒಪ್ಪಿಬಿಟ್ಟೆನೇ?... ಅವನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಷಾದ ತುಂಬಿದ ನಗೆ ಮೂಡಿತು: ತನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಅವನು ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದರಲ್ಲವೆ! ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸಂಗತಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಹೊಸವಲ್ಲ. ಈಗ ಅವನು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಬಂದುದರ ಹಿಂದಿನದೇ ಕತೆ: ಅವನು ಅವನ ಕಂಪನಿಯ ಉಚ್ಚ ತರಗತಿಯ ‘ಟ್ರೆವಲಿಂಗ್ ಸೇಲ್ಮನ್’. ಆದರೆ ಅವನು ಸಂಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಕತ್ತೆ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದಿನಗಳ ಹಿಂದಷ್ಟೇ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಕೆಳಗಿನ ಹತ್ತಾರು ಪಟ್ಟಣಗಳನ್ನು ಸತತವಾಗಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ತಿರುಗಾಡಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದ್ದ. ಮುಂಬೈ ತಲುಪಿದ ಮರುದಿನವೇ ಅವನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ‘ಕ್ಯಾಬಿನ್ನೆ’ಗೆ ಕರೆದು ಹೇಳಿದ್ದ: “ನಾಳೆಗೆ ನೀನು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕು.” ಇವನಿಗೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವ ಅವಕಾಶವನ್ನೂ ಕೊಡದೇ ಆ ಮೇಲಧಿಕಾರಿ ಮುಂದುವರೆದಿದ್ದ: “ನಿನ್ನ ಟ್ರೇನ್ ಟಿಕೆಟ್ಟು ‘ರಿಝರ್ವ್’ ಆಗಿದೆ—ಕಲಕತ್ತಾ ಮೇಲಿಗೆ. ‘ಗ್ರಾಂಡ್ ಹೊಟೆಲ್ಲಿ’ನಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಕಲಕತ್ತೆ ತಲುಪಿದ ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿಯ ‘ಬ್ರಾಂಚ್ ಮನೇಜರ್’ರನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗು, ನಿನ್ನ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.” ಇವನು ‘ಪಿಟ್ಟೆ’ನ್ನದೇ ಕಲಕತ್ತೆಯ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದ. ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೆ ಸುಖವಾಗಲೀ ದುಃಖವಾಗಲೀ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅರಿವಿನಿಂದ ತುಸು ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟಿದ್ದ, ಅಷ್ಟೆ.

ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯ ‘ಕ್ಯಾಬಿನ್’ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಿಳಿದಿತ್ತು: ಈ ಅನಪೇಕ್ಷಿತ ಪ್ರವಾಸದ ಹಿಂದಿನ ಕಾರಣ. ಕಲಕತ್ತೆಯ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಇವನ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯೊಬ್ಬನು ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಲಗ್ನವಾಗಿ ‘ಹನಿಮೂನಿ’ಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾದ ಮೋಜಿನ ಘಟನೆ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಅದಾಗಲೇ ಎಲ್ಲರ ಮಾತಿಗೆ ವಿಷಯ ಒದಗಿಸಿತ್ತು. ತನ್ನದೇ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿಯ ‘ಸ್ಟೆನೋಗ್ರಾಫರ್’ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಲಗ್ನವಾದ ತನ್ನ ರಸಿಕ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯ ನೆನಪು

ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅವನು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಿಹಿಯಾದ ನಗೆ ನಕ್ಕ. ಅವನ ರಸಿಕತೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಾನು ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಓಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅದಾಗಲೇ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರುಷ ದಾಟಿದ್ದರೂ ತನಗೆ ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಹೆಂಡತಿಯಿರಲಿಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಳು. 'ಬಾ:ಸ್' ತನ್ನನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಕಳಿಸಬಹುದು. ಅವನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಾದದ ಛಾಯೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು.

'ವಾರ್ಡ್‌ರೋಬಿ'ನಲ್ಲಿ ಹೆಂಗರಿನ ಮೇಲೆ ತೂಗು ಹಾಕಿದ ಸೂಟೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 'ಸೂಟ್‌ಕೇಸಿ'ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಅರಿವೆಗಳನ್ನೂ ತುಂಬಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸೂಟನ್ನು ನಿರಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತನ್ನ ಸಂಜೆ, ಹೊಟೆಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದಾಗ ಕೆಳಗೆ ಕೌಂಟರಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಘಟನೆಯೊಂದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಹೊಟೆಲ್ಲಿಗೆ ಅದೇ ಬಂದು ತಲುಪಿದ ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ಪರಕೀಯನೊಬ್ಬ-ಕೌಂಟರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರೆಜಿಸ್ಟರಿನಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೆ "your next destination" (ನಿಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಮುಕ್ಕಾಮು ಎಲ್ಲಿ?) ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು, ಈ ಮಾಹಿತಿಯ ಉಪಯೋಗವೇನು? ಎಂದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಅಧಿಕಾರಿಯೊಬ್ಬನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆ ಪ್ರಶ್ನೆ ತನ್ನ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ತಾನೂ ಆ ಹೊಟೆಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಮೊದಲ ದಿನ ಆ ರೆಜಿಸ್ಟರಿನಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಬಂದ ಅನುಭವದ ನೆನಪು ಬಂದಿತ್ತು: ("your next destination") ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಕೆಳಗೆ ('not known') ('ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ') ಎಂದು ಬರೆಯುತ್ತ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಕ್ಕಿದ್ದ: ತಿಂಗಳೆರಡು ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ದೇಶದ ಅದೇ ಹಿಂತಿರುಗಿದವನನ್ನು ಕಲಕತ್ತೆಯ ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದ 'ಬಾ:ಸ್'ನ ಲಹರಿಯನ್ನು ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಕಲಕತ್ತೆಯನ್ನು ಬಿಡುವ ಮೊದಲೇ ಬೇರೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಕಳಿಸಿದರೂ ಕಳಿಸಿದರೇ!

ಈ ಘಟನೆಯ ನೆನಪಿನೊಡನೆಯೇ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತುಸು ಕಳವಳಿಸಿತು. 'ಪ್ರವಾಸ' ಎಂದರೆ ಎಂದೂ ಗೊಂದಲಿಸದ ತಾನು ಇಂದು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಗೊಂದಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದೀಗ ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿದ್ದ ಪಯಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನಗೇ ಅರಿವಾಗದ ಎಂತಹದಾದರೂ ಭೀತಿ, ಅಳುಕು ಇದ್ದಿರಬಹುದೇ? ಎಂದಿಗೂ ಅತಿ ಶಾಂತಚಿತ್ತನಾಗಿ ಪ್ರವಾಸದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ತನಗೆ ಹೀಗೇಕೆ ಒಂದೊಂದೇ ವಿಚಾರ-ಅನುಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದುದೆಂಬಂತೆ-ಬಂದು ಗೊಂದಲಗೊಂಡಹುತ್ತಿದೆ? ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಅಫೀಸಿನ

ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ಐದು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಇರುವಾಗ, ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತ ಆಗಂತುಕನ ಪ್ರವಾಸದ ಕರೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನಲ್ಲ! 'ನಾಳೆ ಬಾ:ಸ್' ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಮರುಕ್ಷಣ 'ಬಾ:ಸ್'ನ ಮಾತನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಕಲಕತ್ತೆಯಲ್ಲಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವರಲ್ಲೇ ಎಂತಹದೋ ಸಮಾಧಾನ ಕಂಡಿತು. ಈ ಉಲ್ಲಂಘನೆಯೇ ತಾನು ಆ ಹೊಸಬನ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟುದರ ಹಿಂದಿನ ಸುಪ್ತ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ! ಆದರೂ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು 'ಬಾ:ಸ್'ನಿಗೆ ತನ್ನ ಈ ಹೊಸ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಬಗೆದು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಟೆಲಿಫೋನ್ ರಿಸೀವರನ್ನು ಎತ್ತಿ, ತನಗೊಂದು 'ಟ್ರಂಕ್ ಟೆಲಿಫೋನ್' ಮಾಡುವದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ 'ಬಾ:ಸ್'ನ ಮನೆಯ 'ಟೆಲಿಫೋನ್ ನಂಬರ್' ಹಾಗೂ 'ಬಾ:ಸ್'ನ ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟು 'ಅರ್ಜಂಟ್ ಕಾ:ಲ್' (ಅವಸರದ ಕರೆ) ಮಾಡಲು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. 'ಬಾ:ಸ್' ಇದಾಗಲೇ ಮಲಗಿರಬಹುದೇನೋ. ಈ ಅವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಟೆಲಿಫೋನಿನಿಂದ ಆತ ಕಿರಳಬಹುದು. ತಾನು ಕೊಡಲಿರುವ ಸುದ್ದಿಯಿಂದಂತೂ ಎದ್ದು ಹಾರಾಡಬಹುದು. ಏಕೋ ಆ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೇ ಅವನಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಸುಖವೆನಿಸಿತು.

ಟೆಲಿಫೋನ್ ಬರುವ ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾದಲ್ಲೇ, ಇದೆಲ್ಲ ತನ್ನ ನಿಜ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದದ್ದು ಎಂಬ ಅರಿವು ಮೂಡಹತ್ತಿತು: ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ತಾನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಿದ್ದ 'ಪಯಣ'ಕ್ಕೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಮರ್ಥನೆಯೂ ಬೇಕಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಲ್ಲಂಘನೆಯಾಗಲೀ ನಿರಾಕರಣೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾಗಲೀ ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವರಚನೆಯಲ್ಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಇಂದಿನ ವರೆಗಿನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಅರ್ಥ ಹೊಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಶ್ಯಕತೆ ತೋರಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯರು ಬಂದು ಈಗಿಂದೀಗ ಸಿನೇಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಎಷ್ಟೊಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅಷ್ಟೇ ಸಹಜವಾಗಿ ಅವನ 'ಬಾ:ಸ್'ನು ಅವನಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೇರೆಯವರೇ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುತ್ತಾರೆ-ಅದೂ ತನ್ನ ಹಿತಕ್ಕೇ ಎಂಬ ನಂಬುಗೆಯಿಂದಲೇ. ತಾನೂ ಅವುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನೇಕೆ ನಿರಾಸೆಗೊಳಿಸಲಿ, ಎಂದು ಅವನು ಆಗೀಗ ನಗುತ್ತ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇದನ್ನು ನೆನೆಯುವಾಗ ಅಪ್ಪನ ಮಾತೊಂದರ ನೆನಪಾಯಿತು.

ಅಪ್ಪ ನಿಷ್ಕರವಾದ ಶಿಸ್ತಿನ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ-ತನಗೆ

ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ-ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಹೇಳಿದ ಸಂಗತಿ: ತಾನು ಏಳೋ ಎಂಟೋ ವರುಷದವನಿರುವಾಗ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ: ಅಪ್ಪ ತನ್ನನ್ನು ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಯಾವುದೋ ಕೆಲಸಕ್ಕೆಂದು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ. “ನಾನು ಇದೀಗ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ತಡೆಯಲು ಹೇಳು. ಏನೂ ಕೊಡಲು ಹೋಗಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ. ಅಪ್ಪ ಹೋದದ್ದೇ, ತನ್ನದೇ ಶಾಲೆಯ, ತನಗಿಂತ ಎಷ್ಟೋ ವರುಷಗಳಿಂದ ದೊಡ್ಡವನಾದ ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬ ಪೇರಲಹಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಅಂಗಡಿಗೆ ತಂದು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನಿಂದ ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಪಡೆದು ಹೋದ. ನಾಣ್ಯಗಳ ಪರಿಚಯ ತನಗಿನ್ನೂ ಆಗ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಹುಡುಗ ಬೇಡಿದ್ದು ಒಂದು ಬಿಲ್ಲಿ. ತಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಬೆಳ್ಳಿಯ ನಾಣ್ಯ-ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಇದು ತಿಳಿದಾಗ ಜಮದಗ್ನಿಯ ಅವತಾರನಾಗಿದ್ದ. (ಅಪ್ಪ ಜಮದಗ್ನಿಯ ಅವತಾರನೆಂದೇ ಜನರೆಲ್ಲಾ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು). ತನ್ನನ್ನು ದರದರ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಮನೆಯವರೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿಯ ಬಿಂಬಲಕಾಯಿ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಇರುವೆಗಳ ಕೊಟ್ಟಿ (ಎಲೆಗಳ ಗೂಡು) ಕೊಡವಿದನಂತೆ. ಇರುವೆಗಳ ಕಡಿತದಿಂದ ಮಗು ‘ಚಿಟಾರ’ನೆ ಚೀರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ ಬಿಂಬಲೀಮರದ ಬರಲಿನಿಂದ ಕೈಗೆ ಬಂದಂತೆ ಹೊಡೆದನಂತೆ. ಕೈಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಮಗು ನೋವಿನಿಂದ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅದರ ಒದ್ದಾಟ ನೋಡಿದಷ್ಟೂ ಇವನ ಹೊಡೆಯುವ ಆವೇಶ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತಂತೆ. ಅಮ್ಮ, ಸೋದರತ್ತೆಯವರು ‘ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ, ದಮ್ಮಯ್ಯ’ ಎಂದು ಚೀರಿಕೊಂಡರೂ ಇವನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ನೆರೆದ ಕೇರಿಯ ಹೆಗಸರು ಛೇಮಾರಿ ಹಾಕಿದಾಗ “ನಾನು ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಡುಗ, ನಾನು ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳುವವರು ನೀವು ಯಾರು?” ಎಂದು ಅವನ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯ್ದನಂತೆ. ಕೊನೆಗೆ, ಅದಾಗ ಗೋಕರ್ಣದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿದ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ ಇವನ ಕೈರಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ದೂರ ದಬ್ಬಿ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದನಂತೆ. ಹೆದರಿ ಕಂಗಾಲಾದ ಮಗು ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಒಬ್ಬರ ಹತ್ತಿರವೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ತಾನು ದೊಡ್ಡವನಾದ ಮೇಲೆ ಅತ್ತೆಯಾಗಲೀ ತಾಯಿಯಾಗಲೀ ಅಪ್ಪ ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಹಿಂಸೆಯ ನೆನಪು ಮಾಡಿದರೆ, ಅಪ್ಪ ಹಾಗೆ ನಡೆಸಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಲೇ ಹುಡುಗ ಹಾದಿಗೆ ಹತ್ತಿದ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವನಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದ, ಇವನಂತಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಎಂದು ಯಾರೋ ಯಾರೋ ಅಡ್ಡ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದ ಹುಡುಗರ ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ. ತನಗೆ ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಪ್ಪನನ್ನು ತಾನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ.

ಆದರೆ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಎಂದೂ ಅವಿಧೇಯನಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದರ ಕಾರಣ, ಅಪ್ಪ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ, ಅವಿಧೇಯತೆಗೆ ಅಪ್ಪನಿಂದ ಆಗಬಹುದಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಭಯ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಅವನ ಜೀವನದ ತತ್ವಜ್ಞಾನವಾಗಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಈ ತತ್ವಜ್ಞಾನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಳಿದಾಗ ನಿಜವಾಗಿ ಸುಖಪಟ್ಟಿದ್ದುಂಟು. ಆ ದಿನ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗೆಂದು ಹೇಳಲು ತನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿದಾಗ, ತನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಆತಂಕ ಬರಬಹುದೆಂಬ ಅಪೇಕ್ಷೆ 'ಬಾ:ಸ'ನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಮೂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ತಾನು ಯಾವ ಅಡೆತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಾಗ 'ಅವರಿಗೇ ತುಸು ನಿರಾಸೆಯಾಗಿರಬೇಕು....ಟೆಲಿಫೋನಿನ ಗಂಟೆ ಬಾರಿಸಿತು. ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಎದ್ದು 'ರಿಸೀವರ್' ಎತ್ತಿಕೊಂಡ. ಬಾ:ಸನಿಗೆ ತಾನು ಹೇಳಲಿದ್ದ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನೆನೆದುಕೊಂಡ. ಗಂಟಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡ. ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆ ಅರಳಿಸಿದ. 'ರಿಸೀವರ್'ನ್ನು ಕಿವಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ, "Bombay line is out of order, Sir. Delay is indefinite. Should I keep the call pending, Sir?" (ಮುಂಬಯಿ-ಕಲಕತ್ತೆಗಳ ನಡುವಿನ ಟೆಲಿಫೋನ್ ಸಂಬಂಧ ಕೆಟ್ಟಿದೆ ಸರ್. ದುರಸ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವೇಳೆ ಅನಿಶ್ಚಿತ. ನಿಮ್ಮ ಕರೆಯನ್ನು ಕಾದಿರಿಸಲೇ, ಸರ್?) "Cancel it" (ರದ್ದುಪಡಿಸಿರಿ) ಎಂದವನೇ ರಿಸೀವರ್‌ನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು 'ಹೋ-ಹೋ' ಎಂದು ನಗಹತ್ತಿದ, 'ಬಾ:ಸ'ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗುವ ಪ್ರಥಮ ಸಂಧಿ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕಳೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ನಗು ಅನಾವರವಾಯಿತು. ನಗುತ್ತಲೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಡ್ಡವಾದ. ಕೈಗಡಿಯಾರ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಗಂಟೆ ಹನ್ನೆರಡು ದಾಟಿತ್ತು. ಕೂಡಲೇ ಮಲಗಬೇಕು ಅನಿಸಿತು. 'ರೂಮ್-ಬಾಯ್' ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಎಬ್ಬಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಆ ಅಪರಿಚಿತನು ಕರೆಯಲು ಬಂದಾಗ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟರೆ? ದೀಪ ಆರಿಸುವದೇ ಬೇಡ. ಅಂದರಾದರೂ ಆಗೀಗ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಗಡಿಯಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅವನು ದೀಪ ಆರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ. ಹೊಟೆಲ್ಲಿಗೆ ಹೊಟೆಲ್ಲು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಹೊರಗೆ, ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೊನೆಯ ಟ್ರಾಮುಗಳ, ಬಸ್ಸುಗಳ ಸದ್ದು ಆಗೀಗ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿತ್ತು. ದಣಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಜೋಗುಳ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು....

ಸುಮಾರು ಒಂದು ಗಂಟೆಯ ಮೇಲೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು 'ಧಡಕ್ಕನೆ' ಎದ್ದು ಕೂತಾಗ, ಹೊರಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಗುಡುಗು-ಮಿಂಚು-ಮಳೆ ಸುರುವಾಗಿದ್ದುವು. ಗುಡುಗು-ಮಳೆಗಳ ಸದ್ದಿಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ರೋಮಾಂಚವೆದ್ದಿತು. ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ

ತಾನು ಎಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ? ಯಾಕೆ ಹೀಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಎದ್ದು ಕುಳಿತೆ? ಎನ್ನುವುದು ತಿಳಿಯದೇ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಂತೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಹತ್ತಿದ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ದೀಪಗಳೂ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಂಚದ ಮೇಲೆ, ಕಾಲು ಮಾಡುವ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಆಗ ನಿರಿಗೆ ಮಾಡಿಟ್ಟ ಸೂಟು ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೇ ತನ್ನ ಪಯಣದ ನೆನಪು ಬಂತು. ಗಂಟೆ ನೋಡಿಕೊಂಡ. ಇನ್ನು ಮೂರು ತಾಸಾದರೂ ಇರಬೇಕು-ಅವನು ಬರಲು, ಎಂದುಕೊಂಡ. ಹೊರಗೇ ಉಳಿದ ಸೂಟನ್ನು ಸೂಟ್‌ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಬೇಕು ಎನ್ನುವಾಗ ಬಂದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಅವನು ಅಪ್ಪಕ್ಕವಾಗಿ ಹೆದರಿದ. ತಾನು ಇಂದು ಇಷ್ಟೇಕೆ ಗೊಂದಲಿಸಿದ್ದೇನೆ? ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವನು ಬಂದಾಗ ಯಾವ ಡ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡದೇ ಎಲ್ಲ ಅರಿವೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಟ್-ಕೇಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದನಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಯಾವ ಡ್ರೆಸ್ಸು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ಸೂಟನ್ನೇ ಧರಿಸಿದರೆ ಹೇಗೆ? ಈಗ ಬಂದ ನೆನಪಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವನು ತತ್ತರ ನಡುಗಿದ: ಮೂರು ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಬಂದಾತ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನೇ ತೊಟ್ಟಂತಿರಲಿಲ್ಲ! ಈಗ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂತು: ಕೆದರಿದ ಕೂದಲು; ಹರವಾದ ಭುಜಗಳು, ಹರವಾದ ಎದೆ; ಮಾಂಸಲ ಕೈರಟ್ಟಿಗಳು; ಕಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣ; ಮೋರೆಗೆ ಇಷ್ಟುದ್ದ ಕಪ್ಪು ಪೂತ್ರೆ-ಮೀಸೆಗಳು; ಕಪ್ಪು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕಪ್ಪು ರೋಣೆ, ಎಡಗೈ ರಟ್ಟಿಗೆ ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣದ ಇಷ್ಟು ದಪ್ಪ ದಾರ. ಬಂದ, ಕದ ತಟ್ಟಿದ. ತಾನೇ ಕದ ತೆರೆದ. (ಅಗಳಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ.) ಸೊಂಟದ ವರೆಗಿನ ದೇಹ ಒಳಗೆ ಹಾಕಿದ. 'ನಾಳೆ ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ ಕೂಗುವ ಮೊದಲೇ ಹೊರಡಬೇಕು. ಸಿದ್ಧನಾಗಿರು' ಎಂದ. ಮೈ ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡ. ಕದ ಮುಚ್ಚಿದ. ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟ. 'ಈಗಿಂದೀಗ ಸಿನೇಮಾಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು' ಎಂದು ಗೆಳೆಯರು ಸೂಚಿಸಿದಾಗ ಇಲ್ಲವೆ 'ನಾಳೆಗೆ ಕಲಕತ್ತೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕು' ಎಂದು 'ಬಾ:ಸ್' ಹೇಳಿದಾಗ 'ಹುಂ' ಎನ್ನುವ ಸಹಜತೆಯಿಂದಲೇ ತಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆ. ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟೆನೇ? ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ ಸಂಶಯ ಮೂಡಿತು. ದಣಿವೂ ಬಂದಂತೆ ಎನಿಸಿತು. ಗೊಂದಲಿಸುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಗೆ ಬಂದ. ಅಡ್ಡವಾದ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ.

ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ಗಾಳಿ-ಮಳೆ-ಸಿಡಿಲು-ಗುಡುಗುಗಳ ಆರ್ಭಟ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಅಜ್ಜ ಸತ್ತ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಅವನು ನಿದ್ರೆ ಹೋದ. ನಿದ್ರೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಅದೇ ತಲೆ ಎತ್ತಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಶಯವೂ ಈಗ

ಮಲಗಿತ್ತು: ಅವನು ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಕೆಳಗಿನವರಾಗಲೀ 'ರೂಮ್-ಬಾಯ್'ನಾಗಲೀ ತನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬಹುದಲ್ಲವೇ?...

ರೂಮ್-ಬಾಯ್ ಎಬ್ಬಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮರೆತೇ ಹೋಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಅಜಾಗರೂಕತೆಯನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತ, ಅಳುಕುವ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ, ಚಹದ ಟ್ರೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಅವನು ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಲುಪಿದಾಗ, ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಐದೂವರೆ ಬಡೆದಿದ್ದವು: ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವರು ಹೊರಟೇ ಹೋಗಿರಬಹುದೇನೋ. ಕದದ ಮೇಲೆ ಬಡೆದ. ಒಳಗಿನಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕದದ ಹಿಡಿಕೆ ತಿರುವಿ ದೂಡಿದ. ಕದ ತೆರೆಯಿತು: ಒಳಗಿನಿಂದ ಅಗಳಿ ಹಾಕಿರಲಿಲ್ಲ. ರೂಮಿನಲ್ಲಿಯ ದೀಪಗಳೆಲ್ಲವೂ ಉರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. 'ಅವರು ಇದ್ದಾರೆ' ಅನಿಸಿತು. ಅಧೀರ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಡುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ. ಅವನು ಸೂಟು-ಬೂಟುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಯೇ, ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅಂಗಾತ ಮಲಗಿ, ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ ಹೋಗಿದ್ದ. ಮಂಚದಿಂದ ಇಳಿಬಿಟ್ಟ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಮೇಲಿಟ್ಟ ಸೂಟ್‌ಕೇಸಿನ ಹಿಡಿಕೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ. ಎಡಗೈಯನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಚಿನತ್ತ ನಿಡಿದಾಗಿ ಚಾಚಿದ್ದ. ಬೂಟು ಹಾಕಿದ ಕಾಲುಗಳು ಒಂದನ್ನೊಂದು ಬಳಸಿದ್ದವು. ದಿಂಬಿನ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರಮಿಸಿದ, ಕ್ರಾಪು ಬಾಚಿದ, ತಲೆ ತುಸು ಬಲಕ್ಕೆ ಒಲಿದಿತ್ತು. ಚಹದ ಟ್ರೇಯನ್ನು ಹತ್ತಿರದ ಟೇಪಾಯ್ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ರೂಮ್-ಬಾಯ್, "ಗುಡ್-ಮಾರ್ನಿಂಗ್ ಸರ್", ಎಂದ. ಉತ್ತರ ಬರದಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ, "ನನಗೆ ತಡವಾದದ್ದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಸರ್", ಎಂದ. ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಬರದಿದ್ದದ್ದು ನೋಡಿ "ನಿಮಗೆ ಹೊರಡಲು ತಡವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸರ್" ಎಂದ. ಇನ್ನೂ ಉತ್ತರ ಬರದಿದ್ದದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಸಂಶಯನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಮೈ ಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದಾಗ ಹೆದರಿದ ಸೇವಕ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಟ ಕಿತ್ತ. ಹೊಟೆಲ್ಲಿನ ಮನೇಜರರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿ, ಅವರು ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ರೂಮಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಲುಗಂಟೆ ಸರಿದಿತ್ತು. ಡಾಕ್ಟರರು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವನು ಹೋಗಿ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆಯಾದರೂ ಆಗಿರಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತ ಕೈಗಡಿಯಾರ ನೋಡಿಕೊಂಡಾಗ, ಐದೂಮುಕ್ಕಾಲು ಗಂಟೆ. ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಹತ್ತಿರ ನಿಂತ ಸೇವಕ, "ಸರಿಯಾಗಿ ಐದು ಗಂಟೆಗೆ ತಾನು ಹೊರಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕು ಗಂಟೆಗೇ ಎಬ್ಬಿಸು, ಎಂದಿದ್ದರು, ಸರ್" ಎಂದ, ನಡುಗುತ್ತ.

೧೫-೮-೧೯೬೪

ಆಟ

ಎಂದಿನಂತೆಯೇ, ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಹೊತ್ತಿಗೇ ಊಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ, ಊರ ಇನ್ನೊಂದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಮ್ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ನಿಂತ ಬುಡಣಸಾಬರು ಒಳಗೆ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮೊಮ್ಮಗನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದು, “ಚಾಂದಬೀಬೀ, ಕದ ಅಡ್ಡ ಮಾಡಿಕೋ. ಫಾತಿಮಾಳ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ”, ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವಳ ಉತ್ತರದ್ದಾಗಲೀ ಬರವಿನದಾಗಲೀ ಹಾದಿ ಕಾಯದೆ, ಕೈಯಲ್ಲೆತ್ತಿಕೊಂಡ ಉದ್ದನ್ನ ಬಿದಿರಿನ ಡೊಣ್ಣೆಯನೂರುತ್ತ ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಗಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲಿಳಿದು ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೇ, ಹೊರಗೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಕವಿದ ಕತ್ತಲೆ ನೋಡಿ, ಆಕಾಶದತ್ತ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ, ‘ಅರೆ ಅಲ್ಲಾಸ್’ ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ದೂರ ಹುಣಿಸೆಮರಗಳ ತೋಪಿನಾಚೆಯ ಗುಡ್ಡಗಳ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಗುಡುಗಿನ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಿ, ಈ ಅಡ್ಡತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಬರುವಂತಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದುಕೊಂಡರೂ ಅದರ ಪರಿವೆಯೇ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ಅಂಗಳ ದಾಟಿ ಓಣಿಯತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರು.

ತುಂಬ ಮುದುಕರಾದ ಬುಡಣಸಾಬರ ವಯಸ್ಸು ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಯಾರಿಗೂ-ಸ್ವತಃ ಬುಡಣಸಾಬರಿಗೂ-ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಎಲ್ಲರ ಆದರ ಪ್ರೀತಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಈ ಹಿರಿಯರು ಆ ಭಾಗದಲ್ಲೇ ತೀರ ಹಳೆಯರೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪಿದ ಮಾತು. ಅಂಗೈ ಮುಚ್ಚುವಷ್ಟು ನೀಳವಾದ ಕೈಗಳುಳ್ಳ, ಪಾದಗಳವರೆಗೂ ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟು ಉದ್ದವಾದ ಕಪ್ಪು ನಿಲುವಂಗಿ; ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೊಕ್ಕುಳದ ವರೆಗೂ ಹವ್ವನೆ ಹರಡಿಬಿದ್ದ ನರತ ತಲೆ ಮೀಸೆ ಗಡ್ಡಗಳಿಂದ ಇಳಿದ ಬೆಳ್ಳಗಿನ ಕೂದಲು; ನಡೆಯುವಾಗ ಆರು ಪೂಟು ಎತ್ತರವಾದ ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇವರಿಗಿಂತಲೂ ಒಂದು ಮುಷ್ಟಿ ಎತ್ತರವಾದ ಬಿದಿರಿನ ಬೆತ್ತ. ಪುರಾಣ ಕಾಲದ ಋಷಿಗಳಂತೆ, ಮಂತ್ರವಾದಿಯಂತೆ, ಪವಾಡಪುರುಷರಂತೆ-ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿ-ಕಂಡ ಬುಡಣಸಾಬರಿಗೆ ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹತ್ತಿರದ ಬಳಗವೆಂದರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಪೂರ್ವದ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಮ್ಮಗ ಕಾಸೀಮ ಹಾಗೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಮ್ಮಗಳು, ಫಾತಿಮಾ.

ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ಮುಗಿಸಿದ್ದೇ ಕಾಸೀಮನ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದವರು ಫಾತಿಮಾಳ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ, ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕಳೆದು ಮರುದಿನ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಎದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾದದ್ದೇ ತಿರುಗಿ ಕಾಸೀಮನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನವೂ ತಪ್ಪದೆ ಸಂಜೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ, ಪೂರ್ವದಿಂದ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ, ಪಶ್ಚಿಮದಿಂದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವೃದ್ಧಸಂಚಾರಗಳು ಆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು.

ಮುದಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ ಹಿತ್ತಿಲ ದಣಪೆ ದಾಟಿದ ಬುಡಣಸಾಬರು ಬಡಕೂ ಬೇಣವನ್ನು ಕಳೆದು, ರಸ್ತೆ ಸೇರಿ, ಪೇಟೆಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ಅವಸರ ಕಂಡುಬಂದಿತು. ದೊಡ್ಡ ಅಂಗಡಿಯ ಮಹದೇವಶೆಟ್ಟಿ ಹೊಸತಾಗಿ ತಂದ ಗ್ಯಾಸಬತ್ತಿಯನ್ನು ಪಂಪು ಹೊಡೆಹೊಡೆದು ಬೆಳಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಮಳೆ ಬರುವ ಲಕ್ಷಣ ಕಂಡರೂ ಹಾಯಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದ ಬುಡಣಸಾಬರನ್ನು ಕಂಡು, “ಮೊಮ್ಮಗಳ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟಂತಿದೆ ಬುಡಣಸಾಬರು. ಮಳೆ ಬರುತ್ತಿದೆಯೋ ಏನೋ, ಕೊಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲಾ.” ಎಂದಾಗ, ಬರಿಯ ನಕ್ಕ ಬುಡಣ ಸಾಬರ ಬೆಳಗಿನ ಗಡ್ಡ ಮೀಸೆಗಳ ನಡುವೆ ಮಿಂಚಿದ, ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗೆ ಉಳಿದ ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಸುಖಪಟ್ಟು, ಆಗಲೇ ಭುಗ್ ಎಂದು ಶುಭವಾಗಿ ಹೊತ್ತಿಕೊಂಡ ಗ್ಯಾಸ್‌ಬತ್ತಿಯನ್ನೆತ್ತಿ ಅಂಗಡಿಯ ಮಾಡಿಗೆ ತೂಗ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಬುಡಣಸಾಬರು ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಪೇಟೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕಿ, ದೇವತೀ ದೇಗುಲದತ್ತ ಹೊರಳುವಾಗ ರಸ್ತೆಯ ಮುರುಕಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತ, ಗೋಡೆಗಳ ಮೇಲೆಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಬೆಟ್ಟಗಳಂತಹ ಒರಲೆಯ ಹುತ್ತಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡ ಆ ಹಳೆಮನೆಯ ಮುದುಕ ಸದಾಶಿವರಾಯ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ದಣಪೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತಿರದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು, ಮುದುಕ ಮಳೆಗೆ ಹೆದರಿರಬೇಕು ಎಂದುಕೊಂಡು, ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ, ಗುಡಿ ತಲುಪುವದರೊಳಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಳೆಯ ಹನಿಗಳು ಮೈಮೇಲೆ ಉದುರಿದಂತಾದರೂ ಹೆಜ್ಜೆಯ ವೇಗವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸದೇ, ಗುಡಿಯಿದ್ದ ಹಿತ್ತಿಲ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸಂಪಿಗೆಮರದ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಬಾವಿಯಿಂದ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ನೀರು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದ ಗುನಗನ ಬೆನ್ನಬದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತವರು, ತಾವು ನಿಂತದ್ದಾದರೂ ಯಾಕೆ ಎಂದು ತಾವೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟವರಂತೆ ಗುನಗ ತಮ್ಮತ್ತ ತಿರುಗುವ ಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಾಯದೆ, ಮತ್ತೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು. ಶಂಕರರಾಯರ ಹಿತ್ತಲು, ಪಟೇಲರ ಹಿತ್ತಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ಮಸಕುಮಸಕಾದ ಹಳದಿಬಣ್ಣದ

ಬೆಳಕನ್ನು ತರುವ ಕಾಚಿನ ಬುರುಡೆಯ ದೀಪ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಏಕನಾಥಶೆಟ್ಟಿಯ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬರುವುದರೊಳಗೆ ಗುಡುಗಿನ ದೊಡ್ಡ ಸದ್ದೂ ಕೇಳಿಸಿದಾಗ, ನಡಿಗೆಯ ವೇಗವನ್ನು ತುಸು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ಮೊಮ್ಮಗಳ ಮನೆಯ ಕಡೆ ಹೊರಳುವ ಓಣಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ನರಸಿಂಹನ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಸ ಹತ್ತಿದಂತಾಗಿ, ತಡೆದು, ಅಂಗಡಿಯತ್ತ ನೋಡುತ್ತ, ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು, ಇದು ಹೇಗೆ ಎಂದುಕೊಂಡು ಕಣ್ಣರಳಿಸಿ, ಹುಡುಗ ಈವತ್ತು ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೇಗೆ ಮುಚ್ಚಿದ? ಎಂದೂ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ ಎಂದು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಅಸ್ವಸ್ಥಗೊಂಡು, ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿರಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಎರಡೂ ಬದಿಯ ಹಿತ್ತಲುಗಳಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತ ಎತ್ತರವಾದ ಮರಗಳಿಂದಾಗಿ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕವಿದ ಮೋಡಗಳಿಂದಾಗಿ, ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿ ನಿಂತ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನೂ ಕಾಣಿಸದಂತಾಗಿ, ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದವೋ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಸಳ್' ಎಂದು ಮಿಂಚಿದ ಸಿಡಿಲಿನ ಧಾರೆ ಹಾವಿನಂತೆ ಬಳುಕಿ, ಹಡೆ ಬಿಚ್ಚಿ, ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸುವ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೆಳಗೆ ತನ್ನಂತೆಯೇ ಅಂಕುಡೊಂಕಾಗಿ ಹರಿದ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಚೆಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿತು: ದೂರ, ಮನವೇಲನ ದಣಪೆಯ ಇದಿರು, ಗದ್ದೆಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಸಾಗಿಸಲು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹರಕು ಮುರಕು ಚಕ್ಕಡಿಯೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ, ಉತ್ತುಮಿಯ ಹಿತ್ತಲ ದಣಪೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕರಗಿನ ನಾಯಿಯೊಂದು ಮಿಂಚಿಗೆ ಹೆದರಿ, ಬಾಲವನ್ನು ಕುಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ, ಪರಮೇಶ್ವರಿಯ ಮನೆಯತ್ತ ಓಡುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೂ ಆಚೆ, ಕೈತಾನನ ಮನೆಯ ವರೆಗೂ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಡಗಿ, ಹೊಂಚುಹಾಕಿದ ಹಾಗೆ ತೆಪ್ಪಗೆ ಬಿದ್ದ ಸೀರಾದ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ನರಪ್ರಾಣಿ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಬುಡಣಸಾಬರ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ನಿಂತವು. ಎಂದೋ ಯಾವಾಗಲೋ ಸತ್ತುಹೋದ ಗೆಳೆಯರು, ಮಕ್ಕಳು, ಹಿರಿಯರು ಯಾರುಯಾರೆಲ್ಲ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ತಲ್ಲಣಗೊಂಡು ಅಧೀರ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಮನವೇಲನ ಹಿತ್ತಲ ದಣಪೆ ತಲುಪುವುದರೊಳಗೆ, ಬೆನ್ನ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊ 'ಅಲಲ ಲಲಲ ಕೀೇ ಹಾ' ಎಂದು ಒಳಗಿನ ಹುರುಪಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವಾಗ ಪಟ್ಟ ಭೀತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲೆಂಬಂತೆ ಒದರುತ್ತ ಓಡೋಡುತ್ತ ಬರುವ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿ, ತಡೆದಾಗ, ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು, "ಇದೆ! ಬುಡಣಸಾಬರೋ ನೋಡ್ತೆ. ದೂರದಿಂದ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಧಸ್ ಆಯ್ತು

ನೋಡಿ. ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೀರಲ್ಲ. ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡಿದ್ದೆ. ನಾನು ನಾಗೇಶ, ಪರಶುರಾಮಭಟ್ಟರ ಮಗ. ನರಸಿಂಹ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದ. ಹಾಗೆಂದೇ ಹೊರಟೆ. ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಿ. ನಿಮ್ಮ ಹತ್ತಿರ ಕೊಡೆಯೂ ಇಲ್ಲ”, ಎಂದು ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಅಂದವನೇ ಮುದುಕನ ಮಾತಿನ ದಾರಿ ಕಾಯದೇ, ಅವಸರ ಅವಸರವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ನಡೆದೇಬಿಟ್ಟ. ಅವನು ಕಾಣದಾದದ್ದೇ ಓಣಿಯಲ್ಲಿಯ ಕತ್ತಲೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ ದಟ್ಟವಾದಂತೆ ಎಲ್ಲವೂ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾದಂತೆ ಭಾಸವಾಗಿ, ಬುಡಣಸಾಬರ ಮೈ ‘ಶಿರ್’ ಎಂದು, ತಿರುಗಿ ನವಿರಿಗೊಳಗಾದಾಗ ತಾವೇ ದಿಗಲುಪಟ್ಟು, ಎಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಇಷ್ಟೀಟಿನ ತಲಬಿಗೆ ಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಮುಚ್ಚಿದನೋ ಎಂದು ಕಳವಳಿಸುತ್ತ, ಮನವೇಲನ ದಣಪೆ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮನೆಯ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕಂದೀಲಿನ ಬೆಳಕನ್ನು ನೋಡಿ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು, ಇಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಚಕ್ಕಡಿ ಇದ್ದುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಅದಕ್ಕೆ ಎಡವಬಾರದೆಂಬಂತೆ ಬದಿಗೆ ಸರಿದು, ಬೆತ್ತವೂರಿ ತಡವುತ್ತ ಉತ್ತುಮಿಯ ಹಿತ್ತಲನ್ನು ಕಳೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ, ‘ರಾಜರ್ ರಾಜನು ಬಂದಾ’^{ss} ಎಂದು ಹುರುಪಿನಿಂದ ರಾಗ ಎಳೆದು ಹಾಡುತ್ತ ಬಂದವನು, ಮನವೇಲನ ದಣಪೆಯ ಇದಿರು ಏನನ್ನೋ, ಎಡವಿದವನಂತೆ ‘ಔಕ್’ ಎಂದು ಹೌಹಾರಿ, ‘ಛೂ ಸತ್ ಹೋಗಲಿ’ ಎಂದು ಏನನ್ನೋ ಯಾರನ್ನೋ ಶಪಿಸುತ್ತ, ಓಡೋಡುತ್ತಾ ಬುಡಣಸಾಬರನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿರುವಾಗ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗಕ್ಕೆ ತಡಹಾಕಿ, ಓಹೋಹೋ ಬುಡಣಸಾಬರು. ತ್ತರೆ ಮಾಡಿ, ತ್ತರೆ ಮಾಡಿ. ಅಂತಿಂಥಾ ಮಳೆ ಬರೂದಿಲ್ಲ ಮಾರಾಯರೇ, ಏನು ಕಡಕಡಾಟ, ಝಗಝಗಾಟ ನೋಡಿ. ಈ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಮಳೆ ಬಂದದ್ದು ನಿಮಗಾದರೂ ನೆನಪುಂಟೆ ಸಾಬರೇ? ಓ ನಾನೋ? ಮಾಧವ, ಕೇಶವ ಪೈರ ಮಗ. ನರಸಿಂಹನ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟೆ, ಆಟಕ್ಕೆ. ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದ. ಆ ಮನವೇಲನ ದಣಪೆ ಮುಂದೆ ಮಾರಾಯರೇ, ಗಾಡಿಯ ಹಗ್ಗ ಎಂದು ಕಾಣದೆ, ಮೆಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟೆ. ಏನೋ ಎಂತ ತಿಳಿದು ಜಿಗಿದುಬಿದ್ದೆ ನೋಡಿ.” ಎಂದವನೇ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹುರುಪು ಹೊಕ್ಕವನಂತೆ, ಬಯಲಾಟದೊಳಗಿನ ವೇಷದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಟ ಕಿತ್ತ. ಅವನ ಹುರುಪು ಬುಡಣಸಾಬರಲ್ಲೂ ಹೊಕ್ಕಿತೆಂಬಂತೆ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗ ತುಸು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಪರಮೇಶ್ವರಿ, ಸಣ್ಣಪ್ಪನಾಯ್ಕರ ಹಿತ್ತಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ, ನರಸಿಂಹನ ಹಿತ್ತಲ ದಣಪೆಗೆ ಬಂದಾಗ ತಡೆದರು. ಕತ್ತಲು ಕತ್ತಲಾದ ಹಿತ್ತಲದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಹಾಯಿಸಿ, ಹುಡುಕಿದರು. ದಣಪೆಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಕಪ್ಪಿನ ಗುಪ್ಪೆಯಂತೆ

ನಿಂತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೀಪವಿದ್ದುದಷ್ಟೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬದಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ ಭಜನೆಯ ಗಲಾಟೆ. ಹಿಂದಿನ ದೀವರ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯೊಂದು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೇ ಬೊಗಳುತ್ತಿತ್ತು. ಓಣಿಯ ಬಲಬದಿಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಲಾಯಿಕಾರ ಕರೀಮಸಾಬನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರೆಗಳಿಗೆ ಕಲಾಯಿ ಹಾಕುವ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿತ್ತು. ಓಣಿಯ ಕಡೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ, ನೆಲದಲ್ಲಿ ಬಿಲ ತೆಗೆದು ಹುಗಿದ ಬೆಂಕಿ ಆಡಿನ ತೊಗಲಿನ ತಿದಿಯನ್ನೊತ್ತಿ ಕೆಣಕಿದಾಗ 'ಭುಸ್' ಎಂದು ಹೊರಬಂದು ಕೆಂಪು ನಾಲಗೆ ಚಾಚಿದಾಗ, ಹತ್ತಿರದ ಗಿಡಮರಗಳೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಕೆಂಪಾಗಿ ಮರು ಗಳಿಗೆ ವಿಷವೇರಿದಂತೆ ಕಪ್ಪಾದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆಡಲೀ ಆಡಲೀ ಆಡುವ ವಯಸ್ಸೇ ಅವರದು. ಈಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನು ಯಾವಾಗ ಆಡಿಯಾರು, ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಕೃತಾನನ ಎಣ್ಣೆಯ ಗಾಣವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮಿಂಚು ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕೊರೆದಾಗ, ದೂರ ಇದಿರುಗಡೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ಉತ್ಸಾಹದ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುತ್ತ ಆಗೀಗ, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ ಹೊಕ್ಕ ಮಣಕದ ಹಾಗೆ ನೆಗೆದಾಡುತ್ತ, 'ಭೋರ್ ಭೋರ್ ಭಂಗೀ ಭಂಗಾರಕ್ಕನ ತಂಗೀ', ಎಂದು ತಮ್ಮ ಕೇರಿಯ ಕೋಳಿಗಿರಿಯಣ್ಣ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಡಿಸುವಾಗ ಹಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಬಾಯಿಂದ ಹಾಡುವ ಹಾಡನ್ನೇ ರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ, ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬಂದವನು ಬುಡಣಸಾಬರನ್ನು ನೋಡಿ, ನಿಲ್ಲದೇ, ಬುಡಣಸಾಬರೂ ಬಹುಳ ಮುದುಕರು ಮಳೆಯು ಬಂದರೂ ಹೊರಸಗೆ ಹೊರಟರೂ" ಎಂಬ ಗದ್ಯವನ್ನೇ ತನ್ನ ಕುಣಿತದ ಗತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ, "ಅತ್ಯಂತ ತರಾತುರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಟಂಥ ಕೆಲಸ ಬಹಳ ಬಹಳ. ನರಸಿಂಹನ ಮನೆಗೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟವನಾಗಿದ್ದಂಥ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ತಡೆಯಬೇಡಿರೋ" ಎಂದು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲುರುಹಿ ಧೈ ಧೈ ಧೈ ಎನ್ನುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲ್ತೆಗೆದಾಗ ಬುಡಣಸಾಬರಿಗೆ ನಗು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ಸಾಂತಯ್ಯರ ಸವೋತ್ತಮ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಹುಡುಗತನ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ಕೊಂಡು ಕೃತಾನನ ಗಾಣದಿಂದ ಇಡುಗಿದ ಎಣ್ಣೆಯ ವಾಸನೆಗೆ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆ ಅರಳಿಸುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಓಣಿಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜರಸ್ತೆಯ ಆ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಗಣಪಯ್ಯರ ಅಂಗಡಿಯ ಲಾಟನಿನ ಮಂದ ಬೆಳಕಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಓಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಯುವಕನೊಬ್ಬ, "ಸೋsss ಮಳೆ ಬಂತೋ ಮಳೆರಾಸಯ ಕೊಡೆ ತಾರೋsss ಸುಬ್..." ಎಂದು ಬುಡಣಸಾಬರನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಡಿಗೆ ತಡೆ ಹಾಕಿದವನು ಗಣಪಯ್ಯರ ತಮ್ಮನ ಮಗ ವಿಠಲ.... "ಎಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನ ಮನೆಗೆ

ಆಟಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆಯೋ” ಎಂದು ನಗುತ್ತ ಕೇಳಿದ ಬುಡಣಸಾಬರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಇವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತಪ್ಪ ಎಂದು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದ ವಿಠಲ, “ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಿಗೊಂದು ಹೇಳಬೇಡಿ ಮಾರಾಯರೇ ದಮ್ಮಯ್ಯ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಂಗಡಿ ಬಂದುಮಾಡಿ ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನಂತೆ ನರಸಿಂಹ. ಸಂಜೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದದ್ದೇ ಆಟದ ಹುಕ್ಕಿ ಬಂತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ್ದ. ಅದೆ! ಮಳೆ ಬಂದೇ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಬೇಗ ಬೇಗ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಾದರೂ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿ,” ಎಂದವನೇ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಆಗಲೇ ಉದುರಹತ್ತಿದ ಹನಿಗಳಿಗೆ ಕೈಗಳನ್ನೆ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೊಡೆಯಂತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ‘ಕೊಡೆ ತಾರೋ ಸುಬ್ರಾಯss’ ಎಂದು ನರಸಿಂಹನ ದಣಪೆ ತಲುಪುವತನಕವೂ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತ ದಣಪೆ ಸೇರಿ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರಾ ಕರಗಿದ. ದುಡುದುಡು ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಿ ಗಣಪಯ್ಯರ ಅಂಗಡಿ ಹೊಕ್ಕು, ಅಬ್ಬಾ ಮಳೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬುಡಣಸಾಬರು ದಣಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಆಗಿನಿಂದ ಹನಿಯಾಗಿ ಜಿನುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಳೆ ಒಮ್ಮಿಗಿಲೇ ಧಾರಿಯಾಗಿ ಸೋss ಎನ್ನಲು ತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನೂ ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ನಡೆದರೆ ಮೊಮ್ಮಗಳ ಮನೆ. ಇಲ್ಲೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕಾಯಬೇಕೋ ಎಂದು ಆತಂಕಪಟ್ಟರು. ತಮ್ಮತ್ತ ನೋಡಿದ ಗಣಪಯ್ಯರಿಗೆ, ‘ಈ ಅಡ್ಡ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಥಾ ಮಳೆ ನೋಡು ಗಣಪಯ್ಯ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಅಂಗಡಿಯ ಚಿಟ್ಟಿಯೇರಿ ಕುಳಿತು, ತಾವು ಇದೀಗ ಹಾದು ಬಂದ ಓಣಿ, ಕತ್ತಲೆ ಮಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಕರಗುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದ ಆ ನಾಲ್ವರ ಹುರುಪನ್ನೂ ನೆನೆಯುತ್ತ ಒಳಗೊಳಗೇ ನಗುತ್ತ, ಮಳೆ ಹೊಳವಾಗುವುದನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದರು.

* * *

ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಬುಡಣಸಾಬರನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಸಂಧಿಸಿದ ನಾಗೇಶ, ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಲೇ ನರಸಿಂಹನ ಅಂಗಳ ತಲುಪಿದ. “ಮುದದಿಂದಾss ಮುದಕೀ ತಿನ್....” ಎಂದು, ‘ಮುದ್ದಿ ತಿಂದಾ’ss ಎಂದು ಪೂರ್ತಿಗೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ತನ್ನ ಹಾಡಿನ ಕೊನೆಯನ್ನು, ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುದುಕಿ ಇದ್ದದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದವನಂತೆ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ತಡೆದು, ನಾಲಗೆ ಕಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಲೇರಿದಾಗ, ನರಸಿಂಹ ಆಗಲೇ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಚಾಪೆ ಹಾಸಿ ಇಸ್ಪೀಟು ಎಲೆಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳೆರಡನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು ಹರಿವಾಣವೊಂದರಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಬೀಡಿ ಕಟ್ಟುಗಳ ಸರಂಜಾಮನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ. ಇವರು ಬರುವ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅಡುಗೆಮನೆಯೊಳಗೆ ಇವರೆಲ್ಲರ ಸಲುವಾಗಿ ಅಜ್ಜಿಯ ಪಳಗಿದ

ಕೈಯಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಂಬಾರ ಅವಲಕ್ಕಿಯ, ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ಖಮಂಗವಾಸನೆ ಜಗಲಿಯ ವರೆಗೂ ಇಡುಗಿತ್ತು. ಮೆಟ್ಟಲೇರಿ ಬಂದದ್ದೇ, 'ಅಬ್ಬಬ್ಬ ಏನ್ ಗುಡುಗು ಎಂಥ ಮಿಂಚು', ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸಿದ ನಾಗೇಶ, "ಏ ಮಿಂಚು ಅಂದ ಕೂಡಲೇ ನೆನಪಾಯಿತು ನೋಡು. ನಿಮ್ಮ ದಣಪೆಯ ಹತ್ತಿರದ ಮಾವಿನಮರದ ಕೆಳಗೊಬ್ಬ ಕರಗಿನ ಕಂಬಳಿ ಕೊಪ್ಪೆಹಾಕಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನೋಡು. ದಣಪೆ ಹೊಕ್ಕತಿರಬೇಕಾಸ್ಸದರೆ ಮಿಂಚು ಝಗ್ ಎಂದಾಗ ನೋಡಿದೆ. ಎದೆ ಜಲ್ ಅಂದಿತು ನೋಡು. ಮೋರೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಕೊಪ್ಪೆ ಮಾಸ್ಸತ್ತ." ನರಸಿಂಹ ಅವನ ಕಡೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಟ್ಟಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಜ್ಜಿ ಮಾತ್ರ 'ಯಾರು, ನಾಗೇಶನೇನೋ? ಎಂತಹ ಕತೆ ಹೇಳ್ತಿದೀಯೋ,' ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, "ರಾಜರ್ ರಾಜನು ಬಂಸ್ಸದ" ಎಂದು ತನ್ನ ಹಾಜರಿ ಕೊಟ್ಟ ಮಾಧವ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಂಬಾರ ಅವಲಕ್ಕಿಯ ಪರಿಮಳಕ್ಕೆ ಉತ್ಸಾಹಿತನಾಗಿ, "ವ್ವಾ! ಈ ಹೊತ್ತು ಗಡದ್ದಾಗಿ ಆಟ ಹೊಡೀಬೇಕು ನೋಡು. ಜಂಗೀಮಳೆಯೂ ಬರ್ತ್‌ದ್...ಮಳೆ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ನೆನಪಾಯಿತು ನೋಡು. ನಿಮ್ಮ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಗೊಬ್ಬರಕುಳಿ ಇಲ್ಲ? ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ, ಮಾರಾಯ ಕಪ್ಪಗಿನ ಮನುಷ್ಯ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪೆ ಹಾಕಿ ಹೀಸ್ಸಗೆ ಕೈಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದ ನೋಡು, ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ ಎನ್ನಿಸಿತು ನೋಡ್" ಎಂದ ಹೆದರಿದ ದನಿಯಲ್ಲಿ.

"ಏನ್ ಏನ್ ಏನ್ ನೋಡಿದಿರೋ? ಏನ್ ಕತೆರೋ ಅದು?" ನರಸಿಂಹನ ಅಜ್ಜಿ ಕಾತರತೆಯಿಂದ ಅಡುಗೆಮನೆಯಿಂದಲೇ ಕೇಳಿದಳು.

"ನಿಮ್ಮ ದನದ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ..." ಎಂದು ಮಾಧವ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ನಾನೂ ನೋಡಿದೆ. ಕಪ್ಪಗಿದ್ದಾನಲ್ಲ? ಕಂಬಳಿಕೊಪ್ಪೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನಲ್ಲ? ಇಷ್ಟುದ್ದ ಮೀಸೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನಲ್ಲ? ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದೇ ಮಿಂಚು ಝಗ್ ಎಂದಾಗ ಕಂಡೆ ನೋಡು" ಎಂದು ನಡುಗಿದ.

ನರಸಿಂಹನ ತಾಯಿ, ಅಜ್ಜಿ ಇಬ್ಬರೂ ಗಾಬರಿಕೊಂಡು ಅಡುಗೆಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೇ ಬಂದರು. ಹೊಸತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು, "ಯಾರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತಾಡ್ತೀರೋ? ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿದಿರೋ?" ಎಂದು ಅಜ್ಜಿ ಕೇಳುವುದಕ್ಕೂ, 'ಅದೆ ಮಳೆ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟಿತ್ತಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತ ಓಡೋಡಿ ಬಂದ ವಿಠಲ ಮನೆ ಹೊಗುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಯಿತು. "ಅಬ್ಬಾ! ಅಜ್ಜೀ ನನಗೆ ನೀನು ಕೆಂಪು ನೀರನ್ನು ನೀವಾಳಿಸಬೇಕು ನೋಡ್! ಹ್ಯಾಗೆ ಹೆದರಿದೆ! ಜೀವ ಇನ್ನೂ ಥರಥರ ಅನ್ನುತ್ತಿದೆ ನೋಡ್. ನಿಮ್ಮ

ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಜ್ಜೀ ಒಬ್ಬ ಕರಗಿನ ಮನುಷ್ಯ ಕಂಬಳೀ ಕೊಪ್ಪೆ ಹಾಕಿ, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುರಳಿ ಸುತ್ತಿದ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದು ನಿಂತಿದ್ದು ನೋಡಿ....”

“ಅರೆ! ಯಾರಾದರೂ ಕಳ್ಳಿಗಳ್ಳಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಲ್ಲ?” ಎಂದು ನರಸಿಂಹನ ತಾಯಿ ಗಾಬರಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಾಗ, ನರಸಿಂಹ,

“ಅದ್ಯಾರಲ್ಲಮ್ಮ. ಇವರು ಬರೇ ಪುಕ್ಕರು. ಆಗ ನಾನು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ಅವನು ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಗೂ ಬಂದಿದ್ದ. ಹೊಲೆಯರವನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗದ ಸುರಳಿ ಹಿಡಕೊಂಡು, ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹೊದೊಂಡು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಂಗಡಿ ಹೊಕ್ಕು, ಕೆಳಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಕೂತ್ಕೊಂಡ. ನಿನಗೇನು ಬೇಕೋ ಎಂತ ಕೇಳಿದೆ. ತಲೆ ಎತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಹಗ್ಗ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾನೋ ಎಂತ ತಿಳಿದು, ನಮಗೆ ಹಗ್ಗ ಬೇಡ ಎಂದೆ. ಆದರೂ ಹಂದಾಡದೆ ಕುಳಿತ. ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳು. ಶಾನುಭಾಗರ ಮನೆ ಎಂತ ಕೇಳು, ಹೇಳ್ತಾರೆ ನೋಡು ಅಂದೆ. ಮಾತನಾಡದೆ ಎದ್ದ. ಮೂಕನಿದ್ದರೂ ಇದ್ದಾನು. ರಸ್ತೆ ದಾಟಿ ಓಣಿ ಹೊಕ್ಕ. ಮುಂದೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚನಿದ್ದರೂ ಇದ್ದಾನು. ಆಗ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಎಲ್ಲೋ ಹೋದವನು ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಮುಟ್ಟಿದ್ದಾನು. ಮನೆ ಎಂತ ತಿಳಿದು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಹೋಗಿದ್ದಾನು” ಎಂದು ಆಡಲಿಕ್ಕೆಂದು ಇಸ್ವೀಟು ಎಲೆಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಚ್ಚಹತ್ತಿದ, ಗೆಳೆಯರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತಿತ್ತು: ಯಾರೂ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಿ ಕೂಡ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಳು. ನರಸಿಂಹನ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಹತ್ತಿರ ಬಂದವನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಬರಲಾರನಷ್ಟೆ? ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿದ ದುಗುಡವನ್ನು ಉಳಿದವನು ಸುಮ್ಮನುಳಿದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿ ತೋರಿಸದೆ ಅಡುಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಕೆಲಸದತ್ತ ನಡೆದಳು.

ಹೊರಗೆ, ಮಳೆ ಧಾರೆ ಹಿಡಿದು ಹೊಯ್ಯಹತ್ತಿತ್ತು. ಗುಡುಗು ಮಿಂಚುಗಳೊಂದಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ಗಾಳಿಯೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಹಿತ್ತಲ ಮರಗಳೆಲ್ಲ ರಭಸದಿಂದ ತೂಗಿ ಹೆಗ್ಗಗಳು ತೂರಾಡಿ ಭೋss ಎನ್ನುಹತ್ತಿದವು. ಹೊತ್ತು ಹೋದಂತೆ ಗಾಳಿಮಳೆಗಳ ಜೋರು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲೇ ಹೋಯಿತು. ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಮನೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಹೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ನೀರಿನ ಸದ್ದು ಗದ್ದಲ ಕೇಳುತ್ತ, ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿ ನೆಟ್ಟು ಕೂತ ಅಜ್ಜಿಯ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂದೆ ಇಂತಹದೇ ಮಳೆ ಬಂದ ದಿನಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ನೆನೆಯುತ್ತ, ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ಪುರಾಣದ ತನಕವೂ ಹೋಗಿ ತಿರುಗಿ ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮೈನವಿರಿಗೊಳಗಾಗಿ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ

ಹತ್ತಿರ ಬಂದವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೋ, ಇವನೊಬ್ಬ ಹೀಗೆ ಹೇಳದೇ ಕೇಳದೇ ಇಂತಹ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೋ, ಎಂದು ಆತಂಕಪಟ್ಟು ಒಮ್ಮೆಗಲೇ ಎದ್ದು ಜಗಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಲಿಗೆ ಬಂದು, ಹೊರಗೆ ಹಣಕೆಕ್ಕಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕಚ್ ಎಂದು ಕತ್ತಲನ್ನು ಕಚ್ಚಿದ ಮಿಂಚು ಹಗಲಾಯಿತೆನ್ನಿಸುವಷ್ಟು ಬೆಳಕನ್ನು ಗಳಕ್ಕನೆ ಕಾರಿಸಿದಾಗ: ಅಂಗಳ, ಅದರಂಚಿನಲ್ಲಿಯ ಹಿತ್ತಲು, ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ, ಅದರಾಚೆಯ ಓಣಿ ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ರುಗ್ ಎಂದು ಬೆಳಗಿ ತಿರುಗಿ ಕಪ್ಪೇರಿದಾಗ, ಕಪ್ಪಾಗುವ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತುಳಸೀ ವೃಂದಾವನದ ಹತ್ತಿರವೇ ಫಕ್ಕನೆ ಕಂಡಂತಾದವನನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುವದಸಾಧ್ಯವಾದಾಗ, ಜೀವಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ನಡುಕದಿಂದ ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತಿರುಗಿ ಹೊಸತಲಿಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಇತ್ತ.

ಆಟ ಒಳ್ಳೇ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದಿತ್ತು.

* * *

ಬೆಳಗುಜಾವದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕನಸಿನಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತು ಭಡಕ್ಕನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತ ಬುಡಣಸಾಬರು, 'ಫಾತಿಮಾ'ss' ಎಂದು ಮೊಮ್ಮಗಳನ್ನು ಕೂಗಿ ಕರೆದರು. ಅಜ್ಜನ ಗಾಬರಿ ತುಂಬಿದ ಕರೆಯನ್ನು ನಿದ್ದೆಗಳಣ್ಣಿನಲ್ಲೇ ಕೇಳಿಸಿದಂತಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ದಡಬಡಿಸಿ ಎದ್ದ ಫಾತಿಮಾ, ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಬುಡಣಸಾಬರು ಹೊರಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿಪಟ್ಟು 'ಎದ್ದದ್ದೇ, ಎಲ್ಲಿ ಹೊರಟಿರಿ ಆಬಾಜಾನ್? ಮೋರೆ ಕೂಡ ತೊಳೆದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, "ಉಸ್ಮಾನ ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿರಬೇಕು ಅಲ್ಲವೆ? ಎಬ್ಬಿಸಬೇಡ, ನಾನು ಈಗಲೇ ಕಾಸೀಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಎಚ್ಚರವಾಗುವಾ'ssಗ ಬಹಳ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತು ನೋಡು. ನೀನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಕೋ" ಎಂದವರೇ ಬೆತ್ತವನ್ನೂರುತ್ತ ಮೆಟ್ಟಲಿಳಿದು ನಡೆದೇಬಿಟ್ಟರು. ಅಜ್ಜನ ಈ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ದಿಗಿಲುಗೊಂಡ ಫಾತಿಮಾ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. 'ನೀನು ಹೆದರಬೇಡ. ಕಾಸೀಮನ ಬಗ್ಗೆ ಏನೋ ಕೆಟ್ಟ, ಕನಸು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ನಾನೂ ಕಾಸೀಮನ ಮನೆಯ ತನಕ ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ, ಮೋರೆ ತೊಳೆದು, ಉಡುಪುಮಾಡಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದ ಉಸ್ಮಾನ ರಸ್ತೆಗೆ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬುಡಣಸಾಬರು ಗಣಪಯ್ಯರ ಅಂಗಡಿಯ ಇದಿರಿನ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿಯಾಗಿತ್ತು. 'ಅಬ್ಬಾ!

ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅದೆಂತಹ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿರಬೇಕೋ ಎಂದುಕೊಂಡ ಉಸ್ಮಾನ ತನ್ನ ನಡಿಗೆಯ ವೇಗ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ.

ರಸ್ತೆ ಹಾಗೂ ಓಣಿಗಳ ಕೂಟದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಆ ರಾಕ್ಷಸಾಕಾರದ ಗಾಳಿಮರ ನಡುವೆಯೇ ಮುರಿದು ಗದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಕುಸಿದುದನ್ನು; ಕೈತಾನನ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ತೆಂಗಿನಮರವೊಂದು ಚಂಡೇ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದು ಬೋಳಾಗಿ ನಿಂತುದನ್ನು; ಗದ್ದೆಯ ಬದಿಯ ಬೇಲಿಯೊಳಗಿನ ಹೂವು, ಎಲೆ, ಜಿಗ್ಗುಗಳು ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿಯಾಗಿ ಹರಡಿ ಬಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ, ಬುಡಣ ಸಾಬರು, ಕೈತಾನನ ಗಾಣ ದಾಟಿ ನರಸಿಂಹನ ದಣಪೆಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ದಣಪೆಯ ಒಳಗಡೆ, ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಜನರ ಗುಂಪನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಅಬ್ಬಾ ಎಂದು ಇಷ್ಟಗಲ ಅರಳಿಸಿ, “ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಜನ ಆಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ? ಆಟ ಈಗ ಮುಗಿದಿತೆ?” ಎಂದು ಚಕಿತರಾಗಿ ಮುಂದೆ ನಡೆದಾಗ, ದಣಪೆಯೊಳಗಿಂದ ಮಡಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತು ಹೊರಗೆ ಬಂದವನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾದ ನಾಲ್ವರು ಗೆಳೆಯರೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು: ಅವರ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಹೊದಿಕೆ ಮುಚ್ಚಿದ, ಬಿದಿರ ಸಿದಿಗೆಯೇರಿದ ದೇಹ! ಶ್ರೀರಾಸ್ಸಮ್ ಜೈರಾಸ್ಸಮ್ ಕೆಳದನಿಯಲ್ಲೇ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಗುಂಪು ಆ ನಾಲ್ವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಹೊರಟಿತು. ‘ಯಾ ಖುದಾ’ಸ್ಸ ಎಂದು ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ, ಕಾಲು ಸೋತುಬಂದಂತಾಗಿ ನಡೆಯಲಾಗದೇ, ನಿಂತಲ್ಲೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟ ಮುದುಕ ಬುಡಣಸಾಬರ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ದುಃಖ ತುಂಬಿದ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀರಿ, ಗುಂಪು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಿತು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೈತಾನನ ಗಾಣ ದಾಟಿ, ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಓಣಿಯ ತುದಿ ಸೇರಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಹೊರಳುವ ತನಕವೂ ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಾಗ ನರಸಿಂಹನ ಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಕೇಳಿಸಿದ ಆಕ್ರಂದನದಿಂದ ಕರಳು ಕಿವುಚಿದಂತಾಗಿ, ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕನಸೂ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು ಎಲ್ಲವೂ ನಿಚ್ಚಳವಾದಂತಾಗಿ, ‘ಇದು ಆಗಬಾರದಾಗಿತ್ತು’, ಎಂದರು. ಮರುಗಳಿಗೆ ಅನುಭವದ ಆಳ ಬಾಯಿಬಿಚ್ಚಾಗ ‘ಎಲ್ಲ ಖುದಾನ ಮರ್ಜಿ’ ಎಂದರು. ಸೋತ ವೃದ್ಧ ಕಾಲುಗಳನ್ನೆಳೆಯುತ್ತ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರಿಯ ಹಿತ್ತಲ ದಣಪೆ ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಯಾರೋ ‘ಆಬಾಜಾನ್’ ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು ಕೇಳಿಸಿ ತಡೆದಾಗ, ಓಡೋಡಿ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ಉಸ್ಮಾನ್ ತನಗೆ ಹತ್ತಿದ ಉಬ್ಬಸವನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ‘ಕೇಳಿದೆಯಾ ಆಬಾಜಾನ್, ನರಸಿಂಹ ಸತ್ತನಂತೆ!’ ಎಂದ. ಬುಡಣಸಾಬರು ಬರಿಯ ‘ಹೂಂ’ ಎಂದರು. ಅಜ್ಜನ ಹೂಂಕಾರದ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ,

ತನಗೆ ತಿಳಿದದ್ದನ್ನು ಒಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಾದ್ಯವಾಗಿ ಉಸ್ಮಾನ ಹೇಳಿದ: “ರಾತ್ರೇ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಇಸ್ಪೀಟು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಆಟ ಒಳ್ಳೇ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಇವನು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಹೆದರಿ, ‘ಅಜ್ಜೀ ಹಾವೂss,’ ಎಂದು ಒದರಿದನಂತೆ. ಅಜ್ಜಿ, ಗೆಳೆಯರೆಲ್ಲ ಹಾಹಾರಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತ ಕೇಳಿದಾಗ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬೆರಳನ್ನು ಕಂದೀಲಿನ ಬೆಳಕಿಗೆ ಹಿಡಿದು, ನಡುಗುತ್ತ, “ನನಗಾಗ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿದ್ದು ಇಲಿಯಲ್ಲವೇನೋ ಅಜ್ಜೀ, ಬೆರಳು ನೋಡ್!” ಎಂದನಂತೆ. ಸಂಜೆ, ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲಿನಿಂದ ಹುಲ್ಲುಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸುವಾಗ ಕಚ್ಚಿದ್ದು ಇಲಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಗಾಯಕ್ಕೆ ಸುಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಬೆರಳು ಕಪ್ಪುಗಟ್ಟುತ್ತಂತೆ. ತಲೆ ಸುತ್ತಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮಲಗಿದನಂತೆ. ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ...ಅಲ್ಲ ಆಬಾಜಾನ್, ಎಂತಹ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸಾವು ನೋಡು! ಅಗದೀ ಉಮೇದಿನಿಂದ ಗೆಳೆಯರನ್ನೆಲ್ಲ ಆಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಾಗ...”

ಬುಡಣಸಾಬರು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ.

ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆಯಿಂದಲೂ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು: ತಾವು ಸುತ್ತಿದ ಆ ಬಳಸು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆದದ್ದು; ನೆನಪು ಕೆರಳಿಸಿದ್ದು; ಕಂಡಂತೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾದದ್ದು, ಮಳೆ ಬಿದ್ದದ್ದು-ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲವೂ ಮರುಕಳಿಸಿದಂತಾಗಿ, ಮುಂಜಾವದ ಕನಸೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೆನಪಾಗಿ, ನಿನ್ನೆಯ ಸಂಜೆಯೇ ಹಾವಿನ ರೂಪ ಧರಿಸುತ್ತ ಅವನ ಸಾವಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಅನ್ನಿಸಿದಾಗ ಜೀವ ಜುಮ್ ಎಂದಿತು.

ಉಸ್ಮಾನ ಏನೋ ಮಾತನಾಡಿರಬೇಕು. ಬುಡಣಸಾಬರಿಗೆ ಅದು ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮದೇ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದರು: ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಆಟಕ್ಕೆ ಕರೆದಾಗ ಸತ್ತದ್ದಲ್ಲ. ಕಚ್ಚಿದ್ದು ಇಲಿಯೆಂದು ಅಜ್ಜಿ-ಅಮ್ಮರಿಗೆ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವಾಗಲೂ ಸಾವಿನ ಮುಂಗಾಳಿ ಹತ್ತಿದ ಜೀವ ಆಳದಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಹೆದರಿಯೇ ಗೆಳೆಯರನ್ನು ಆಟಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿರಬೇಕು: ಹಾಗೆಂದು ಉಸ್ಮಾನನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಇಬ್ಬರೂ ಈಗ ಓಣಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಇದಿರುಗಡೆ, ನಿನ್ನೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೂ ಮುಚ್ಚಿಯೇ ಇದ್ದ, ಈಗ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಚಿರಪರಿಚಿತವಾದ ಅಂಗಡಿಯ ಕೆಳಜಗಲಿಯ ಮೇಲೊಬ್ಬ ಹೊಲೆಯನು ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿ ಹಗ್ಗದ ಸುರಳಿಯನ್ನೇ ತಲೆಗಿಂಬಾಗಿ ಸಿ ರಸ್ತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಬೆನ್ನುಮಾಡಿ ಮಲಗಿದ್ದುದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಪೂರ್ವದ ಆಕಾಶ ಎಂದಿನಂತೆಯೇ ಕಿಂಪೇರ

ಹತ್ತಿದಾಗ, ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಅಂತಹದೇನೂ ನಡೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಮೋಡಿಯಲ್ಲಿ
ಹೊಸ ದಿನವೊಂದು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ರಸ್ತೆಗೆ ಹೊರಳಿ, ಮುಂದೆ
ನಡೆದಿದ್ದರು. ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು.
ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೧೯೬೬

* * *

ಪುಸ್ತಕ : ಮೂರು

ಭಲ

ಫಲ

ಈಗಾಗಲೇ, ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ನೂರು ಸಲ ನೆನಸಿದ್ದೇನೆ. ನೆನಸಿದಷ್ಟು ಸಲ, ಕಂಡದ್ದೆಲ್ಲ ನಿಜವೋ ಬರಿ ನನ್ನ ಭ್ರಮೆಯೋ ಎಂದುಕೊಂಡು, ತಲೆಯನ್ನು ಗಲಗಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಬರಿ ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಗೊತ್ತಾದಾಗಲೆಲ್ಲ, ಇದೆಲ್ಲದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಹತ್ತು ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಷ್ಟ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಅವರ ಉತ್ತರಕ್ರಿಯೆಗೆಂದು ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು: ಧಾರವಾಡದಿಂದ ನಾನು, ನನ್ನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು. ಪುರೋಹಿತ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಕೆಳಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ವಿರಾಮಖುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದೆ. ಏನನ್ನೋ ಕರಿದ ಹಾಗೆ ಒಗ್ಗರಣೆ ಇಟ್ಟ ಹಾಗೆ ವಾಸನೆ, ಅಡುಗೆಮನೆಯಿಂದ ಜಗಲಿಗೂ ಇಡುಗಿತ್ತು. ಕೋಟಿತಿರ್ಥದ ದಡದಲ್ಲಿ ಹತ್ತನೆಯ ದಿನದ ಪಿಂಡಗಳನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಬಂದ ನಂತರ ಭಟ್ಟರ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧದ ಊಟವಿತ್ತು. ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ ಅರಿಸಿಣ ಬಣ್ಣದ ಬಿಸಿಲು; ನೀರ ಹಲಸಿನ ಮರದ ದಟ್ಟ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿಯ ಒಂಟಿ ಕಾಗೆಯ ಕೂಗು; ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಅರಿವೆ ಒಗೆವೆ ಸದ್ದು ನೆನಹುಗಳ ಬೇರುಗಳನ್ನೇ ಕೆದಕುತ್ತಿದ್ದುವು. ಸ್ನಾನಕ್ಕೆಂದು ಬಚ್ಚಲಿಗೆ ಹೋದ ಅಣ್ಣ ಇನ್ನೂ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಬದಿಯ ಖುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ ತಮ್ಮನ ಬಾಡಿದ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲ್ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದ ಪುರೋಹಿತರ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲ ನನ್ನತ್ತವೇ. ಕತ್ತಲು ಕತ್ತಲಾದ ನಡುಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಯಾರೋ ಮಡಿಸೀರೆ ಉಡುತ್ತಿದ್ದುದರ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ನೆನಪು: ಪುರುಷೋತ್ತಮನ ಚಹದಂಗಡಿಯ ಇದಿರಿನ, ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಹುಲ್ಲು ಅರ್ಧಕ್ಕೆ ಹಂಚು ಹೊದಿಸಿದ್ದ, ಮನೆಯ ಕತ್ತಲೆ ತುಂಬಿದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಯಲು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದುರ್ಗಸೆಟ್ಟಿಯ ಅರ್ಧ ನಗ್ನದೇಹ ಕಂಡಂತೆ.

ಜಳಕ ಮುಗಿಸಿ, ಭಟ್ಟರು ಕೊಟ್ಟ ಒಗೆದ ಪಂಜಿಯನ್ನುಟ್ಟು, ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಅಣ್ಣನ ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ನೀನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಜಳಕ ಮುಗಿಸಿ ಬಾ; ಬಿಸಿಲು ಕಾಯುವ ಮೊದಲೇ ಹೊರಡುವಾ, ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದಾಗ

ತಮ್ಮನು ಋರ್ಚಿಯಿಂದ ಎದ್ದ. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದುವು. ಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಸತ್ತ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಪಿಂಡಗಳನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಹಿರಿಯ ಹಾಗೂ ಕಿರಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇದ್ದಷ್ಟು ನಡುವಿನವನಾದ ನನಗಿಲ್ಲವಂತೆ. ಎಂತಲೇ, ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಧಿಕಾಂಡಗಳಲ್ಲಿ, ನನ್ನ ಸ್ಥಾನ ಗೌಣ. ಅಪ್ಪನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ಹಾಗೆ. ಅವರು ಸಾಯುವಾಗ ನಾನು ಅವರ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂಬಯಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿ, ನಾನು ಧಾರವಾಡ ತಲುಪಿದಾಗ, ನೋಡಿಸಿಕ್ಕದು ಊದಿನಕಡ್ಡಿ ಹಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟ ಅವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯ ಖಾಲಿ ಮಂಚ ಮಾತ್ರ. ಹಾಗೆಂದೋ ಏನೋ, ಅವರ ಸಾವು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ತೀವ್ರ ಪರಿಣಾಮ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆ ಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟಿಗಂತೂ ಮಾಡಿದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜೀವದ ಆಳದಲ್ಲಿ ಏನೋ ದ್ರವಿಸಹತ್ತಿದ ಅನಿಸಿಕೆ.

ಭಟ್ಟರ ಇದಿರಿಗೆ ಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅಂಗೈಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಚಂದನ ತೇದು, ಎಂದೋ ಮರೆತು ಹೊದ ನಾಮಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅಣ್ಣನ ಕಣ್ಣುಗಳು ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಿನ್ನೆ ಕೂಡ, ಕೋಟೀರ್ಥದ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಹೀಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಿಗಳು ನಡೆದ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಕರಿಯ ಕಲ್ಲು ಗುಂಡಿಗೆ ದರ್ಭೆಯ ಪವಿತ್ರದಿಂದ ಕರಿ ಎಳ್ಳು ನೀರು ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತ 'ಶಂಕರ ಶರ್ಮಣಃ ಪ್ರೇತಸ್ಯ' ಎಂದಾಗ ಜೀವ ಜುಮ್ ಎಂದಿತ್ತು. ಅಣ್ಣನ ಬರಿಮೈ ಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ನಿಂತದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆಯ ತನಕ ಪ್ರೀತಿಯ ಅಪ್ಪನಾದವನು ಈಗ ಪ್ರೇತವಾಗಿದ್ದನ್ನು ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರ ಮಂತ್ರಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಮಾತ್ರ ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸುವುದೇ ಆದಂತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಹೋಮಕ್ಕೆಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಸಿ ಬೆಂಕಿ ಇಡುತ್ತಿದ್ದಂತೆ "ಎಂತೆಂತಹ ಜನ ಇರ್ತಾರೆ ನೋಡಿ", ಎಂದರು. "ನಿಮಗೇನು ಇದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲರಯ್ಯ. ಆದರೆ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಆಡಿತೋರಿಸಲೂ ಒಂದು ರೀತಿಯೆಂಬುದಿರಬೇಡವೇ? ಹಿಂದೆ, ಇದೇ ಕೋಟೀರ್ಥದಲ್ಲಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮ ವಾಮನಮಾಮ ಜೀವ ಕೊಟ್ಟದ್ದು?..."

ನನಗೆ ಕರಳು ಝಲ್ ಎಂದು ಮೈತುಂಬ ನವಿರೆದ್ದು ಸಾವಿರ ನೆನಪುಗಳು: ಹಾವಸೆಗಟ್ಟಿದ ಹಸಿರು ನೀರಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲುಬುಗೂಡಿನಂತಹ ಕಲ್ಲು ಮಂಟಪ. ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ, ತಗಡಿನ ಮಾಡುಗಳ ಕಾದ ನೆರಳಲ್ಲಿ, ಶ್ರಾದ್ಧಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಭಟ್ಟರ ಮಂತ್ರದ ಗಲಾಟೆ. ಸುತ್ತಲಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕೀರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಳೆ ಕಾಲದ ಜೀರ್ಣ ಮನೆಗಳು: ಕಪ್ಪು ಡಾಂಬರಿನಲ್ಲಿ ದಮ್ಮಿನ ರೋಗಕ್ಕೆ, ವೀರ್ಯನಾಶಕ್ಕೆ

ಔಷಧಿಗಳ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕೆಂಪು ಧೂಳಿ ಮೆತ್ತಿದ ಮುರುಕಲು ಗೋಡೆಗಳು. ಗರಿ ಬೀಸುವ ತೆಂಗು ಅಡಿಕೆ ಗಿಡಗಳು: ತೀರ್ಥದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಡುಗುವ ಹಸಿರು ನೆರಳುಗಳು. ತೇಲುವ ಬಾಳೆಯೆಲೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿದ ಅಕ್ಕಿಕಾಳು, ಪಿಂಡದ ಅಗಳು; ಕಾಗೆಗಳ ಕಲರವ; ಈಜುವ ಕಚ್ಚೆ ಉಟ್ಟ ಹುಡುಗರ ತಂಡ; ಬೆತ್ತಲೆ ತೊಡೆ ತೋರಿಸುತ್ತ ಅವೆ ಒಗೆವ ಒಕ್ಕಲಗಿತ್ತಿಯರು, ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಗಸರು, ಕೆಂಪು ಸೀರೆಯ ಬೋಳಿಗಳು; ಹಿಂದೆ ಎಂದೋ ಒಮ್ಮೆ ತಳದ ಅರ್ಲಮಣ್ಣು ತೆಗೆಯಲು ಪಂಪು ಹಚ್ಚಿ ತೀರ್ಥದ ನೀರನ್ನು ಬತ್ತಿಸಿದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲಾಗಿ ಬಿದ್ದ ಕಪ್ಪೆಗಳು, ಸತ್ತುಬಿದ್ದು ತಕಪಕನೆ ಹೊಳೆವ ಮೀನುಗಳು; ತೀರ್ಥದ ನೀರಿನ ಸೆಲೆಗಳಾದ ಸಾವಿರ ಕುಂಡಗಳು: ಸಾವಿರ ನೆನಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದದ್ದು ವಾಮನಮಾಮನ ಹೊಟ್ಟೆ ಕೆಳಗಾಗಿ ತೇಲುತ್ತಿದ್ದ ಹೇಣ!

“ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದನಲ್ಲ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರ ರತ್ನ” ಭಟ್ಟರು ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದರು. “ಬಿಝನೆಸ್‌ಮನ್ನನಂತೆ. ಆಗಿರಬಹುದಯ್ಯಾ. ಹಣ ಗಳಿಸಿದರಾಯಿತೆ? ನಮ್ಮ ಕೆಳಗಿನ ಕೇರಿಯ ಸೂಳೆ ಗಳಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ ಹಣವನ್ನು? ಇದೇ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗ ಏನೆಂದ ಗೊತ್ತೇ-ಸ್ವತಃ ತನ್ನನ್ನು ಹೆತ್ತು ಸಲಹಿದ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು?— ‘ಇದರಲ್ಲೆಲ್ಲ ನನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿ ಭಟ್ಟರೇ. ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಬೀಳದ ಬೇಸರಕ್ಕಲ್ಲವೇ ಅಪ್ಪ ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮನ್ನು? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡುವದು ಬರೀ ಅಮ್ಮನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ, ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ’, ಎಂದನಲ್ಲ.” ಅಣ್ಣ ಒಮ್ಮಿಗೇಲೇ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದ. ಅವನ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯನ್ನು ಅರಿತವರ ಹಾಗೆ ಭಟ್ಟರು, “ಓ ಹೌದೌದು, ಈ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತುವ ತನಕ ನೀನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿ ಬಾ”, ಎಂದಿದ್ದರು....

ಬಾವಿನ ಗಡಗಡೆ ಹಗ್ಗದ ಭಾರದ ಕೆಳಗೆ ಕಿರುಚಿತು. ಆ ಸದ್ದಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಬಂದ ಕಂಚಿನ ಕಂಠದ ಹೆಣ್ಣುದನಿ, ‘ಬಂದವರೆಲ್ಲ ಕೋಟಿತಿರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಯಾಯಿತೋ ನೋಡೆ’, ಎನ್ನುತ್ತ ಹೊರಗಿನ ಪೂರ್ವಾಕ್ಷದ ಎಳೆಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ನೆನಪುಗಳ ತೆರೆಗಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಹತ್ತಿತ್ತು. “ಅದು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿತೇ?” ಎಂದು ಕೇಳಿ ಹುಬ್ಬೇರಿಸಿದ ಭಟ್ಟರು ತಾವೇ ಉತ್ತರಿಸಿದರು, “ನಿನ್ನ ವಾಮನಮಾವನ ಹೆಂಡತಿ, ಪದ್ಧಕ್ಕೆ.” ನನಗೆ ದಿಗಿಲು: ಇದೀಗ ನಾನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಗಿತ್ತು: ಗಂಡ ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಹೊಸ ಮನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಮಗನಿಗೆ ಗೃಹಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದ್ದರಿಂದ ಗೃಹಪ್ರವೇಶವಾಗಿರದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಲು ಬಂದಾಳಂತೆ. ಹನೇಹಳ್ಳಿಯ ತನ್ನ ಹಳೆಮನೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನಿಗೆ

ಮಾರಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಹದಿನೈದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನಕ್ಕೆ ಸಾಲುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುತ್ತಾಳಂತೆ. ಹಿತ್ತಲ ಬಾವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀರಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಭಟ್ಟರ ಹಿತ್ತಲಿಗೇ ನೀರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾಳಂತೆ.

“ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದರೂ ಬಂದಳೇ,” ಭಟ್ಟರು ಅಂದರು. “ನೀವೆಲ್ಲ ನಾಳೆಗೇ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಿ. ವೈಕುಂಠಸಮಾರಾಧನೆ ಉಳಿದ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ಎಂದು ತಿಳಿದಾಗಲೇ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಅಂದಿದ್ದಳು. ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬನು ಅವಳ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿಲ್ಲವಲ್ಲ!”

ತಮ್ಮನೂ ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ. “ಕೋಟೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ಇವರಿಬ್ಬರದೂ ಇಲ್ಲಿ ತುಸು ಕೆಲಸವಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀನು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಬಾ. ನಾಮಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಕೋಟೀರ್ಥದ ಮೇಲೆ ಮುಗಿಸುವಿಯಂತೆ”, ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಹೇಳಿದಾಗ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆ. ಬಚ್ಚಲ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆ; ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಗಿ ನಿಗಿ ಉರಿಯುವ ಕೆಂಡದ ರಾಶಿ: ಕನಸಿನ ನೆನಪು. ಹಂಡೆಯೊಳಗಿನ ಬೆಚ್ಚಗಿನ ನೀರನ್ನು ತಂಬಿಗೆಯಿಂದತ್ತಿ, ಮೈಮೇಲೆ ಎರೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ಹಾಯೆನಿಸಿದ ನರಗಳೊಳಗಿಂದಲೇ ಎದ್ದು ಬಂದಿತೆಂಬಂತೆ ಎಂದೋ ಕಳಕೊಂಡ ತಾಯ ನೆನಪು ಒಮ್ಮಿಗೇಲೇ ಮುತ್ತಿನಿಂತು, ಸುಖಕೊಟ್ಟಿತು. ಮರುಗಳಿಗೆ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ನೆನಪು.

ವರುಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಅವಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ, ಗೋಕರ್ಣದಿಂದ ಹನೇಹಳ್ಳಿಗೆ ದರಿಸಾಗಿದ ಆ ಸಂಜೆ. ಹಾದಿಯ ತುಂಬ ಬೆಂಕಿಯ ಬಣ್ಣದ ಬಿಸಿಲು; ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಮನೆಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಫುರ್ಲಾಂಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಸಲರ ಗೋರಿಯನ್ನು ದಾಟುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಬಲಗಡೆಯ ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿಯ ಸುರಗೇಮರದ ಹೊದರಿನಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹೆಡೆ ಎತ್ತಿ ತೂಗಿದ ಹಾವು; ಎದೆ ಧಸ್ ಎಂದು ನಡುಗಿದಾಗ, ಹೆದರಬೇಡ ಎಂದು ನನ್ನ ಕೈರಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದಾಗ, ಇವಳು ತುಂಬ ಧೈರ್ಯದ ಹೆಂಗಸು ಎನ್ನಿಸಿದ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಕೈಯ ಸ್ಪರ್ಶ; ಹಾವು ತನ್ನ ಮಾರುದ್ದದ ಮೈಯನ್ನು ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಮಿರಮಿರನೆ ಮಿಂಚಿಸಿ ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದದ್ದು-ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೆನಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ, ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಆಗಿನ ರೂಪ ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಕಟ್ಟಿ ನಿಂತಿತು: ಕೆಂಪು ದಡಿ ಕೆಂಪು ಸೆರಗಿನ ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಇಳಕಲ್ ಸೀರೆ. ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ಖಣದ ರವಕೆ. ಮುಡಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕೂದಲ ಮೇಲೆ ತಲೆತುಂಬ ಅಬ್ಬಲಿಗೆ, ಸೇವಂತಿಗೆಯ ಜಡೆ: ನಾಲವತ್ತು ದಾಟಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮದುವಣಿಗಿತ್ತಿಯ ಹಾಗೆ: ತುರುಬಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ

ಲಕಲಕಿಸುವ ಬಂಗಾರದ ಹೂವು; ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಣಿಗಳುಳ್ಳ ಕರಿಮಣಿಯ ಸರ; ಕೈಗೆ ಹಸಿರು, ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣದ ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳ ಜತೆ ಎರಡೆರಡು ಬಂಗಾರದ ಬಳೆಗಳು; ಉಳಿದವರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿಸಲು ತುಟಿಗಳ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಬೆರಳಿನಂತೆ ತೋರುವ ಬಂಗಾರದ ಮೂಗುತಿ, ಎರಡೂ ತುಟಿಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ಕೆಳಗಿಳಿದು, ಇವಳು ಬಹಳ ಮಾತನಾಡುವವಳಲ್ಲ ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಂತಿತ್ತು. ಗಟ್ಟಿ ಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಣ್ಣು. ಉಮೇದು ಉತ್ಸಾಹದ ಹೆಣ್ಣು...ಕೈಯಲ್ಲಿಯ ತಂಬಿಗೆ ಹಂಡೆಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದಾಗ ಎಚ್ಚರ ಬಂದು, ಹೊರಗೆ, ನಾನು ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸುವುದರದೇ ಹಾದಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದವರ ನೆನಪಾಗಿ ದಡಬಡಿಸಿದೆ. ಬೇಗ ಬೇಗ ಮೈ ಒರಸಿ, ಮಡಿ ಪಂಜಿಯನ್ನುಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದೆ. ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ ಹಾಗೂ ಪುರೋಹಿತರು ಇನ್ನಿಬ್ಬರು ಭಟ್ಟರೊಂದಿಗೆ ಕೋಟೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದರು.

* * *

ಕೋಟೀರ್ಥದಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಊಟ ಮುಗಿದು, ಭಟ್ಟರಿಂದ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಪಡೆದು ವಿರಮಿಸುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೂರು ಗಂಟೆ. ಅಣ್ಣ ತುಸು ಅಡ್ಡವಾಗಲೆಂದು ಅಟ್ಟವನ್ನು ಸೇರಿದ. ಗೆಳೆಯನೊಬ್ಬನನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಹೊರಗೆ ನಡೆದ. ನಾನು ಆಗಿನದೇ ವಿರಾಮಖುರ್ಚಿಯಲ್ಲೊರಗಿದೆ. ಜಗಲಿಯ ಮೇಲೆ ಪುರೋಹಿತರು ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದ ಇತರ ಭಟ್ಟರೊಂದಿಗೆ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರದ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ನಿಚ್ಚಣಿಕೆ ಇದ್ದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರ ತಾಯಿ, ಕೆಂಪು ಸೀರೆ ಉಟ್ಟ ಮುದುಕಿ, ಕುಟ್ಟೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಕವಳದ ಸಾಮಾನು ಕುಟ್ಟುತ್ತ ನನ್ನನ್ನೇ ಪಿಳಿಪಿಳಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಿತ್ತಲ ಮೂಲೆಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ನಾಯಿ ಕಾಗೆಗಳ ಗುಲ್ಲೋ ಗುಲ್ಲು: ಎಂಜಲೆಲೆಗಳಮೇಲೆ ದಾಳಿ ನಡೆದಿರಬೇಕು. ಊಟದ ಭಾರ; ಕಳೆದ ಹತ್ತು ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನಾವರಿಸಿದ ಸೂತಕದ ಭಾವನೆ; ಒಂದು ಬಗೆಯ ಹಳಹಳಿ; ಎಂದೋ ಕಳಕೊಂಡ ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣ-ಅಮ್ಮಂದಿರ ನೆನಪು. ಜೊಂಪು, ಎಚ್ಚರ, ಜೊಂಪು: ಪದ್ಧಕ್ಕ. ಹನೇಹಳ್ಳಿಯ ಮನೆ. ಹಿತ್ತಿಲು. ಹೂವು, ಹಸಿರಿನ ಗುಲ್ಲು. ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿ, ಬಾವಿಯ ಸುತ್ತಲೂ, ತುಳಸೀಕಟ್ಟೆಯ ಹತ್ತಿರ: ಜಾಗ ಸಿಕ್ಕಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹೂವೇ ಹೂವು: ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಗೋಟಕೀ, ಕರ್ಪೂರಗೊಂಡೆ, ರಾಜಗೊಂಡೆ, ವಿಲಾಯತೀ ಗೊಂಡೆ, ನಿಯಪುಷ್ಪ, ಸದಾನಂದ, ಕರವೀರ, ಸಬದೂಲಿ, ದಾಸಾಳ, ಮಲ್ಲಿಗೆ-ಒಂದೇ ಎರಡೆ?-ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಉಮೇದು

ಉತ್ಸಾಹಗಳಂತೆ; ಯಾವ ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲೂ ಆ ಹಂಗಾಮಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ: ಮನೆಯ ದೇವರಿಗೆಂದು; ಮಠಕ್ಕೆ, ಊರ ದೇವತೆಗಳಾದ ದೇವತೀ, ಮುಕುಂಡೀ ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆಂದು; ಚಕ್ರಖಂಡೇಶ್ವರ ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರರಿಗೆಂದು...ಬಾಳೆ, ತೆಂಗು, ಅಡಿಕೆ ಗಿಡಗಳಿಂದಾಗಿ ಹಿತ್ತಿಲು ತುಂಬ ಹಸಿರು ನೆರಳು: ಕೆಸುವಿನ ಓಳಿಗಳು; ಸುವರ್ಣಗಡ್ಡೆಯ ಹಿಂಡುಗಳು; ಬಸಲೆ, ಕೆಂಪು ಹರಗಿ; ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂಗಳದಲ್ಲೇ ಸವತೆ, ಹೀರೇಕಾಯಿ, ಪೆಟ್ಟಕಾಯಿ ಓಳಿಗಳು; ಮನೆಯ, ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯ ಮಾಡುಗಳ ಮೇಲೂ ಸೊರೆಕಾಯಿ, ಕರಿಕುಂಬಳ, ಹಾಲುಗುಂಬಳ ಬಳ್ಳಿಗಳು....ಚರ್‌ಮುರ್.....ಚರ್‌ಮುರ್.....ಯಾರ ಮೆಟ್ಟಿನ ಸದ್ದು?...ಯಾವ ಈ ದಾರಿ?...ಹಾವು ಕಂಡು ಹೆದರಿದ ದಾರಿಯ ಕೊನೆ ಅಲ್ಲವೇ?: ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕೊಳೆ ಹಾಕಿದ ತೊಗಲಿನ ವಾಸನೆ ಗುಮ್ ಎಂದು ಮೂಗಿಗೆ ಹೊಡೆದು, ನಾವು ಸಮಗಾರರ ಕೇರಿಯನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸಾರಿತು. ಮಣ್ಣಿನ ಗುನ್ನದ ಏರಿಯಲ್ಲಿ, ಗೇರುಮರಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಹುಲ್ಲು ಹೊದಿಸಿದ ಗುಡಿಸಲಿನ ಮಾರಗಲದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ, ತುಳಸೀಕಟ್ಟಿಯ ಇದಿರಿಗೆ, ಕಾಲ ಉಗುರಿನಿಂದ ಕಿವಿ ಕೆದರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಕಂದುಬಣ್ಣದ ನಾಯ ಮಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಮೆಟ್ಟನ್ನು ಹೊಲಿಯುತ್ತಿದ್ದ ವೋಮೂ ('ಮೆಟ್ಟನ್ನು ನೋಡಿ ರಾಯರೇ: ಒಂದೊಂದು ಮಿಷ್ಟೇಕೂ ಇಲ್ಲ. ಗಂಡು ಎತ್ತಿನದೇ ಚರ್ಮ, ಇಡೀ ಚರ್ಮದ್ದೇ ಮತ್ತೆ: ಒಂದೂ ಚೂರು ಹಾಕಿಲ್ಲ. ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ರಾಯರೆ, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ ಬರಬೇಕು, ನೋಡಿ. ಒಮ್ಮೆ ಮೆಟ್ಟಿ ನೋಡಿ'....) ಕಪ್ಪು ಪಾಷಾಣದ ನುಣುಪಾದ ಸಾಣೆಯ ಮೇಲೆ ಚರ್ಮ ಕೊಯ್ಯುವ ಉಳಿಯನ್ನು ಚಕಮ್ ಕಚಮ್ ಎಂದು ಮಸೆಯುತ್ತ, ಪದ್ಧಕ್ಕನನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಿ, "ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ನೆಂಟರ ಹಿಂಡೇ ಬಂದಿತ್ತಲ್ಲ", ಎಂದ. ಪದ್ಧಕ್ಕ ಕೂಡಲೇ ತಡೆದು, 'ನಮ್ಮ ಮನೆಗೋ?' ಎಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದಳು. ವೋಮೂ, "ಗೋಕರ್ಣದ ಸಾವುಕಾರರೂ ಇದ್ದರು. ಇದೀಗ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಿಮಗೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ ಎಂದಮೇಲೆ ಅವರು ಸೀದ ಗೋಕರ್ಣಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಬಂಕೀ ಕೋಡ್ಲೆಕ್ಕೆ ಹೋದರೋ ಏನೋ", ಎಂದುದನ್ನು ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಲ್ಲದೇ, ಪದ್ಧಕ್ಕ ಮನೆಯತ್ತ ತುರುತುರು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಟ್ಟಳು. ಮನೆಯ ರಸ್ತೆಯ ಬದಿಯ ಮಗ್ಗುಲನ್ನೇ ಸಣ್ಣ ಕಿರಾಣಿ ಅಂಗಡಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯ ಮಗ ಪದ್ಮನಾಭ ಅಂಗಡಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ. ನಾವು ಮನೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಅಂಗಡಿಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮುತ್ತ ನಿಂತ ಬಡಕಲು ಮೈಯ ಪದ್ಮನಾಭ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಪೆದ್ದುನಗೆ ನಕ್ಕ. ಮರುಗಳಿಗೆ,

ತಾಯಿ ಮೋರೆ ನೋಡಿ, ಕುಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದವನ ಹಾಗೆ ಅಂಗಡಿ ಹೊಕ್ಕು. ಪದ್ಧಕ್ಕ ದಣಪೆ ದಾಟಿ ಅಂಗಳ ಹೊಕ್ಕು, ಯಾರಿಗೋ ತಾನು ಬಂದು ತಲುಪಿದ್ದರ ಇಷಾರೆ ಕೊಡುವವಳಂತೆ ಸಣ್ಣಗೆ ಕೆಮ್ಮಿ ಗಂಟಲು ಸರಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಏರಿದ್ದೇ, ಒಳಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಗಂಡನ ಇದಿರು, ಕೆರಳಿದ ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿಯ ಹಾಗೆ ಸೆಟೆದು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಿದ್ದುದನ್ನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಊಹಿಸಿರದ ನಾನು ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಹಿಂದೆಯೇ ಜಗಲಿ ಸೇರಿಯಾಗಿತ್ತು. ವಾಮನಮಾಮ ಕೂತ ರೀತಿ, ಪದ್ಧಕ್ಕ ಅವನಿಗೆ ಇದಿರಾಗಿ ನಿಂತ ರೀತಿ ನೋಡಿ, ಗೊಂದಲಿಸಿ, ಏನು ಮಾಡಲೂ ತೋಚದೇ, ಜಗಲಿಯ ಬಲಗಡೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡೆ. ವಾಮನಮಾಮ ಗೋಡೆಗೆ ಬೆನ್ನು ಒರಗಿಸಿ ಕುಕ್ಕುರುಕಾಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಪಂಜಿಯ ತುಂಡೊಂದನ್ನು ಹಗ್ಗದಂತೆ ತಿರುಪಿ ಸೊಂಟ ಮೊಣಕಾಲುಗಳ ಸುತ್ತಲೂ ಸುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮೊಳಕೈ ಎರಡನ್ನೂ ಮೊಣಗಂಟುಗಳ ಮೇಲೆ ಊರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೆಂಡತಿ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತು, “ಗೋಕರ್ಣದವರು ಬಂದಿದ್ದರಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಒದರಿ ಕೇಳಿದಾಗಲೂ ತೂಗುತ್ತಲೇ ಉಳಿದರು. “ಗೋಕರ್ಣದ ಜಾಗ ಮಾರಿದಿರಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಪದ್ಧಕ್ಕ ಚೀರಿದಾಗ ತೂಗುವುದನ್ನು ಗಪಕ್ಕನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. “ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತು ಬರೀ ಕಸಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಹಿರಿಯರಿಂದ ಬಂದ ಅಂತಹ ಪವಿತ್ರ ನೆಲವನ್ನು ಈ ಕೃತಘ್ನ ದಾಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಿದಿರಲ್ಲವೇ? ಹೆಂಡತಿ ಬೇಡ ಬೇಡವೆಂದರೂ?...ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಬೇಡಾದವರಿಗೆ?...ಅದನ್ನು ಮಾರಿದರೆ ಈ ಮನೆಯ ಅನ್ನ ಸೇವಿಸಲಾರೆನೆಂದು ಆಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಾಗಲೂ?... ಹೆಂಡತಿಯ ವಾತನ್ನು ಸುಳ್ಳುಮಾಡಲು ಪಣ ತೊಟ್ಟವರಿಗೇ ಮಾರಿದಿರಲ್ಲವೇ?...ಯಾಕೆ ಮಾರಿದಿರಿ?” ಪದ್ಧಕ್ಕನಿಗೆ ಉಬ್ಬಸಹತ್ತಿತು.

“ಆ ನೆಲ ನಮಗೆ ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿ.”

“ಯಾಕೆ ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ?” ಪದ್ಧಕ್ಕ ಭಾರ ಬಂದವಳಂತೆ ನಡುಗ ಹತ್ತಿದಳು. ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ. ಉಪಯೋಗದ್ದಲ್ಲ. ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದಾಗಲೂ ಅದೇ ರಾಗ. ಅದೇ ಅಳುಬುರುಕರ ಹಾಡು. ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಜ ಮುತ್ತಜ್ಜರಿಂದ ಬಂದ ನೆಲ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಬೇಡವೇ? ನಿಮ್ಮಂತಹ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ, ಗಿಳಿಗೆ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದೆ. ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ನೆಲದ ಋಣಾನುಬಂಧವನ್ನು ಹೀಗೆ

ಕಳಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ಎಂದೆ. ಅವರಿಗಾದರೂ ಈ ನೆಲದ ಗರಜು ಅಷ್ಟೊಂದಿತ್ತೇ? ನಮಗೂ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದಿದೆ ಎಂದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಸುಳ್ಳು ಮಾಡಲೆಂದೇ ಆ ಮೂವರು ಚೌಡಿಗಳು ಗಂಡಸರ ತಲೆಕೆಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಈ ಉಪದ್ವ್ಯಾಪಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ....”

“ಹಾಗೆ ಯಾಕೆ ಅನ್ನುತ್ತೀ ಪದ್ಮಾವತಿ. ಮೂವರೂ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಿಗೆ ಕೂಡಿ ಇರಲು ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ ಮನೆಗೆ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ನೆಲ....”

“ಸಣ್ಣದಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲವೇ? ಅದಕ್ಕೇ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದ ನೆಲವೇ ಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಇನ್ನೊಂದು ಮಗ್ಗಲಿಗಿದ್ದ ಶೇಷ ಪೈ ಅವರ ಜಾಗ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಲ್ಲವೇ? ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದರಕ್ಕಿಂತ ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಕಡಿಮೆ ಹಣಕ್ಕೆ ಮಾರಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾಗಲೂ ನಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯೇ ಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೇ?”

ಪದ್ಮಕ್ಕನ ಮೋರೆಯ ವಿಕಾರವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದೇ ನಾನು ಅಂಗಳದತ್ತ ಮೋರೆ ತಿರುವಿದೆ.

“ನನಗೂ ಹಣದ ಗರಜು ಇತ್ತು ಎಂದಿದ್ದೆನಲ್ಲ”. ವಾಮನವಾಮನ ದನಿ ಮನುಷ್ಯರದಂತೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ನಿಮಗೂ ಹಣದ ಗರಜಿತ್ತೇ? ಯಾಕೆ? ಅವರ ಸಾಲವನ್ನೇ ತೀರಿಸಲಲ್ಲ? ಎಲ್ಲಿ ಸಾಲ ಮುಳುಗಿಸುವಿರೋ ಎಂಬ ಭಯಕ್ಕೆ ಈ ಅವಸರ: ಸಾಲದ ಹಣವೂ ಬಂದಹಾಗಾಯಿತು, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೂ ನುಂಗಿದ ಹಾಗಾಯಿತು ಎಂದು. ಗರಜುಬಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಬಂಗಾರ ಮಾರಲು ಹೇಳಿರಲಿಲ್ಲವೇ?..... ಎಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾರಿದಿರಿ?”

ಸರಕ್ಕನೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಕ್ಕನತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ, ಬಾಯ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬುರುಗಿ ನಂತಹದೇನೋ ಕಂಡಂತಾಗಿ ಹೇಸಿದೆ. ಪದ್ಮಕ್ಕನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವಾಮನವಾಮನ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಒದರಿ ಕೇಳಿದಾಗ, ‘ಮೂರು ಸಾವಿರ’ ಎಂದರು. “ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೂರೈವತ್ತು ಹೆಚ್ಚೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಲದ ಹಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೇ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಬೋಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕಿಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆ ಹಾಕಿ ತಕ ತಕಾ ತಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಿ. ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿತು ನಿಮ್ಮ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ. ಅಬ್ಬಾ ಅದೆಂತಹ ಗಂಡಸರೋ ನೀವು! ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದವರು. ನೀರಿಲ್ಲದವರು. ಷಂಢರು.” ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತ ಪದ್ಮಕ್ಕ ಅಡುಗೆಮನೆಯತ್ತ ನಡೆದಳು. ಒಳಗೆ ಹೋದ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ “ಯಾರಲ್ಲಿ ಜಗಲಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಗಂಡಸರೂss. ಗಂಡಸರಾದರೆ ಬನ್ನಿ ಇಲ್ಲಿನೇ”, ಎಂದು ವಿಕಾರವಾಗಿ ಒದರಿದಳು. ವಾಮನವಾಮನ

ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರ ಹಾಗೆ, ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಪಂಜಿಯ ತುಂಡನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಧಡಕ್ಕನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು, ನನ್ನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಒಳಗೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಪದ್ಮನಾಭನೂ ಓಡಿಬಂದ. ನಾವೂ ವಾಮನಮಾಮನ ಹಿಂದೆಯೇ ಅಡುಗೆಮನೆ ಸೇರಿದೆವು. ಒಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಚಿಮಣಿ ಎಣ್ಣೆ ಸುರುವಿ, ಕಡ್ಡಿ ಗೀರಿ ಬೆಂಕಿ ಮಾಡಿರಬೇಕು: ಚಿಮಣಿ ಎಣ್ಣೆಯ ವಾಸನೆ ಮೂಗಿಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಎರಡೂ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು “ಇದೋ ಈ ಬೆಂಕಿಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿ: ನೀವು ಈಗ ಮಾರಿದ ನೆಲವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಕೊಂಡು; ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದರ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿಯ ಜಾಗ ಕೊಂಡು; ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವ ತನಕ ಈ ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಬೇಯಿಸಿದ ಅನ್ನ ಉಣ್ಣಲಾರೇೇ”, ಎಂದವಳೇ, ‘ಕೀಂ’ ಎಂದು ಕಿರುಚಿ, ಮೂರ್ಛಾರೋಗ ಹತ್ತಿದವಳ ಹಾಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಂತೆ ಸೆಟೆದು, ಧಡಾರ್ ಎಂದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿದಳು...

ಪದ್ಧಕ್ಕ ಸಾಧಿಸ ಹೊರಟ ಈ ವೈರ ಬರಿಯೆ ಈ ಜನ್ಮದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಿವಿನಿಂದ ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದಲ್ಲೇ ಮೈ ನಡುಗಿ; ಭಡಕ್ಕನೆ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು; ಕಣ್ಣೆರೆದು; ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ-ಕಣ್ಣುಚ್ಚುವ ಮೊದಲಷ್ಟೇ ಇದಿರಿಗೆ ಕಂಡದ್ದು ನೆನಸೋ ಕೆಂಗನಸೋ ಎಂದು ಬೆಚ್ಚಿ; ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣೆರೆಯಲೂ ಅಂಜುತ್ತ ಅಂಜುತ್ತ ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ತೆರೆದಾಗ, ಕಣ್ಣ ಮುಂದೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಈ ರೂಪ ಯಾವ ಲೋಕದ್ದು? ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಂಡದ್ದು? ಎಂದು ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಂತೆ ನೆನಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, “ಗುರುತು ಹತ್ತಿತೇನೋ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ ದನಿ ಪರಿಚಯದ್ದೆಂದು ಹೊಳೆದು ಪೂರ್ತಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ಕುಳಿತಾಗ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನಾನೇ ನಂಬದಾದೆ. ಗುರುತು ಹತ್ತಿತೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳಲ್ಲ. ತಲೆತುಂಬ ಹೂ ಮುಡಿದು, ಹಣೆತುಂಬ ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಮದುವಣಿಗಿತ್ತಿಯ ಹಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಧಕ್ಕ ಎಲ್ಲಿ? ಈ ಕೆಂಪು ಸೀರೆಯ... “ಏನೋ, ಇನ್ನೂ ಗುರುತು ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೇನೋ?”, ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಥಕ ಚಿಹ್ನೆಮಾಡಿ, ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪು ಸೆರಗನ್ನು ಹೊದ್ದು, ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಚಿತ್ರವಾದ (ಭಯಾನಕವಾದ) ಮುಗುಳುನಗೆ ಮೂಡಿಸಿ, ಜಗಲಿಯ ಕಂಬಕ್ಕಾನಿಸಿ ನಿಂತು (ನರಸಿಂಹ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕಂಬದಂತಿದ್ದ ಆ ಕಂಬ ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೂ ಇದೇ ಪ್ರಥಮ ಬಾರಿ) ನನ್ನನ್ನೇ ನಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ, “ಸಿಗದೇ ಏನು?” ಎಂದಾಗಿನ ನನ್ನ ದನಿಗೆ ನಾನೇ ಬೆಚ್ಚಿದೆ. “ಯಾಕೆ? ನನ್ನಲ್ಲೇನೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅಂತಹದೇನೂ ಇಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ನಾನು ಗೋಣು ಹಾಕಿರಬೇಕು. ಅವಳಲ್ಲಿ ‘ವಿಕ್ರಮಿ’ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ

ಮಟ್ಟಿಗಾದ ಬದಲನ್ನು ನನಗೆ ನಾನೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲೂ ಆದ ಅನುಮಾನವೋ, ಇಲ್ಲ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಅವಳ ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತ್ರ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೇ ಎಂಬ ಆಳದ ಅನಿಸಿಕೆಯೋ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಹಚ್ಚಿರಬೇಕು. “ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಅನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ನೀನು ಈ ಮೊದಲು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತಲೆತುಂಬ ಕೂದಲಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಹೂವು ಮುಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಕುಂಕುಮದ ಬಟ್ಟು ಇತ್ತು. ಈಗ ಹೀಗೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಂಪುಸೀರೆಯ ಬೋಳಿಯಾದ ಮೇಲೂ ಏನೂ ಬದಲಾಗಿಲ್ಲ ಅನ್ನುತ್ತೀಯಾ?....” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಯಾವ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಲೂ ಹೆದರುತ್ತಿದ್ದೆನೋ ಅದನ್ನವಳು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದಾಗ: ತಲೆಯನ್ನು ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಹಜಾಮನ ಕತ್ತಿಯ ವೈಖರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈ ಬೆರಳನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದಾಗ, ನನಗೆ ಬಾಯಿ ಬತ್ತಿ ಬಂದಂತೆನಿಸಿ ನೆಲದತ್ತ ಕಣ್ಣು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟೆ. ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಅವಳತ್ತ ನೋಡಿದಾಗ, ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದಳು. “ನಾಳೆಗೇ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀರಂತಲ್ಲವೇ? ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಮನೆಯತ್ತ ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತೀಯಲ್ಲವೇ?” ಎಂದಳು. ನಾನು ‘ಹೂಂ’ ಎಂದೆ. “ಯಾವಾಗ, ಈಗ ಬರುತ್ತೀಯಾ?” ಎಂದಳು. “ಸಂಜೆಯ ಕಡೆ ಬರುತ್ತೇನೆ”, ಎಂದೆ. “ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದವಳೇ ಅಲ್ಲದ ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ನಿರ್ಜನವಾದ ಜಗಲಿಯಲ್ಲಿ, ಋರ್ಷಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದಲ್ಲೇ, ದಣಿವು ಬಂದಂತೆನಿಸಿತು. ತಿರುಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಾಗ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದು ವಾಮನಮಾಮನನ್ನು ಕೊನೆಯ ಸಲ ಕಂಡದ್ದರ ಚಿತ್ರ: ಪದ್ಧಕ್ಕನು ಆಣೆ ಮಾಡಿದ ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಇರಬೇಕು, ವಾಮನಮಾಮ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಕಾಣಲು ಓಡೋಡಿ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ಆಗ ನಾನದೇ ಕಾಲೇಜು ಸೇರಿದ್ದೆ. ವಾಮನಮಾಮನ ಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿ ಅಪ್ಪ ಬಹಳ ಕಳವಳಪಟ್ಟರು. ಬರಿಯೇ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲೊಪ್ಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಮುಂದಿನ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮುಪ್ಪನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೆಂಡತಿಯ ಜತೆ ಇವರೂ ಅನ್ನ ಬಿಟ್ಟಂತೆ ಇತ್ತು. ಅಪ್ಪನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತ ಮಗುವಿನ ಹಾಗೆ ಅತ್ತುಬಿಟ್ಟರು: “ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋದೀತೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ ಶಂಕರಾ. ಇವಳಿಗೆ ಆ ನೆಲದ ತುಂಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಮೋಹವಿತ್ತೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಈ ಭಾನಗಡಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ನೋಡು....ಹನೇಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ನಮ್ಮದೇ ಆದ ಮನೆ

ಇದೆ. ಇನ್ನು ಗೋಕರ್ಣದ ಆ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ನಾವು ಮನೆ ಕಟ್ಟುವದಿದೆಯೇ. ಈಗ ಹಟ ಹಿಡಿದರೂ ನಾಳೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೆ ಬಂದಾಳು ಎಂಬ ಭರವಸೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾರಿದೆ ನೋಡು. ಶ್ರೀನಿವಾಸಣ್ಣ ಅದನ್ನು ಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಇವಳು ವಿಪರೀತ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದಂತಿದೆ. ಜಾಗ ಮಾರಿದ ದಿನ ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಾದರಾದ್ದಂತ ನಿನ್ನ ಮಗ ತಿಳಿಸಿರಬೇಕು. ಆ ದಿನವೇ ಅವನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ. ಇವಳು ಅನ್ನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಆಣೆಗೆ ಕಂಗಾಲಾಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಣ್ಣನನ್ನು ಹೋಗಿ ಕಂಡೆ: ಅವನು ಬರಿ ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟ. 'ಇಂತಹ ಆಣೆ ಭಾಷೆಗೆಲ್ಲ ಹೆದರಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ' ಎಂದ. 'ಇವಳು ಎಷ್ಟು ಜಿದ್ದು ಮಾಡಿದರೇನು? ಹೊಟ್ಟೆ ಕೇಳಬೇಕಲ್ಲ. ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿಯಾಳು. ಆ ಮೇಲೆ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಸರಿಯಾದ ನೆಲೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ' ಎಂದ. ನಾನೂ ಅದನ್ನೇ ನಂಬಿದೆ. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಹದಗೆಡುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ನನಗೆ, ಪದ್ಮನಾಭನಿಗೆ ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಾಳೇ ಹೊರತು ತಾನು ಮಾತ್ರ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬೇಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನಲಾರಳು. ಅವಲಕ್ಕಿ, ಹಣ್ಣು, ನೀರುಗಳ ಮೇಲೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಂಟಕನಾದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಕಳವಳಪಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಣ್ಣನ ಕಾಲು ಹಿಡಿದೆ. ಅವನು, 'ಹಾಗೆಲ್ಲ ಒಮ್ಮೆ ಮಾರಿದ ಜಾಗ ತಿರುಗಿ ಕೊಡಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇದೆಂತಹ ಹುಡುಗಾಟಿಕೆ' ಎಂದ, ಎಂತಲೇ ವಾಮನಮಾಮ ಅಪ್ಪನ ಹತ್ತಿರ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅಪ್ಪನ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಗೋಕರ್ಣದವರಿಗೆ ಇವಳ ಆಣೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ನಂಬಿಕೆ ಇದ್ದಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಉಪವಾಸವ್ರತಕ್ಕೆ ಅವರಿಂದಾದ ಅಪಹಾಸ್ಯದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದಂತೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕನಲಿದಳು. ಮುಂದೆ ದಾಯಾದಿಗಳ ಹೊಸಮನೆಯ ನೆಲಗಟ್ಟು ಏರಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಹುಚ್ಚಿಯಂತಾದಳು. ವಾಮನಮಾಮನಿಗೆ ಜೀವಂತ ನರಕ ಕಾಣುವ ಹಾಗಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಪದ್ಮನಾಭ ಟೀಬಿಯಿಂದ ಸತ್ತ. ಆಗ ತಾಯಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ: ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಕಾಣಲು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಮುಂದಿನ ಕೆಲ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ವಾಮನಮಾಮನ ಆತ್ಮಘಾತ...

ಅಣ್ಣ ಅಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದು ಮೋರೆ ತೊಳೆಯಲು ಬಚ್ಚಲುಮನೆಯ ಕಡೆ ನಡೆದ. ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಜಗಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಂತಿದ್ದ ಪುರೋಹಿತರು, ಅವರ ತಾಯಿ, ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಅನುಮಾನಿಸುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಅವರ ಹಿಂದೆಯೇ ಚಹದ ಸರಂಜಾಮನ್ನು ತರುತ್ತ "ನಿನ್ನ

ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರಲ್ಲಿ?” ಎಂದು ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ ಕೇಳಿದಳು. ಚಹದ ಹೊತ್ತಿಗೆ, “ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತುಕತೆಯಿಲ್ಲದೇ ಸಂದರ್ಶನ ಮುಗಿದುಬಿಟ್ಟಿತಲ್ಲಾ. ಮುಂಬಯಿಯ ಮಗನ ಪುರಾಣವನ್ನೆಲ್ಲಿ ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾಳೋ ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಾವೇ ಒಳಗೆ ಹೋದವು” ಎಂದರು ಭಟ್ಟರು. ನನ್ನನ್ನೇ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಕರೆದಿದ್ದಾಳೆ ಎನ್ನುತ್ತ ಅಣ್ಣನತ್ತ ನೋಡಿದೆ. ಅವನು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರು, “ನಾನಾಗ ಅಂದಿರಲಿಲ್ಲವೇ?” ಅಂದರು. “ಅಂತಿಂತಹ ಹೆಂಗಸಲ್ಲ ಅವಳು.” ಎಂದರು ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ, “ಬೇಗ ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗುವ ಮೊದಲೇ ಹೋಗಿ ಬಾ. ಸುಮಾರಿನ ಜನ ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಲೂ ಹೆದರುತ್ತಾರೆ.” ನಾನು ಸುಮ್ಮನುಳಿದೆ. “ನೀನು ಹೋಗಲೇಬೇಕೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ ಅಣ್ಣ. ನಾನು ‘ಹೂಂ’ ಎಂದೆ. “ಹೋಗಿಬರಲಲ್ಲ. ಬಾ ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೇ ಆಗ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಹೆದರುವಂತಹದೇನಿದೆ ಅದರಲ್ಲಿ? ದೊಡ್ಡ ಮನೆ, ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಭಣ ಭಣ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟೇ. ಕೆಳಗೆ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿ ಎಂಟು ಹತ್ತು ಕೋಣೆಗಳಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ದಾಯಾದಿಗಳು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮನೆಗಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಹಟ ಮಾತ್ರ ಕೊನೆಗೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಿಲ್ಲ ನೋಡು. ಓ! ತುಂಬ ಜಿದ್ದಿನ ಹೆಣ್ಣು. ಅವಳು ಅನ್ನದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ ಶಪಥವೋ: ಈ ವರೆಗೂ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ ನೋಡು. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಯಾದ ಮೇಲೂ ಬೇಯಿಸಿದ್ದನ್ನು ಏನನ್ನೂ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬರಿಯೇ ದೇವರ ತೀರ್ಥ ಕುಡಿದು ದಿನ ಕಳೆದದ್ದನ್ನು ನಾವೇ ಕಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಮೊದಮೊದಲು ಅಪಹಾಸ್ಯಮಾಡಿ ನಕ್ಕ ದಾಯಾದಿಗಳೂ ಈಗ ಚಕಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಿಂದ, ಹೇಗೆ, ಇಷ್ಟೊಂದು ಹಟ ಅವಳಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿದೆಯೋ ದೇವನೊಬ್ಬ ಬಲ್ಲ. ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ. ಮುಂಬಯಿಯ ಮಗ ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಹಟ ಸುಳ್ಳಾಗಲು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಏಳೆಂಟು ವರುಷಗಳೇ ಹಿಡಿದಿರಲಿ: ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ. ಥೇಟು ತಾಯಿಯದೇ ಅವತಾರ. ಅಣ್ಣ ಸತ್ತಾಗ, ಅಪ್ಪ ಸತ್ತಾಗ ಕೂಡ ಹನಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅಪ್ಪನ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಮಾತ್ರ ನೀರಿನಂತೆ ಹಣ ಖರ್ಚುಮಾಡಿದ” ಎಂದರು ಭಟ್ಟರು. ಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿ, “ತಾಯಿ ಈ ಮನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಒದ್ದಾಡಿದರೇನು? ಅವನು ಬಂದು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿದೆಯೇ? ದಾಯಾದಿಗಳ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ತಾಯ ಹಟವಾದರೆ ಊರವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮುಂಬಯಿಯ ವೈಭವ ಮೆರೆಯಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ಮಗನ ಖಟಪಟಿ. ನೀನು ಅಲ್ಲಿ ಹೋದಾಗಲೇ ನೋಡುವಿಯಂತೆ, ಆ ಮನೆಯ ವೈಭವವನ್ನು ದೇವರ ಕೋಣೆಯಂತೂ ವೆಂಕಟರಮಣ ದೇವಸ್ಥಾನದ

ಗರ್ಭಗುಡಿಯನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹಾಕುತ್ತದೆ. ದಿನವೂ ಸಂಜೆ, ಕೇರಿಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಭಜನೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ತನಕವೂ ದೇವರ ಪದ ಹಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದಳು. “ಈಗ ಬೇರೆಯೇ ಒಂದು ಹುಚ್ಚು ತಲೆ ಹೊಕ್ಕಿದೆ. ಮನೆಯ ದೇವರ ಇದಿರಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಂಟೆ ತೂಗಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಮಗನಿಗೆ ದುಂಬಾಲುಬಿದ್ದಿದ್ದಾಳೆ. ಇವಳ ಈ ಕಟಕಟೆಗೆ ಬೇಜಾರುಪಟ್ಟೊ ಏನೋ ಮಗ ಊರಿನ ಕಡೆಗೇ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಗೃಹಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಕೂಡ” ಎಂದರು ಭಟ್ಟರು. “ಈ ಹೆಂಗಸೂ ಎಂತಹಳು. ಗೃಹಪ್ರವೇಶವಾಗಿರದ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ನಿಲ್ಲಲು ಬಂದಳಲ್ಲ” ಎಂದರು, ಆಗಿನಿಂದಲೂ ಸುಮ್ಮನುಳಿದ ಭಟ್ಟರ ತಾಯಿ, “ಚೌಡಿ! ಚೌಡಿಯದೇ ಅವತಾರ. ಅವಳ ದೇವರ ಭಕ್ತಿಯೇ! ಮಗ ಸಾಯಲು ಬಿದ್ದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳೇ? ಗಂಡ ಪಾಪ ಇವಳ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಲಿವಿಲಿ ಒದ್ದಾಡಿ ನೀರಿನ ತಳ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೇ? ಅದೆಂತಹ ಪಾಪಾಣದಂತಹ ಮನಸ್ಸಪ್ಪಾ. ಗಂಡ ಸತ್ತು ವರ್ಷವೂ ಕಳೆದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಮೈಮೇಲಿನ ಬಂಗಾರ ಮಾರಿ ಈಗ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿದ ಜಾಗ ಕೊಂಡಳಲ್ಲ. ಮಗನನ್ನು ಕಾಡಿ, ಬೇಡಿ ಕುಂಟುತ್ತ ತಡವುತ್ತಲಾದರೂ ಗಂಡಸಿನ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಾನೇ ಎಲ್ಲ ದೇಖರೇಖಿ ನಡೆಸಿ ಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳಲ್ಲ!”

“ಈಗ ಹೊಸಾ ಬಾತ್ತಿಯೊಂದು ಊರ ಕೆಲವರ ಕಿವಿಗೆ ಬಂದಿದೆಯಪ್ಪಾ. ಈ ಮನೆ ಕಟ್ಟಲು ಮಗನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಹಣ...” ಏನೋ ಹೇಳ ಹೊರಟ ಭಟ್ಟರು ಹೆಂಡತಿಯ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇ ‘ಗಪಕ’ ಆದರು. ಅಣ್ಣ ಅಸ್ವಸ್ಥನಾದ. ನನಗೂ ಹೇಗೋ ಆಯಿತು. ಭಟ್ಟರು “ಹೌದಲ್ಲಾ, ಆ ಮಾತು ಈಗ ಯಾಕೆ” ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾದರು.

* * *

ಕೊನೆಗೂ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಮನೆಯನ್ನೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಬಂದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ನಿಂತಂತಿದ್ದ ಕೆಲವೇ ಸಂಗತಿಗಳು ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮಸುಕುಗೊಳಿಸಿವೆ: ಅಂಗಳದಲ್ಲಿಯ ಹೂಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಮೈಚಾಚಿದ್ದ ಬೇಲಿಯ ವಿಚಿತ್ರ ನೆರಳು; ಸುತ್ತಲಿನ ಮನೆಗಳ ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳು, ಬಾಗಿಲ ಕಿಟಕಿಗಳಿಂದ ಕದ್ದು ಕದ್ದು ನೋಡಿದ್ದು; ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗರ್ಭಗುಡಿಯ ಹಾಗೆ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ದೇವರ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿ ನಿಂತ ಊದಬತ್ತಿಯ ಉಗ್ರವಾಸನೆ, ಧಾರವಾಡದಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪ ಸತ್ತ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂತಹದೇ ವಾಸನೆ ಇದ್ದುದರ ನೆನಪು ತಂದು, ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ನಿಂತದ್ದು; ಈವರೆಗೂ ಬೆಂಕಿ ಮಾಡಿರದ ಒಣ ಒಲೆಗಳನ್ನು

ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಬಾಯಿಂದ ಸುಸ್ಕಾರ ಹೊರಟಂತೆ ಕೇಳಿಸಿದ್ದು; ಆ ಕೋಣೆ, ಈ ಕೋಣೆ, ಅದರಾಚೆಯ ಕೋಣೆ ಎಂದು ಮನೆ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಹಿಂದೆಯೇ ಓಡಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹೊತ್ತು ಹೋದ ಹಾಗೆ, ಭಣಗುಟ್ಟುವ ಆ ಮನೆ ಯಾರೋ ಕೆಟ್ಟ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತದ್ದರಿಂದ 'ಬಿಟ್ಟ' ಮನೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆ ಹೇಗೋ ಬಂದು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ ಎಂಬಂತಹ ಭಾಸವಾಗಿ; ಕೆಳಗಿನ ಕೋಣೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುತ್ತಾಡಿ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಕೋಣೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಲೆಂದು ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯ ಮೆಟಲುಗಳನ್ನು ಹತ್ತುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧಕ್ಕನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುವಾಗ, ಅರ್ಧ ಕ್ಷಣದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಜೀವಂತ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ ಎಂಬ ಅನಿಸಿಕೆಯಿಂದ ಕರುಳಿನಲ್ಲಿ 'ಕಲ್' ಅನಿಸಿ ಕಾಲಡಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ತೋಲ ತಪ್ಪದಂತೆ ಸಾವರಿಸಿಕೊಂಡು ಅಟ್ಟ ಸೇರುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಮನೆ ನೋಡಲು ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಇಲ್ಲದ ಉತ್ಸಾಹ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಶಿಸಿತ್ತು. ಆಗಿನಿಂದಲೂ ವಟವಟ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧಕ್ಕ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ದೊಡ್ಡ ಹಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ಮೌನ ತಳೆದಿದ್ದಳು. ನಾನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆದರಿದೆ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ, ಈ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿಟ್ಟಂತಿದ್ದ ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಕೂಡಲು ಹೇಳಿ ತಾನೂ ಚಾಪೆಯ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಬರಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಗೋಡೆಯ ಕಡೆಗೆ ಇಟ್ಟ ತಲೆದಿಂಬಿಗೆ ಒರಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಬರಲಿದ್ದುದರ ಪೂರ್ವಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದೆಂಬಂತೆ ಕೈ ಕಾಲು ಸೋತುಬಂದವು; ನನ್ನನ್ನೇ ನೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟ ಅವಳನ್ನು ಇದಿರಿಸಲಾಗದೇ ನಾನು ಮಾಡಿನತ್ತ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಹೊಚ್ಚಹೊಸವಾಗಿರುವ ಹಂಚುಗಳಿಂದಲೋ, ಗಿಲಾಯಿ ಮಾಡಿಸಿರುವ ಗೋಡೆಗಳಿಂದಲೋ ಸುಣ್ಣದ ಗಬ್ಬು ವಾಸನೆ; ಪಶ್ಚಿಮದ ಕಿಟಕಿಯೊಂದರಿಂದ ಒಳಗೆ ಬಂದ ಸೂರ್ಯನ ಕೊನೆಯ ಕಿರಣಗಳು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬಿಡಿಸಿದ ಸರಳುಗಳ ಗಿಡ್ಡವಾಗುತ್ತ ನಡೆದ ರೇಖಾಚಿತ್ರ; ಮಗ್ಗಲುಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಗುಲ್ಲು, ಯಾವುದೋ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮುದಿನಾಯಿಯೊಂದು ಪಿತ್ತಪಕ್ಷದಲ್ಲಿಯಂತೆ 'ಹುಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಒದರಿತು; ನನಗೆ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಮೌನದಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯ ಅರಿವು ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತ ಅಹಸ್ಯವಾಗಹತ್ತಿತು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಪದ್ಧಕ್ಕ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟಳು:

“ನಿನಗೆ ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಾನಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ಗೆಳೆಯನವ. ಬರುವಾಗ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದನೇ?” ನಾನು 'ಇಲ'ವೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದೆ. ಹೊರಡುವ ದಿನವೇ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಬಂದು ತಾಯಿ

ಮಾತನಾಡಬಹುದಾದ್ದರ ಬಗ್ಗೆ ಇಷಾರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. “ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತೀಯಾ” ಎಂದಳು. ನನಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ತಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದ ಅನುಭವವಾಯಿತು. “ನನಗೆಲ್ಲ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಗೊತ್ತಾಗಿದೇ ಎಂದೆ. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಧಂದೆಯೇನು?”

ನಾನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

“ನನ್ನ ದಾಯಾದಿಯ ಮಗನಲ್ಲೇ ಕೆಲಸವಂತೆ. (ಶ್ರೀನಿವಾಸ-ಬಾಪ್ಪಾನನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದ ಈ ‘ದಾಯಾದಿ’ಯಲ್ಲಿ ‘ವೈರಿ’ ಧ್ವನಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು) ಹೌದೇ? ನನಗೇಕೆ ಇಷ್ಟು ದಿನ ತಿಳಿಸಲಿಲ್ಲ? ತನ್ನ ಅಪ್ಪ ನಮಗೆ ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಅಪ್ಪಂತ ಮಗನಿಗೆ ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆಯಂತೆ. ಮನೆ ಕಟ್ಟಿಸಲು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಕಳಿಸಿದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಇವನದಂತೆ. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಗಂಟೆಗೆಂದು ಮೊನ್ನೆ ಕಳಿಸಿದ ಹಣ ಕೂಡ ಇವನದೇ ಆಗಿರಬಹುದು, ಅಲ್ಲವೇ?”

ನಾನು ಈಗಲೂ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಇವಳ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಯಾರು ಹಾಕಿದರಪ್ಪಾ ಎಂದು ದುಗುಡಪಟ್ಟಿ ಆಗ ಚಹದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಟ್ಟರು ಏನೋ ಹೇಳಹೊರಟು ಅರ್ಧಕ್ಕೇ ತಡೆದದ್ದರ ಅರ್ಧ ಈಗ ಹೊಳೆಯಿತು. ನನ್ನ ಮೌನದಿಂದಲೇ ಇನ್ನಷ್ಟು ಕೆರಳಿದವಳ ಹಾಗೆ ಒಮ್ಮಿಗೆಲೇ ದನಿ ಏರಿಸಿ, ನಾಲ್ಕು ಕೇರಿ ಒಂದುಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ಒದರಾಡಿದಳು:

“ನೀನು ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ ಹೇಳು. ನಾನೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳು: ಈ ಬಿಕನಾಸಿಗಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಹಣದ ಗರಜು ನಮಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳು. ಈ ದರವೇಸಿಗಳ ಬಿಟ್ಟೇ ಹಣದಿಂದ ಮನೆ ಕಟ್ಟುವುದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸಾಯುವಾಗ ಕಾಣದೇ ಇದ್ದದ್ದಲ್ಲ. ಗಂಡನನ್ನು ನೀರಿಗೆ ದೂಡಿ ಬೋಳಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ. ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಹುಟ್ಟಿತೇ-ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆದ ಮೇಲೆ? ಬೆಂಕಿ ಬೀಳಲಿ ಈ ದರಿದ್ರರ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೆ. ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳು ನಾನೇ ಖುದ್ದಾಗಿ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಬರುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳು ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೋ, ಅವನ ಕಾಲ ಬುಡಕ್ಕೆ ಮೂಗು ಜಜ್ಜಿಕೊಂಡು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ: ಎಂತಹ ಮೋಸ ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೀಯೋ ಅಪಾ ತಮ್ಮಾ. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪ ಅಣ್ಣ ಸದ್ಗತಿ ಕಾಣದೇ ದೆವ್ವಭೂತಗಳಾಗೇ ಅಲೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಇಚ್ಛೆ ಇದ್ದರೆ ತಾಯಿಯ ಮಾತು ಮುರಿ. ಇಲ್ಲ, ಕೇಳು: ನೀನು ಅವನಿಂದ ಪಡೆದ ಹಣ ಬರಿ ಸಾಲಾ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನೀನೇ ನಿನ್ನ ಬೆವರಿನಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಹಣದಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಪೈ ಬಿಡದಂತೆ ತೀರಿಸಬೇಕು. ಅಭಿಮಾನ ಬಿಡಬೇಡವೋ.

ನೀರಿಲ್ಲದವನಾಗಬೇಡವೋ, ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯಾರಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಎಂತ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ, ಅದು ಅವನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು. ಆದರೆ ಸಾಕಿದ ನಾಯಿಯಾಗಬೇಡವೋ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳಿದನೇ, ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕ ಎಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ: ಅವನ ಸಾಲ ತೀರುವ ತನಕ ಈ ಮನೆಗೆ 'ಗೃಹಪ್ರವೇಶ' ಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿ ಒಲೆ ಹೂಡುವುದು ಬೇಡ. ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಳೆದಂತೆ ಅವಲಕ್ಕಿ ಮುಕ್ಕಿ ನೀರು ಕುಡಿದು ಕಳೆಯುತ್ತೇನೆ. ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೋ, ಆ ದಾಯಾದಿಗಳ ಕಾಲ ಧೂಳಿ ನೆಕ್ಕುವದೇ ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವೆಂದನೋ, ಇದೋ! ಸರಿಯಾಗಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳು: ಯಾವುದರ ಮೇಲೆ ಅಟ್ಟ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ಎರವಾದೆನೋ ಅದೇ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮನೆಯನ್ನು ಸುಡುತ್ತ ನನ್ನನ್ನೂ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ: ನನ್ನ ಹೆಣ ಸುಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಹ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ.”

ಮುಂದೇನಾಯಿತೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಆ ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದಿಂದ ಯಾವಾಗ ಹೇಗೆ ಇಳಿದುಬಂದೆ; ನಡುವಿನ ಆ ಸೀರಾದ ಓಣಿಯನ್ನು ಕಳೆದು ಹೇಗೆ ಭಟ್ಟರ ಮನೆ ಸೇರಿದೆ; ಯಾವುದೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆನಪಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲವೂ ಅರನಿದ್ದೆಯ ಹಾಗೆ. ಕನಸಿನ ಹಾಗೆ. ಸರಿಯಾಗಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡು ನೆನಪಾಗುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರ ನಡುವಿನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದು ತಿಳಿಯಿತು. ತಲೆಮಾಡುವ ಬದಿಯ ಕಿಡಕಿಯ ದಡಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟ ಕಂದೀಲಿನ ದೀಪವನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿ ಅಣ್ಣ, “ಸಂಜೆ ಏನೂ ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲು ಕುಡಿಯುತ್ತೀಯಾ” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ನಾನು ‘ಇಲ್ಲ’ವೆಂದೆ. ಸಂಜೆ ನಡೆದದ್ದರ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಅಣ್ಣ “ಈಗ ಸ್ವಸ್ಥ ಮಲಗು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬೇಕಲ್ಲ” ಎನ್ನುತ್ತ ದೀಪವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಸಣ್ಣದು ಮಾಡಿ ಹೊರಟಾಗ ಅದು ‘ಫಕ್’ ಎಂದು ಆರಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಮನೆ ತುಂಬ ಕತ್ತಲು. ರಾತ್ರಿ ಎಷ್ಟಾಗಿದೆಯೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ನಿದ್ದೆ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಸುತ್ತಲಿನ ಕೇರಿಯಲ್ಲೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಮೌನ. ಹಿತ್ತಿಲ ಬೇಲಿಯಲ್ಲಿ, ಆಚೆಯ ಓಣಿಯಲ್ಲಿ, ರಾತ್ರೆ ಹುಳಗಳ ಜಿಣಿಕ್ ಜಿಣಿಕ್ ಕಿರ್‌ಕೀರ್. ಹಠಾತ್ತನೆ, ಸಂಜೆಯಿಂದಲೂ ಮರೆಯಲೆತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಂತಾಗಿ, ಬೆನ್ನಹುರಿಯಲ್ಲೇ ತಣ್ಣಗಿನದೇನೋ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅನುಭವವಾಗಿ, ಮಲಗಿದಲ್ಲೇ ನಡುಗಿದೆ: ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದವಳ ಹಾಗೆ ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತ ‘ನನ್ನ ಹೆಣ ಸುಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಸಹ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಕಿರಿಚಿದ್ದೇ ಪದ್ಧಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಲ್ಲೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಾದಂತೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಮಾತನಾಡಿದ ರಭಸಕ್ಕೆ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ

ಸೆರಗು ಕೆಳಗೆ ಜಾರಿತ್ತು. ಹೊತ್ತು ಹೋದ ಹಾಗೆ, ಅಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡ ಮಬ್ಬುಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ, ಒಮ್ಮಿಗೆಲೇ ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಮೋರೆಯ ಛಾಯೆ, ಸಣ್ಣಗೆ ಕೂದಲು ಬೆಳೆದ ಅವಳ ಬೋಳುತಲೆ ಹೇಗೋ ಕಂಡು; ವಾಮನಮಾಮ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು; ಮುಂದೆ ಕುಳಿತವಳು ಪದ್ಧಕ್ಕನು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಓಟ ಕಿತ್ತಿದ್ದೆ....ಅವಳನ್ನು ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕೆ ಈಗ ಕಳವಳಪಡುತ್ತ ಹೆದರುತ್ತ ಹೆದರುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದೆ.....

....ಕೋಟೀರ್ಥದ ನೀರು ಒಮ್ಮಿಗೆಲೇ ಗಿರಗಿರನೆ ಸುತ್ತಹತ್ತಿ ಸುಳಿಯಾದ ಹಾಗೆ; ಹನೇಹಳ್ಳಿಯ ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿಯ ಹೂವು ಹಸಿರು ಹುರಪಳಿಸಿ ಹೋದ ಹಾಗೆ; ಪದ್ಧಕ್ಕನ ಮನೆಯ ಅಟ್ಟದ ಮಾಡಿನಿಂದ ಕಪ್ಪು ಉರುಳಿನಂತಹದೇನೋ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತ ಬಂದ ಹಾಗೆ; ಪದ್ಧಕ್ಕ ಸತ್ತುಹೋದ ಹಾಗೆ ಕನಸಾಗಿ ಅಳು ಬಂದಂತಾಗಿ 'ಅಣ್ಣಾ' ಎಂದೆ. ಅಣ್ಣತಮ್ಮ ಇಬ್ಬರೂ ದಡಬಡಿಸಿ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು 'ಏನಾಯಿತು?' ಎಂದರು. ದೂರ ಶೂದ್ರರ ಕೇರಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಬೆಳಗು ಜಾವದ ಕೋಳಿ ಕೂಗಿತು.

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೬೮

* * *

ಈ ಕೃತಿಯ ಬಗ್ಗೆ

- *ಈ ಸಣ್ಣಕಥೆಗಳು ಅಭ್ಯಾಸಯೋಗ್ಯವಾದ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದಷ್ಟು ಘನತೆ, ಸಾಂದ್ರತೆಗಳುಳ್ಳ, ಸಾರ್ಥಕ ಕೃತಿಗಳು; ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅಪೂರ್ವ ಎನ್ನಿಸುವಂಥ ಕಾಣಿಕೆಗಳು...
- *ಅನುಭವಗಳ ಕ್ರೋಢೀಕರಣದಲ್ಲಿ, ಮಿತವ್ಯಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಮೆ ರೂಪಕಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ, ಬಳಸುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಒಟ್ಟು ಕಥೆಯ ಪೂರ್ವಚಿಂತನದಲ್ಲಿ, ಚಿತ್ರಣದಲ್ಲಿ; ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ, ಅವುಗಳ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವರ್ಗದ ಪ್ರತಿಭೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಕಥೆಗಳನ್ನೋದಿ ಸಂತೋಷ ಪಡದೇ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಡದೇ ಇರುವುದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯ?...
- *ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿರುವ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ. ಈ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಚಿತ್ತಾಲತನದ ಮುದ್ರೆ ಬಿದ್ದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಬೇಕು. ವಸ್ತು, ಭಾಷೆ, ಪಾತ್ರ, ವರ್ಣನೆ ಈ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಭೂತ ಚಿಂತನದ ಹೊಳಹು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಕತೆಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎಲ್ಲೂ ಕಾಣಿಸಿಗದ ಒಂದು ಆತ್ಮೀಯತೆ, ಸಹಜತೆ, ಮಣ್ಣಿನ ವಾಸನೆ ಇದೆ.....

– ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗ.

* * * * *